

ΔΙΕΘΝΕΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΤΙΤΛΟΣ

Επικοινωνιακές στρατηγικές στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.
Η περίπτωση του ΔΠΑΕ (ΣΕΡΡΕΣ)

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΤΟΥΤΟΥΝΤΖΗ ΦΩΤΕΙΝΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΠΑΣΧΑΛΟΥΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΣΕΡΡΕΣ 2024

Δήλωση μη λογοκλοπής και ανάληψη προσωπικής ευθύνης

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ενυπογράφως ότι είμαι αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας, για την ολοκλήρωση της οποίας κάθε βοήθεια είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται λεπτομερώς στην εργασία αυτή. Έχω αναφέρει πλήρως και με σαφείς αναφορές, όλες τις πηγές χρήσης δεδομένων, απόψεων, θέσεων και προτάσεων, ιδεών και λεκτικών αναφορών, είτε κατά κυριολεξία είτε βάσει επιστημονικής παράφρασης. Αναλαμβάνω την προσωπική και ατομική ευθύνη ότι σε περίπτωση αποτυχίας στην υλοποίηση των ανωτέρω δηλωθέντων στοιχείων, είμαι υπόλογος έναντι λογοκλοπής, γεγονός που σημαίνει αποτυχία στην Διπλωματική μου Εργασία και κατά συνέπεια αποτυχία απόκτησης του Μεταπτυχιακού Τίτλου των Μεταπτυχιακών Σπουδών, πέραν των λοιπών συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων. Δηλώνω, συνεπώς, ότι αυτή η Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία προετοιμάστηκε και ολοκληρώθηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και ότι, αναλαμβάνω πλήρως όλες τις συνέπειες του νόμου στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής άλλης πνευματικής ιδιοκτησίας.

Όνομα & Επώνυμο Συγγραφέα (Με Κεφαλαία) :

ΤΟΥΤΟΥΝΤΖΗ ΦΩΤΕΙΝΗ

Υπογραφή (Ολογράφως, χωρίς μονογραφή) :

Ημερομηνία (Ημέρα – Μήνας – Έτος) :

12-03-2024

*Η διπλωματική μου εργασία είναι αφιερωμένη
στους γονείς μου για τη στήριξη
και τη βοήθεια που μου έχουν δώσει!
Ευχαριστώ ιδιαίτερα τη μητέρα μου
που ήταν τόσα χρόνια δίπλα μου
και με βοήθησε να εκπληρώσω το όνειρό μου
καθώς και τα παιδιά μου για την υπομονή και την αγάπη τους!
Τέλος, αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω τους
καλούς μου φίλους Χρύσα, Νίκο και Μαρία
για την πολύτιμη υποστήριξη και ενθάρρυνση!*

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι νέες τεχνολογίες επικοινωνίας έχουν οδηγήσει στην αναπροσαρμογή της εκπαιδευτικής διαδικασίας και της αλληλεπίδρασης μεταξύ εκπαιδευτικών και εκπαιδευομένων. Ο εκπαιδευτικός χώρος ο οποίος αξιοποιεί τις καινοτόμες τεχνολογίες είναι η εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Σκοπός της παρούσας εργασίας αποτελεί η διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευομένων αναφορικά με τις επικοινωνιακές στρατηγικές που χρησιμοποιούνται από μεταπτυχιακά προγράμματα εξ αποστάσεως αλλά και την ποιότητα της επικοινωνίας που υπάρχει. Στην παρούσα έρευνα έλαβαν μέρος 130 μεταπτυχιακοί φοιτητές που πραγματοποίησαν ή πραγματοποιούν μεταπτυχιακές σπουδές στο Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος στην πόλη των Σερρών, απαντώντας σ' ένα δομημένο ερωτηματολόγιο. Σύμφωνα με τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από την παρούσα έρευνα, ο ρόλος της επικοινωνίας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι καθοριστικός ενώ η ποιότητα της επικοινωνίας στηρίζεται στο φιλικό κλίμα που διαμορφώνουν οι καθηγητές μεταξύ των εκπαιδευόμενων και των ιδίων αλλά και την τακτική επικοινωνία. Επίσης, σύμφωνα με τα αποτελέσματα η έλλειψη αμεσότητας αποτελεί την βασικότερη δυσκολία στην επικοινωνία στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Τέλος, το συγκεκριμένο Πανεπιστήμιο έδωσε σαφείς και κατανοητές οδηγίες για την χρήση των νέων τεχνολογιών και οδήγησε στην ομαλή μετάβαση από την δια ζώσης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: εξ αποστάσεως εκπαίδευση, επικοινωνία, ποιότητα, νέες τεχνολογίες

ABSTRACT

New communication technologies have led to the readjustment of education procedure and the interaction between educators and the students. The education environment which uses the innovative technologies, is the distance learning education. The aim of the essay is the examination of the opinions of the students in relation to communicative strategies that post graduate programs in distance learning may use and the quality of communication which exists. In the particular research, 132 post graduate students took part who fulfilled or fulfil at the time being their postgraduate studies in the International Hellenic University in the city of Serres by responding to a structured questionnaire. According to the data which were selected from the present research, the role of communication in distance learning is vital while the quality of communication is based on the friendly climate which is formed by the educators between the students and them but also on the regular communication. Furthermore, according to the results the lack of immediacy consists the most important difficulty in communication in distance learning. Finally, the particular university has given exact and comprehensible directions of how to use new technologies and lead to the smooth transfer from face to face education to distance learning.

KEY WORDS: distance learning education, communication, quality, new technologies

Πίνακας περιεχομένων

Δήλωση μη λογοκλοπής και ανάληψη προσωπικής ευθύνης.....	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ABSTRACT	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	10
1.1. Εννοιολογική προσέγγιση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	10
1.2. Ιστορική Αναδρομή της Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης.....	12
1.3. Μοντέλα Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης	15
1.4. Πανδημία Covid-19 και εξ αποστάσεως εκπαίδευση.....	17
1.5. Πανδημία Covid-19 και εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	22
2.1. Η έννοια και η σημασία της επικοινωνίας.....	22
2.2. Εννοιολογική προσέγγιση της εξ αποστάσεως επικοινωνίας.....	24
2.3. Τύποι επικοινωνίας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση	25
2.4. Μέσα επικοινωνίας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση	27
2.5. Ο ρόλος του εκπαιδευτή στην εξ αποστάσεως επικοινωνία.....	29
2.5.1. Πρακτικές προώθησης της επικοινωνίας.....	30
2.6. Εμπόδια στην επικοινωνία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	32
2.7. Ποιότητα επικοινωνίας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.....	33
2.8. Στρατηγικές προώθησης της ποιότητας στην επικοινωνία στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ	37
3.1. Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος (ΔΠΠΑΕ).....	37
3.2. Στρατηγική του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος.....	39
3.3. Μεταπτυχιακές Σπουδές.....	40
4.1. Σκοπός της έρευνας	41
4.2. Ερευνητικά ερωτήματα	41
4.3. Μεθοδολογία της έρευνας	42
4.4. Δείγμα.....	42
4.5. Ερευνητικό εργαλείο	42
4.6. Εγκυρότητα και Αξιοπιστία.....	44
4.7. Αποτελέσματα της έρευνας	45
ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ	76
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΣΥΖΗΤΗΣΗ	82
ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	85
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	86

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1	87
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	93

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συνεχής εισαγωγή νέων τεχνολογιών έχει επηρεάσει και τον τομέα της εκπαίδευσης δημιουργώντας περιβάλλοντα εξ αποστάσεως μάθησης και εκπαίδευσης ενώ μέσα σε αυτά τα πλαίσια, έχει αλλάξει και τον τρόπο επικοινωνίας στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τα νέα τεχνολογικά δεδομένα αντιμετωπίζονται τόσο από τους ίδιους τους εκπαιδευτές όσο και από τους εκπαιδευόμενους. Παρόλα αυτά, οι εκπαιδευτικοί ήταν αυτοί που έπρεπε να αναπροσαρμόσουν τις εκπαιδευτικές και επικοινωνιακές τους στρατηγικές προκειμένου να διατηρήσουν το ενδιαφέρον των σπουδαστών αμείωτο μεταλαμπαδεύοντας όχι μόνο τις επιστημονικές γνώσεις αλλά και στοχεύοντας στην ποιότητα της επικοινωνίας και κοινωνικής αλληλεπίδρασης ως σημαντικό κομμάτι της εκπαιδευτικής διαδικασίας και της συνολικής εκπαίδευσης τις επόμενες γενιές (Bouhnik & Marcus, 2006).

Σαφώς, σε μεγάλο βαθμό τα χαρακτηριστικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (εξΑΕ) καθορίστηκαν από την είσοδο των πολυμέσων ως δυνατότητα επικοινωνίας όπως την εικόνα, το βίντεο, τον ήχο και κυρίως το διαδίκτυο τα οποία ως μέσα οδήγησαν σε μια κοινωνική αλληλεπίδραση (Anderson, 2004). Παρόλα αυτά, η ποιότητα της επικοινωνίας και η αποτελεσματικότητά της καθορίζεται και από άλλους παράγοντες όπως είναι το φιλικό κλίμα, η τακτική επικοινωνία ή και ο χρόνος που διαθέτει ο εκπαιδευτής στην επικοινωνία του με τον εκπαιδευόμενο και που εν τέλει έχει άμεσο αντίκτυπο στη συνολική μάθηση και την ικανοποίηση που λαμβάνει ο εκπαιδευόμενος από ένα πρόγραμμα σπουδών βασισμένο στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Watts, 2016).

Σκοπός της παρούσας εργασίας αποτελεί η διερεύνηση του ρόλου των επικοινωνιακών στρατηγικών στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Αναλυτικότερα, η εργασία εξετάζει τις απόψεις των μεταπτυχιακών εκπαιδευόμενων αναφορικά με τις στρατηγικές επικοινωνίας που χρησιμοποιεί το Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος στην πόλη των Σερρών, τα εμπόδια επικοινωνίας που υπάρχουν και την ποιότητα της επικοινωνίας μεταξύ καθηγητών και εκπαιδευόμενων στο συγκεκριμένο πανεπιστήμιο και τα προσφερόμενα μεταπτυχιακά εξ αποστάσεως προγράμματα.

Η δομή της εργασίας στηρίζεται σε δυο μέρη: το θεωρητικό και το εμπειρικό μέρος. Αφενός το θεωρητικό μέρος χωρίζεται σε δυο κεφάλαια τα οποία αναλύουν το θεωρητικό υπόβαθρο γύρω από την εξ αποστάσεως και την επικοινωνία. Το πρώτο κεφάλαιο με τίτλο «Εξ αποστάσεως Εκπαίδευση» εξετάζει την έννοια της εξ

αποστάσεως εκπαίδευσης μέσα από μια σύντομη ιστορική αναδρομή ενώ αναλύει τα μοντέλα και τους τύπους της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Τέλος, δίνει μια σύντομη εικόνα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που υπάρχει στην Ελλάδα. Το δεύτερο κεφάλαιο με τίτλο «Επικοινωνία» εστιάζει στους τύπους και τα μέσα της επικοινωνίας που χρησιμοποιούνται στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση καθώς και ποια είναι τα εμπόδια που πιθανόν να υπάρχουν. Τέλος, γίνεται αναφορά για την ποιότητα της επικοινωνίας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και τους τρόπους διασφάλισής της. Συνεχίζοντας με το εμπειρικό μέρος της εργασίας, το τρίτο κεφάλαιο με τίτλο «Περίπτωση μελέτης: ΔΙΠΑΕ» αναλύεται το εμπειρικό παράδειγμα που χρησιμοποιεί η εργασία για να διεξάγει την έρευνα της. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, το εμπειρικό παράδειγμα αποτελεί το Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος και τα εξ αποστάσεως μεταπτυχιακά προγράμματα που προσφέρει. Το τέταρτο κεφάλαιο με τίτλο «Μεθοδολογία και Αποτελέσματα της έρευνας», περιλαμβάνει την περιγραφή της μεθοδολογίας που ακολούθησε η έρευνα όπως επίσης τη στατιστική περιγραφή των ευρημάτων καθώς και τον έλεγχο ορισμένων συσχετίσεων. Τέλος, η εργασία τελειώνει με τα συμπεράσματα, τους περιορισμούς και τις προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το παρόν κεφάλαιο εξετάζει την έννοια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Αρχικά, προσδιορίζει το θεωρητικό πλαίσιο του ορισμού της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και στη συνέχεια, γίνεται μια σύντομη ιστορική αναδρομή της εξέλιξης της. Επίσης αναλύονται οι μορφές και τα μοντέλα της συγκεκριμένης μορφής εκπαίδευσης ενώ τέλος δίνεται μια εικόνα του θεσμού της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που υπάρχει στην Ελλάδα.

1.1. Εννοιολογική προσέγγιση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Μια από τις πιο καινοτόμες προσεγγίσεις και ένας από τους πιο σύγχρονους τρόπους διδασκαλίας για τον μαθητή, αποτελεί η εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχουν δοθεί διάφοροι ορισμοί οι οποίοι να μεν εστιάζουν σε παρόμοια σημεία χωρίς ωστόσο να συμφωνούν όλοι και να υπάρχει ένας ενιαίος καθολικός ορισμός. Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση περιλαμβάνει όλες τις τεχνολογίες και τις μορφές μάθησης που πραγματοποιούνται από απόσταση και διαμεσολαβούν προκειμένου ο μαθητής να αποκτήσει τις απαιτούμενες γνώσεις και δεξιότητες (Roblyer & Edwards, 2000).

Σύμφωνα με τους Newby et al. (2000), η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί ένα οργανωμένο εκπαιδευτικό τρόπο διδασκαλίας κατά την διάρκεια του οποίου τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι εκπαιδευόμενοι βρίσκονται φυσικά μακριά ο ένας από τον άλλον. Παρόλα αυτά, ο συγκεκριμένος ορισμός περιέχει ασάφειες και απλά περιγράφει ένα πρόγραμμα κατά το οποίο δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί καθόλου μάθηση (Σολωμού, 2021).

Επίσης, οι Hanson et al. (1997), τονίζουν την πολλαπλή σημασία της λέξης «απόσταση» ενώ ο όρος «εξ αποστάσεως εκπαίδευση» σύμφωνα με τους ίδιους

φαίνεται να συσχετίζεται με μια ποικιλία προγραμμάτων που εξυπηρετούν μέσω μιας μεγάλης επιλογής μέσων, πολλά είδη κοινού (Σολωμού, 2021).

Σαν γενικός όρος, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση περιλαμβάνει πολλούς και διαφορετικούς όρους με σκοπό την περιγραφή μιας εκπαίδευσης η οποία συμβαίνει σε ένα μη παραδοσιακό περιβάλλον και με μη παραδοσιακά μέσα. Έτσι για παράδειγμα, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορεί να περιλαμβάνει όρους όπως εξ αποστάσεως διδασκαλία, ανεξάρτητη μελέτη, οικιακή μελέτη, εξωτερική μελέτη. Παρόλα αυτά, οποιοσδήποτε όρος χρησιμοποιείται και οποιοδήποτε μέσο προκειμένου να πραγματοποιηθεί η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, είναι συνετό να το γνωρίζουν οι εμπλεκόμενοι εκπαιδευτικοί ώστε να είναι σε θέση να αποδώσουν με σαφήνεια τα προγράμματα σπουδών τους και τα αντίστοιχα μαθήματα που περιλαμβάνουν αυτά (Keegan, 1996).

Στα πλαίσια της πρακτικής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης από πολύ νωρίς εκφράστηκαν πολλές απόψεις:

Σύμφωνα με τον Γερμανό ιστορικό και βιβλιογράφο Rudolf Manfred Delling's (1966), η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί μια συστηματική και προγραμματισμένη δραστηριότητα κατά την οποία η διδακτική προετοιμασία και η παρουσίαση του διδακτικού υλικού από τους εκπαιδευόμενους αλλά και η υποστήριξη και η εποπτεία της μάθησης των εκπαιδευομένων πραγματοποιείται με τη χρήση έστω ενός κατάλληλου τεχνικού μέσου προκειμένου να γεφυρώσει αυτό την φυσική απόσταση μεταξύ εκπαιδευτικών και εκπαιδευομένων (Σολωμού, 2021).

Συνεχίζοντας, ο Dohmen (1967) προσδιορίζει την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως μια μορφή οργανωμένης αυτοεκπαίδευσης. Αυτή η μορφή αυτοεκπαίδευσης πραγματοποιείται μόνο μέσω διαφόρων τεχνολογικών που μπορούν να καλύψουν μεγάλες αποστάσεις. Επίσης, στον συγκεκριμένο ορισμό τονίζονται οι ξεχωριστές ευθύνες που έχει η ομάδα των δασκάλων που πραγματοποιούν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Σολωμού, 2021).

Από την άλλη, ο Peters (1973) προσεγγίζει την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως μια μέθοδο μετάδοσης γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων η οποία πραγματοποιείται με την εκτεταμένη χρήση τεχνικών μέσων και μέσα από τον καταμερισμό της εργασία και των οργανωτικών αρχών ώστε να καθίσταται δυνατή η ταυτόχρονη διδασκαλία ενός μεγάλου αριθμού μαθητών οποιαδήποτε κι αν ζουν αυτοί. Ο Peters εδώ τονίζει την βιομηχανοποίηση της διδασκαλίας και της μάθησης (Σολωμού, 2021).

Για τους Schlosser & Simonson (2009), κατά την εξ αποστάσεως εκπαίδευση χρησιμοποιούνται αλληλεπιδραστικά συστήματα τηλεπικοινωνιών για τη σύνδεση μαθητών, εκπαιδευτών και πόρων τα οποία βασίζονται στα ιδρύματα και στα πλαίσια της τυπικής εκπαίδευσης.

Οι Moore & Kearskey (2011) επαναπροσδιόρισαν την σημασία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αντιμετωπίζοντας την ως μια προγραμματισμένη μάθηση η οποία στηρίζει την επικοινωνία της στην τεχνολογία και έτσι η διδασκαλία συμβαίνει σε διαφορετικό μέρος από τη μάθηση και για να ισχύουν όλα αυτά είναι απαραίτητη η ειδική θεσμική οργάνωση.

Τέλος, σύμφωνα με την Unesco (2022), η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αφορά έναν τομέα εκπαίδευσης ο οποίος στηρίζεται σε τρεις παράγοντες: την παιδαγωγική, την τεχνολογία και το σχεδιασμό εκπαιδευτικών συστημάτων. Η ειδοποιός διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι η παροχή εκπαίδευσης προς τους εκπαιδευόμενους γίνεται εκτός της τάξης, χωρίς όλοι να βρίσκονται φυσικά/σωματικά στον ίδιο χώρο.

Με άλλα λόγια, οι εκπαιδευόμενοι δεν παρακολουθούν μαθήματα αυτοπροσώπως αλλά μπορούν να επικοινωνούν μεταξύ τους και μεταξύ των εκπαιδευτικών σε χρόνο που επιλέγουν οι ίδιοι (ασύγχρονα) ή σε πραγματικό χρόνο μέσω της τεχνολογίας από απόσταση (συγχρονισμένα). Αυτή η εκπαιδευτική διαδικασία ανταποκρίνεται στις ανάγκες του κάθε εκπαιδευόμενου και είναι ίσης ποιοτικής αξίας για τον καθένα ξεχωριστά (Κελενίδου και συν., 2017).

1.2. Ιστορική Αναδρομή της Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης

Ως μορφή εκπαίδευσης, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση εντοπίζεται πολύ πριν την εφεύρεση της τυπογραφίας. Προκειμένου όμως να αναπτυχθεί η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, σύμφωνα με τον Λιοναράκη (2006) συναντώνται τρία γεγονότα τα οποία συνετέλεσαν προς αυτή τη κατεύθυνση: α) Η ωρίμανση της τεχνολογίας, β) Το τέλος του ψυχρού πολέμου και γ) Η ύφεση της δεκαετίας του 1990.

Το Πανεπιστήμιο του Σικάγο στα τέλη του 1800, δημιούργησε το πρώτο μεγάλο πρόγραμμα αλληλογραφίας στις Ηνωμένες Πολιτείες κατά το οποίο ο

εκπαιδευτικός και ο εκπαιδευόμενος βρίσκόντουσαν σε διαφορετικές τοποθεσίες. Περαιτέρω το πρώτο πανεπιστήμιο που προσέφερε πτυχία μέσω εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ήταν το Πανεπιστήμιο του Λονδίνου μέσα από το Εξωτερικό Πρόγραμμά του το 1858. Σ' αυτό το σημείο να επισημανθεί ότι η εκπαίδευση στην Ευρώπη προσφερόταν κατά βάση στους άνδρες που ανήκαν σε υψηλά κοινωνικά επίπεδα και η πιο διαδεδομένη και αποτελεσματική μορφή διδασκαλίας ήταν να συγκεντρώνονται οι μαθητές σε έναν χώρο και να διδάσκονται από έναν εκπαιδευτικό (Harting & Erthal, 2005).

Απόπειρες για να καθιερωθούν εναλλακτικοί τρόποι εκπαίδευσης έγιναν χωρίς όμως αποτέλεσμα. Μάλιστα, έγινε προσπάθεια μελέτης δια αλληλογραφίας προκειμένου να δοθούν εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε όσους δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα διαμονής σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα, θεωρώντας την συγκεκριμένη μορφή εκπαίδευσης ως την πιο κατώτερη. Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών θεωρούσαν αυτό τον τρόπο μάθησης ως μια επιχειρηματική δραστηριότητα η οποία πρόσβαλε την ελίτ και το εκπαιδευτικό σύστημα που κυριαρχούσε. Παρόλα αυτά, η ανάγκη και η επιθυμία για ίση πρόσβαση και ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση αποτελούσε μέρος των δημοκρατικών ιδανικών προτύπων και δικαιωμάτων των χωρών και έτσι η μελέτη αλληλογραφίας συνέχισε να υφίσταται και πήρε μια νέα μορφή (Anderson & Simpson, 2012).

Με την ανάπτυξη της τεχνολογίας και την εμφάνιση του ραδιοφώνου κατά την διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και στη συνέχεια με την εμφάνιση της τηλεόρασης το 1950, η διδασκαλία άλλαξε μορφή και «βγήκε» από την παραδοσιακή τάξη και βρήκε νέα συστήματα παράδοσης. Πολλοί ραδιοφωνικοί και τηλεοπτικοί σταθμοί χρησιμοποιήθηκαν στα σχολεία για να παρέχουν διδασκαλία από απόσταση. Στη συνέχεια, η χρήση του υπολογιστή επηρέασε την παροχή διδασκαλίας όχι μόνο στα δημόσια σχολεία, αλλά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, τις επιχειρήσεις, το στρατό και τη βιομηχανία (Anderson & Simpson, 2012).

Στο πεδίο εφαρμογής της μάθησης αλληλογραφίας, εμφανίζεται το Ανοιχτό Πανεπιστήμιο το οποίο δημιουργεί μια εναλλακτική μορφή μάθησης πέραν της παραδοσιακής. Η Εργατική Κυβέρνηση με επικεφαλής τον Πρωθυπουργό, Χάρολντ Γουίλσον ήταν αυτή που οδήγησαν στην ίδρυση του Ανοιχτού Πανεπιστημίου του Ηνωμένου Βασιλείου. Το 1965 ξεκίνησε ο προγραμματισμός υπό την υπουργό Παιδείας, Τζένι Λι, η οποία θέσπισε ένα μοντέλο για το Ανοιχτό Πανεπιστήμιο (OU)

ως ένα από τα διευρυμένα δικαιώματα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στα υψηλότερα πρότυπα υποτροφιών (Harting & Erthal, 2005).

Κατά το πρώτο μισό του εικοστού αιώνα, τα πανεπιστήμια σε όλο τον κόσμο χρησιμοποιούν μαθήματα αλληλογραφίας προκειμένου να διευρύνουν το κοινό τους και να προσελκύσουν και άτομα από την ύπαιθρο. Το πρώτο δημόσιο πανεπιστήμιο στον κόσμο που διδάσκει μόνο μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ήταν το Πανεπιστήμιο της Νότιας Αφρικής το 1946 ενώ σήμερα, αποτελεί το μεγαλύτερο ίδρυμα ανοιχτής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην Αφρική. Το Fern Universität στο Hagen (Distance University of Hagen) στην Γερμανία ιδρύθηκε το 1974 και εξελίχθηκε ως ένα πανεπιστήμιο που προσφέρει ακαδημαϊκές σπουδές σε άτομα με ειδικές ανάγκες, εργαζόμενους, άτομα που φροντίζουν ηλικιωμένους ή αρρώστους και δεν διαθέτουν τον χρόνο για παραδοσιακά πανεπιστημιακά προγράμματα (Tait, 2003).

Γενικότερα, στη διάρκεια εξέλιξης της εξ αποστάσεως εκπαίδευση, η συγκεκριμένη μορφή εκπαιδευτικής προσπάθειας εξυπηρετεί όσους δεν είναι σε θέση ή δεν δύνανται να χρησιμοποιήσουν τη διδασκαλία στην τάξη και φυσικά τους ενήλικες με οικογενειακές, επαγγελματικές και κοινωνικές υποχρεώσεις. Στα δυο βασικά συστατικά τα οποία βασίζεται η διδασκαλία και η μάθηση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι: ένα προπαραγόμενο μάθημα το οποίο προορίζεται να είναι αυτοδιδασκόμενο με προσχεδιασμένες ενέργειες και μη συνεχή επικοινωνία μεταξύ των φοιτητών και του ανθρώπινου κεφαλαίου του εκπαιδευτικού οργανισμού (Holmberg 1995).

Επίσης, σήμερα το εκπαιδευτικό σύστημα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης χαρακτηρίζεται είτε ως μεγάλης κλίμακας είτε ως μικρής. Το σύστημα μεγάλης κλίμακας απευθύνεται σε εκατοντάδες χιλιάδες φοιτητές/τριες, το οποίο είναι αποτέλεσμα της συμμετοχής σε ομάδες εκπαιδευτικών και αποτέλεσμα ομαδικής εργασίας και από την άλλη το σύστημα μικρής κλίμακας απευθύνεται σε φοιτητές/τριες του ίδιου του καθηγητή αποκλειστικά, ο οποίος είναι και ο σχεδιαστής των μαθημάτων (Simonson et al., 2006).

Παρόλα αυτά, η μικρής κλίμακας προσέγγιση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση μετατράπηκε εξαιτίας της πανδημίας σε μεγάλης κλίμακας ενώ η ήδη μεγάλη κλίμακα έχει μετατραπεί στην βιομηχανοποιημένη μορφή της γνώσης εστιάζοντας κυρίως στην εκπαίδευση ενηλίκων. Τέλος, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση σήμερα είναι ευρέως διαδεδομένη και χρησιμοποιείται από τα πανεπιστήμια και τείνει να

γίνει η κυρίαρχη μορφή μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Simonson et al., 2006).

1.3. Μοντέλα Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης

Έχουν δημιουργηθεί νέα εκπαιδευτικά και μαθησιακά μοντέλα καθώς η εξ αποστάσεως εκπαίδευση βασίζεται σε καινούριες μορφές διδασκαλίας. Τα βασικά μοντέλα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελούν: 1) το παραδοσιακό μοντέλο το οποίο στηρίζεται στον θετικισμό και 2) το μη γραμμικό μοντέλο το οποίο στηρίζεται στην θεωρία της δόμησης (Βρασίδης και συν., 2005).

Σύμφωνα με την Mason (1998) παρουσιάζονται τρία μοντέλα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης: 1) το μοντέλο του Υποστηριζόμενου Περιεχομένου (Content & Support Model), το οποίο στηρίζεται σε υλικό διδασκαλίας από ιστοσελίδες και το οποίο υποστηρίζεται από τον εκπαιδευτικό επιτρέποντας υψηλό επίπεδο διαδραστικότητας, 2) το μοντέλο του Πλαισιωμένου Περιεχομένου (Wraparound Model), το οποίο χαρακτηρίζεται από μαθητοκεντρισμό και τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι μαθητές αναλαμβάνουν πολύπλοκους ρόλους και 3) το Ενσωματωμένο μοντέλο (Integrated Model), το οποίο στηρίζεται στην συνεργασία για την ολοκλήρωση δραστηριοτήτων και πραγματοποιείται μέσω διαδικτύου.

Ο Rumble (2001), εντοπίζει τέσσερα εκπαιδευτικά μοντέλα διαδικτυακών μαθημάτων: 1) το μοντέλο Μεταβίβασης της Διδασκαλίας και της Μάθησης (Transmission model of teaching and learning) το οποίο στηρίζεται σε διαδικτυακές δραστηριότητες, 2) το Εποικοδομιστικό μοντέλο (Constructivist model) όπου η συμμετοχή του εκπαιδευόμενου είναι ενεργή, 3) το Κοινωνικοπολιτισμικό μοντέλο (Social – Cultural model) το οποίο χαρακτηρίζεται από την διαδικτυακή επικοινωνία και 4) το Μεταγνωστικό μοντέλο (Metacognitive model) κατά το οποίο ο εκπαιδευόμενος με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού αναλαμβάνει τον έλεγχο της διαδικασίας της μάθησης προκειμένου να την κατανοήσει πλήρως.

Τέλος, σύμφωνα με τους Σοφός και συν. (2015) βιβλιογραφικά εμφανίζονται επτά βασικά μοντέλα οργάνωσης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και πιθανόν ο συνδυασμός τους να επιφέρει και περισσότερα:

1) **Μοντέλο προετοιμασίας εξετάσεων:** πρόκειται για ένα μοντέλο που αφορά κυρίως αυτοδίδακτους εκπαιδευόμενους και για αυτό εστιάζει περισσότερο στην διεξαγωγή εξετάσεων.

2) **Μοντέλο εκπαιδευτικής αλληλογραφίας:** πρόκειται για το πιο παλιό και αναγνωρισμένο μοντέλο όπου αποστέλλεται το έντυπο εκπαιδευτικό υλικό. Παρόλα αυτά, η εξέλιξη των τεχνολογικών μέσων τείνει να το αντικαταστήσει.

3) **Μοντέλο πολλαπλών μέσων μαζικής ενημέρωσης:** πρόκειται για το μοντέλο το οποίο αξιοποιεί το ραδιόφωνο και την τηλεόραση συνδυαστικά με έντυπο υλικό. Διαθέτει μια δυναμική καθώς γίνεται πομπός που επηρεάζει με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης το κοινωνικό γίγνεσθαι.

4) **Μοντέλο εξ αποστάσεως εκπαίδευσης ομάδας:** πρόκειται για βιντεοσκοπημένες διαλέξεις ή παρουσιάσεις μέσω τηλεδιδασκαλίας, οι οποίες απευθύνονται σε ομάδες εκπαιδευομένων και οι οποίοι έχουν την δυνατότητα να συμμετέχουν σε συζητήσεις δια ζώσης ενώ παράλληλα εκπονούν θεματικές εργασίες.

5) **Μοντέλο αυτόνομης μάθησης:** πρόκειται για ένα μοντέλο μάθησης το οποίο παρέχει στους εκπαιδευόμενους την δυνατότητα μάθησης στον δικό τους τόπο και χρόνο με αυτονομία και ανεξαρτησία.

6) **Μοντέλο της διαδικτυακά βασισμένης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης:** πρόκειται για ασύγχρονα και σύγχρονα ψηφιακά περιβάλλοντα στα οποία επικοινωνούν οι εκπαιδευόμενοι με παράλληλη πρόσβαση στο εκπαιδευτικό υλικό εξ αποστάσεως.

7) **Μοντέλο της τεχνολογικά εκτεταμένης τάξης:** πρόκειται για την διδασκαλία με δορυφορικές τηλεοράσεις ή με τη βοήθεια ενός συστήματος τηλεδιάσκεψης. Χαρακτηρίζεται για τον οικονομικό χαρακτήρα του καθώς ένας εκπαιδευτικός μπορεί να διδάξει περισσότερες από μία τάξεις ενώ ταυτόχρονα η διδασκαλία είναι σύγχρονη και πιο ζωντανή.

Σήμερα, η ψηφιοποίηση και οι βελτιωμένες τεχνολογίες του διαδικτύου οδηγούν σε ορισμένους τύπους εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τους Santos et al., (2008) διαχωρίζονται σε σύγχρονη εξ αποστάσεως μάθηση η οποία μέσω διαδικτυακής συνομιλίας, ή ακόμη και μέσω τηλεδιάσκεψης, περιλαμβάνει

ζωντανή επικοινωνία και την ασύγχρονη η οποία χαρακτηρίζεται μεν από ένα αυστηρό σύνολο προθεσμιών για θεματικές εργασίες (συχνά ένα εβδομαδιαίο χρονικό όριο) αλλά παρέχει έναν αυτόνομο τρόπο μάθησης. Επίσης εμφανίζεται και η υβριδική εξ αποστάσεως μάθηση η οποία είναι αποτέλεσμα του συνδυασμού της σύγχρονης και της ασύγχρονης διδασκαλίας. Τέλος, ένας από τους πιο δημοφιλείς τύπους εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι η ηλεκτρονική μάθηση η οποία επιτρέπει στους εκπαιδευόμενους την πρόσβαση στο υλικό του εκάστοτε μαθήματος μέσω ενός υπολογιστή (Santos et al., 2008).

1.4. Πανδημία Covid-19 και εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Κατά την διάρκεια της πανδημίας Covid-19, όλοι οι τομείς της κοινωνικής ζωής επηρεάστηκαν και ανάμεσά τους και η εκπαίδευση. Ως μέτρο πρόληψης της εξάπλωσης της πανδημίας, αποτέλεσε το κλείσιμο των σχολικών μονάδων και των πανεπιστημίων σε όλο τον κόσμο. Μάλιστα, σύμφωνα με εκτιμήσεις της Unesco, επηρεάστηκαν από το κλείσιμο των εκπαιδευτικών μονάδων περίπου 1,5 δισεκατομμύρια μαθητές και φοιτητές με βασικές συνέπειες την αύξηση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων και κατ' επέκταση των κοινωνικών ανισοτήτων ενώ το πλήγμα ήταν ακόμη μεγαλύτερο για τις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού (Unesco 2020).

Στην προσπάθεια να αντιμετωπιστούν οι επιπτώσεις της κρίσης της πανδημίας που προκλήθηκαν στο εκπαιδευτικό σύστημα, οι περισσότερες χώρες επέλεξαν την μέθοδο της ψηφιακή εκπαίδευσης μέσω της εφαρμογής σύγχρονων συστημάτων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας. Αυτού του είδους η εκπαίδευση αφορά την ψηφιακή εκπαίδευση εκτάκτου ανάγκης που εφαρμόστηκε απότομα χωρίς χρόνο για μακροπρόθεσμο εκπαιδευτικό σχεδιασμό και διαφέρει από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση η οποία συνιστά ένα διακριτό εκπαιδευτικό σύστημα το οποίο αναπτύσσεται συνεχώς μέσα από διάφορες μεταρρυθμίσεις των πανεπιστημίων τα τελευταία χρόνια.

Η πανδημία οδήγησε στην ψηφιακή εκπαίδευση εκτάκτου ανάγκης ως μια προσωρινή λύση για τις ειδικές συνθήκες που επικρατούσαν στον κόσμο αυτών των ολικών απαγορεύσεων και μετακινήσεων και της τηλεργασίας και της γενικότερης κοινωνικής αποστασιοποίησης που χαρακτήρισε όλη την περίοδο της πανδημίας και σε πολλές περιπτώσεις συνεχίζει μέχρι και σήμερα. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι αποτελεί μια υποχρέωση και μια προσωρινή λύση απέναντι σε προβλήματα των

εκπαιδευτικών κοινοτήτων προκειμένου να δοθεί προτεραιότητα στην εκπαιδευτική διαδικασία (Bozkurt & Sharma 2020).

Από την άλλη, εξ αποστάσεως εκπαίδευση αφορά μια σύνθετη διαδικασία η οποία χρειάζεται προσεκτικό και συνεπή σχεδιασμό καθώς επίσης απαιτεί αυστηρό καθορισμό των σκοπών και των πρακτικών που εφαρμόζει προκειμένου να δημιουργήσει μια αποτελεσματική και αποδοτική εκπαιδευτική διαδικασία προσαρμοσμένη στις διαφορετικές εκπαιδευτικές ανάγκες των συμμετεχόντων. Επιπλέον, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση προϋποθέτει την εύκολη πρόσβαση σε σύγχρονα δοκιμασμένα εργαλεία μάθησης ενώ το εκπαιδευτικό και διδακτικό υλικό είναι ειδικά διαμορφωμένο και αποτελεί τον κύριο μοχλό της διδακτικής διαδικασίας (Λιοναράκης, 2001).

Περαιτέρω, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί σήμερα μια ευέλικτη και εναλλακτική μορφή και επιλογή μάθησης για τους εκπαιδευόμενους και η πανδημία αποτέλεσε μια αφορμή για την ευρεία εφαρμογή της. Η χωρική απόσταση μεταξύ εκπαιδευτικών και εκπαιδευόμενων είναι αυτό που χαρακτηρίζει την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ενώ η χρήση εξειδικευμένων ψηφιακών εργαλείων και των τεχνολογιών τεχνητής νοημοσύνης βοηθούν στην καθοδήγηση και την ανταπόκριση των εκπαιδευόμενων με ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες (Bozkurt, 2019).

Οι προκλήσεις που προέκυψαν από την πανδημία Covid-19 και κυρίως από την ζήτηση για κοινωνική απόσταση, είναι αρκετές. Το διαδικτυακό περιβάλλον αποτελεί μια συνδυαστική πρόκληση τόσο εκπαιδευτική όσο και παιδαγωγική. Τα βασικά σημεία που εντοπίστηκαν κατά την διαδικασία της δικτυακής μάθησης, αποτελεί η έλλειψη προσωπικής αλληλεπίδρασης και η απουσία παραδοσιακής κοινωνικοποίησης. Παρόλα αυτά, η πανδημική κρίση πέρα από τις τεράστιες προκλήσεις που επιφέρει, ταυτόχρονα φέρνει και νέες ευκαιρίες για τον εκσυγχρονισμό της διδασκαλίας και της μάθησης επηρεάζοντας τόσο τον τρόπο δράσης αλλά και σκέψης των άμεσα ενδιαφερόμενων στην εκπαιδευτική κοινότητα αναδεικνύοντας τα πλεονεκτήματα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Αναφορικά με τις καλές πρακτικές, το διαδικτυακό μάθημα μέσω του οποίου διεξάγεται η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, οφείλει να είναι προσανατολισμένο στο εκάστοτε γνωστικό αντικείμενο, να βελτιώνει τον βαθμό απόδοσης των μαθητών/τριών και να προσφέρει ουσιαστική επικοινωνία και ευκαιρίες για αλληλεπίδραση μεταξύ των εκπαιδευτικών και των φοιτητών/τριών.

Σήμερα, πολλοί επιστήμονες από όλες τις χώρες προσπαθούν να διερευνήσουν τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα, τις τάσεις και ευκαιρίες που παρουσιάζονται από την επείγουσα εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Ανάμεσα σε άλλα προκύπτει ότι το άγχος κατά τη διάρκεια του διαδικτυακού μαθήματος αλλά και η κατάλληλη επιλογή τεχνολογίας και μεθόδου διδασκαλίας αποτελούν παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν τους εκπαιδευόμενους. Επιπλέον, διερευνώνται οι τεχνικές προκλήσεις και η τεχνολογική προσβασιμότητα από όλους όπως επίσης και τα ζητήματα που προκύπτουν για την εύρεση του κατάλληλου και αποτελεσματικού εκπαιδευτικού υλικού και η άμεση τροφοδότηση που απαιτείται σε ορισμένα μαθήματα με πολύπλοκο περιεχόμενο ως παράγοντες αποτελεσματικότερης εφαρμογής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Simamora, 2020).

Οι Abas et al., (2021) διαπίστωσαν ότι η επικοινωνία αλλά και η συνολική εκπαιδευτική εμπειρία που πραγματοποιείται στον ψηφιακό κόσμο, πολλές φορές δεν έχει τα προσδοκώμενα αποτελέσματα καθώς η διαζώσης αλληλεπίδραση με τους συμμετέχοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία δεν μπορεί να αντικατασταθεί από καμία ποσότητα ψηφιακής αλληλεπίδρασης. Τα θέματα επικοινωνίας από άποψη ανατροφοδότησης και λεκτικής και μη λεκτικής προσέγγισης αναδεικνύονται στις ψηφιακές συναντήσεις οι οποίες χαρακτηρίζονται τόσο από μια πολυπλοκότητα τεχνική όσο και εκπαιδευτική.

Ζητήματα που εντοπίστηκαν και γίνεται προσπάθεια καλύτερης διαχείρισής τους αποτελεί η έλλειψη προσωπικής αλληλεπίδρασης με τον εκπαιδευτή και τους συμφοιτητές/τριες, ο χρόνος απόκρισης και η απουσία παραδοσιακής κοινωνικοποίησης στην τάξη ενώ κατά τη διάρκεια ενός διαδικτυακού μαθήματος μελετήθηκαν παράγοντες από την σκοπιά των εκπαιδευομένων όπως:

- Η διδακτική παρουσία
- Η εκπαιδευτική υποστήριξη
- Η απλή και εύχρηστη χρήση των βασικών εκπαιδευτικών εργαλείων της διαδικτυακής τάξης
- Η **επικοινωνία** και η **κοινωνική αλληλεπίδραση**
- Το κλίμα της εικονικής τάξης, δηλαδή οι σχέσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων
- Η ενεργή γνωστική επεξεργασία για μάθηση

- Η διαδραστική διαδικτυακή τροπικότητα δηλαδή τα διαδραστικά μέσα που χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός για την παρουσίαση του εκπαιδευτικού του υλικού (Adnan & Anwar, 2020).

1.5. Πανδημία Covid-19 και εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα

Η εξάπλωση του Covid-19 επέκτεινε το χρονοδιάγραμμα της κρίσης και της αντιμετώπισής της από μέρες σε μήνες. Τα εκπαιδευτικά συστήματα «επλήγησαν» και η ξαφνική μετάβαση σε μια διαφορετική μέθοδο διδασκαλίας επιβλήθηκε αρχικά ως εκτάκτου ανάγκης. Από αυτήν την κατεύθυνση και την οδηγία δεν ξέφυγε η Ελλάδα. Η ελληνική κυβέρνηση στη προσπάθειά της να προασπιστεί την δημόσια υγεία, εφάρμοσε περιοριστικά μέτρα και σε επίπεδο πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανέπτυξε την πρωτοβουλία «Μαθαίνουμε με ασφάλεια από το σπίτι» για να συνεχιστεί η εκπαιδευτική διαδικασία μέσω του διαδικτύου και της δημόσιας τηλεόρασης (Chan et al., 2021).

Επίσης, στα πλαίσια της δράσης «Μένουμε σπίτι - μαθαίνουμε στο σπίτι» το 2020, στα πανεπιστήμια υπήρξε ευρύτατη συμμετοχή στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση καθώς με ποσοστό 96,35% τα προπτυχιακά μαθήματα παραδίδονταν μέσω σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, και σε ορισμένα ΑΕΙ το ίδιο ποσοστό άγγιζε το 99,7%. Το υπόλοιπο 3,65% που δεν συμμετείχε στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είχε να κάνει με μαθήματα αμιγώς εργαστηριακού ή κλινικού χαρακτήρα στα οποία η φυσική παρουσία ήταν υποχρεωτική (ΥΠΑΙΘ, 2022).

Για την αντιμετώπιση ενός πιθανού παρατεταμένου κλεισίματος, τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ) ως αυτοδιοικητοί φορείς, έλαβαν σημαντικής αποφάσεις για να προστατευθούν και να προσαρμοστούν άμεσα στην διαδικασία της επείγουσας εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Έτσι, σχεδίασαν και οργάνωσαν μαθήματα, εξετάσεις αλλά και εκπαιδευτικές δραστηριότητες όπως συνέδρια, ημερίδες, εκδηλώσεις μέσα από την ολοκληρωτική χρήση του διαδικτύου και με την υπάρχουσα υλικοτεχνική υποδομή αλλά και αξιοποιώντας την εμπειρία και τους πόρους που είχε το κάθε πανεπιστήμιο τόσο σε ανθρώπινο κεφάλαιο όσο και σε οικονομικό. Η πλειοψηφία των ελληνικών πανεπιστημίων είχε ήδη έναν βαθμο

εξοικείωσης με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση πριν από την εκδήλωση της πανδημίας και υπήρχε μια σχετική ευκολία στην προσαρμογή των νέων συνθηκών σε αντίθεση με τα σχολεία Α/βάθμιας και Β/βάθμιας εκπαίδευσης. Βέβαια υπήρξαν και πανεπιστήμια τα οποία υστερούσαν σε υποδομή και τεχνογνωσία και απευθύνθηκαν σε εξωτερικούς φορείς για την παροχή υπηρεσιών eLearning (Κρασαδάκη και συν. 2020).

Κατά την διάρκεια του Lockdown δοκιμάστηκαν οι υλικοτεχνικές υποδομές των πανεπιστημίων. τα ΑΕΙ κλήθηκαν να υποστηρίξουν σε μερικές περιπτώσεις πάνω από 7000 διαδικτυακά μαθήματα κατά το εαρινό και το χειμερινό εξάμηνο 2019-2020, ανάλογα το μέγεθος του κάθε πανεπιστημίου και τον αριθμό των φοιτητών και των μαθημάτων που προσέφεραν (Κρασαδάκη και συν. 2020).

Τα ελληνικά πανεπιστήμια συνεργάζονται με το Πανεπιστημιακό Δίκτυο «GUnet» (Greek Universities network) με πλήρη λειτουργική και τεχνολογική αυτονομία. Το «GUnet» αφορά ένα δίκτυο συνεργασίας όλων των ΑΕΙ και των στελεχών τους προκειμένου να καταγράψουν τις κοινές ανάγκες και να σχεδιάσουν ώστε να υλοποιήσουν τις κοινές λύσεις. Το κάθε ελληνικό ΑΕΙ διαθέτει σύγχρονες υποδομές και εκσυγχρονισμένες τεχνολογίες υπολογιστών, λογισμικών και δικτύων τα οποία υποστηρίζονται Κέντρα Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (ΚΗΔ) και διαθέτουν εξειδικευμένο προσωπικό. Το εξειδικευμένο προσωπικό ήταν αυτό που στήριξε συμβουλευτικά τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας κατά τη διάρκεια της πανδημίας μαζί με τις διοικήσεις των ιδρυμάτων. Επίσης, τα ΑΕΙ χρησιμοποίησαν ασύγχρονα Συστήματα Διαχείρισης της Μάθησης (ΣΔΜ), όπως Moodle, eClass και OpenCourses καθώς και συστήματα τηλεκπαίδευσης για άμεση και σύγχρονη επικοινωνία, όπως είναι τα συστήματα Zoom, Skype for Business, Microsoft Teams και Cisco Webex, ενώ συνδύασαν εγκαταστάσεις ανοιχτού πηγαίου κώδικα και εμπορικές «cloud» εφαρμογές (Κρασαδάκη και συν. 2020).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται αρχικά η έννοια και η σημασία της επικοινωνίας. Η σημασία του κάθε στοιχείου κατά την διαδικασία επικοινωνίας αλλά και το μέσο που επιλέγεται ώστε να πραγματοποιηθεί η επικοινωνία αποτελούν σημεία ανάλυσης του δεύτερου κεφαλαίου. Επίσης το κεφάλαιο αναπτύσσει τους τύπους και τα μέσα επικοινωνίας και περιγράφεται ο ρόλος που έχουν ο διδάσκων και ο διδασκόμενος στα πλαίσια της επικοινωνίας. Τέλος γίνεται αναφορά στα εμπόδια που μπορεί να προκύπτουν κατά τη διαδικασία της επικοινωνίας είτε αυτά έχουν να κάνουν με τα πρόσωπα που παίρνουν μέρος, είτε έχουν να κάνουν με το περιβάλλον είτε ακόμη με τη μορφή επικοινωνίας.

2.1. Η έννοια και η σημασία της επικοινωνίας

Το πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσεται και χρησιμοποιείται η έννοια της επικοινωνίας διαφέρει από επιστήμη σε επιστήμη και γι αυτό η επικοινωνία αποτελεί ένα πεδίο μελέτης το οποίο δεν αναγνωρίζει έναν μοναδικό ορισμό αλλά περιτριγυρίζεται από διάφορες σημασίες συνδυαστικά και με άλλες έννοιες.

Παρόλα αυτά, η επικοινωνία πραγματοποιείται είτε μέσω γραπτού είτε μέσω προφορικού λόγου και σχετίζεται με την ανταλλαγή ιδεών, σκέψεων, γνώσεων, πληροφοριών και συναισθημάτων μέσα από μια συνεχή αλληλεπίδραση με άλλα πρόσωπα. Η επικοινωνία γίνεται η βάση για συνεργασία και συνεννόηση ενώ αποτελεί προϋπόθεση για την εξέλιξη της κοινωνικοποίησης και κατ' επέκταση για κοινωνική ανάπτυξη και συνοχή. Η τεχνολογική εξέλιξη διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη και την πραγματοποίηση της επικοινωνίας καθώς τα μέσα που υιοθετούμε για να επικοινωνήσουμε είναι αποτέλεσμα της τεχνολογίας με στόχο την εξέλιξη και την βελτίωση των καλών επικοινωνιακών πρακτικών. Επομένως, η ίδια η φύση της επικοινωνίας διαθέτει έναν δυναμικό εξελισσόμενο χαρακτήρα ενώ το αν η επικοινωνία είναι ποιοτική και αποτελεσματική εξαρτάται από μια σειρά από παράγοντες ανάμεσα τους και το μέσο με το οποίο επιλέγει κανείς να επικοινωνήσει (Μπόγκα- Καρτέρη, 2005).

Ωστόσο σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη (2012) η επικοινωνία ορίζεται ως η αποστολή μηνυμάτων και πληροφοριών και με αμφίδρομο χαρακτήρα από έναν πομπό (αποστολέας) προς έναν δέκτη (αποδέκτης) με βασική προϋπόθεση την ύπαρξη ενός κοινού γλωσσικού συστήματος ή ενός κοινού συστήματος συμβόλων και τρόπων συμπεριφοράς με στόχο την κατανόηση αυτής της ανταλλαγής μηνυμάτων.

Τα τρία βασικά στοιχεία τα οποία εμπεριέχονται στην όλη διαδικασία της επικοινωνίας είναι τρία: οι συμμετέχοντες στους οποίους περιλαμβάνονται τόσο ο δέκτης όσο και ο παραλήπτης, το μήνυμα το οποίο εμπεριέχει το εκάστοτε περιεχόμενο της επικοινωνίας και που το οποίο κωδικοποιείται με λέξεις ή με κινήσεις ή με ήχους κτλ. ή και με όλα αυτά μαζί καθώς και το μέσο το οποίο αποτελεί τον τρόπο με τον οποίο επιλέγει κάποιος να επικοινωνήσει και ονομάζεται το κανάλι, όπως για παράδειγμα η πρόσωπο με πρόσωπο συζήτηση ή τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Μαλικιώση, 2006).

Οι αντιλήψεις του κάθε ατόμου, οι ανάγκες του, οι επιθυμίες αλλά και ο τύπος σχέσης μεταξύ αυτών που επικοινωνούν, του αποτελούν ορισμένους παράγοντες που καθορίζουν την εξέλιξη και το είδος της επικοινωνίας. Στην παρούσα περίπτωση η επικοινωνία αναφέρεται μεταξύ φοιτητών και Δημόσιων Πανεπιστημίων η οποία χρησιμοποιεί κατά βάση την τεχνολογία ως μέσο επικοινωνίας για την μετάδοση γνώσεων, γεγονός που από μόνο του δημιουργεί δυσκολίες.

Επίσης, οφείλουμε να αναφέρουμε άλλα δυο στοιχεία που παίζουν ρόλο στην διαδικασία της επικοινωνίας: αφενός το πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η επικοινωνία δηλαδή το φυσικό, κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον που λαμβάνει χώρα η περίπτωση της επικοινωνίας και αφετέρου το στοιχείο του θορύβου δηλαδή όλα εκείνα τα εμπόδια που κάνουν «θόρυβο» κατά τη διάρκεια της επικοινωνίας τόσο κυριολεκτικά όσο και μεταφορικά και δυσκολεύουν την διαδικασία (Μπόγκα-Καρτέρη, 2005).

Περαιτέρω, οι έννοιες α) του χώρου της επικοινωνίας (για παράδειγμα ένα γραφείο, ένας διάδρομος κ.τ.λ.), β) του χρόνου (δηλαδή πόσο διαρκεί το να επεξεργαστεί ο δέκτης το μήνυμα από τη στιγμή που θα το λάβει), γ) του κλίματος (υπό την έννοια των συνθηκών που επικρατούν και εδώ λαμβάνονται υπόψη οι αξίες, τα σύμβολα, οι συνήθειες, το ύφος της επικοινωνίας) και δ) των γεγονότων που έχουν προηγηθεί καθώς διαμορφώνουν την σχέση μεταξύ του πομπού και του δέκτη είναι αυτές οι οποίες ορίζουν το πλαίσιο επικοινωνίας (Μπόγκα-Καρτέρη, 2005).

Συνεχίζοντας, όλα εκείνα τα εμπόδια τα οποία δυσχεραίνουν την αποτελεσματική επικοινωνία, νοούνται ως εμπόδια. Οι θόρυβοι διαχωρίζονται σε εσωτερικούς και εδώ εννοούνται οι εσωτερικές σκέψεις, τα συναισθήματα και οι προκαταλήψεις που πιθανόν επηρεάζουν την διαδικασία της επικοινωνίας και σε εξωτερικούς οι οποίοι είναι οι πραγματικοί θόρυβοι που μπορούν να αποσπάσουν την προσοχή των συμμετεχόντων όπως είναι η φασαρία με συνέπεια τη μη αποτελεσματική επικοινωνία (Μπόγκα- Καρτέρη, 2005).

Συμπερασματικά, η διαδικασία της επικοινωνίας αποτελεί μια δυναμική διαδικασία η οποία μπορεί να επηρεαστεί από πολλούς παράγοντες και πρώτα απ' όλα από τους ίδιους τους συμμετέχοντες. Επομένως, ανάλογα τον σκοπό της πραγματοποίησης της επικοινωνίας, επιλέγεται και η αντίστοιχη συμπεριφορά (Satir, 1995).

2.2. Εννοιολογική προσέγγιση της εξ αποστάσεως επικοινωνίας

Η επικοινωνία παίζει σημαντικό ρόλο σε όλους τους τομείς και το ίδιο ισχύει και για τη μαθησιακή διαδικασία. Μέσω της επικοινωνίας επιτρέπεται η ανταλλαγή γνώσεων, πληροφοριών, ιδεών και σκέψεων που συμβάλλουν στην δημιουργία πραγματικών ευκαιριών για μάθηση. Περαιτέρω, μέσα από την επικοινωνία πραγματοποιείται αποσαφήνιση των πληροφοριών, γεγονός που βοηθά στην δημιουργία καλών και θετικών σχέσεων μεταξύ των μαθητών και των εκπαιδευτικών αλλά και των μαθητών μεταξύ τους.

Η ποιοτική επικοινωνία αποτελεί προϋπόθεση για την επιτυχή μάθηση. Ακόμη πιο δύσκολο είναι το πλαίσιο για ποιοτική επικοινωνία, δεδομένου όταν αυτή δεν πραγματοποιείται δια ζώσης. Οι φορείς της εκπαίδευσης επιδιώκουν να συγκεντρώσουν όλα εκείνα τα στοιχεία και να βρουν όλους εκείνους του τρόπους για να επιτύχουν την σωστή και αποτελεσματική αλληλεπίδραση μεταξύ των εμπλεκομένων στα μαθήματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Μάλιστα, σύμφωνα με τους θεωρητικούς, η επικοινωνία αποτελεί το μέσο που συμβάλλει προς μια ποιοτική

μάθηση με νόημα αλλά και καθορίζει τα αποτελέσματα της μάθησης (Βασιλάκης & Καλογιαννάκης, 2006).

Στόχος των πρώτων ιδρυμάτων εξ αποστάσεως αποτέλεσε αρχικά η άρση του εμποδίου της απόστασης και στη συνέχεια η εύρεση των μέσων επικοινωνίας και μετάδοσης της μάθησης μ' αυτόν τον συγκεκριμένο τύπο εκπαίδευσης (Βασιλάκης & Καλογιαννάκης, 2006).

Το ταχυδρομείο αποτέλεσε τον πρώτο φορές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αναφορικά με την επικοινωνία. Στη συνέχεια, αντικαταστάθηκε από το τηλέφωνο ενώ γρήγορα δόθηκε η θέση στο ραδιόφωνο και τα τηλεοπτικά δίκτυα. Ιστορικά, θεωρείται ότι η εφεύρεση του ταχυδρομικού σήματος και η γενίκευση των φτηνών ταχυδρομικών υπηρεσιών συνέπεσε με την πραγματική ανάπτυξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Ειδικότερα, ο Pitmann το 1840 λαμβάνοντας υπόψη τις φθηνές ταχυδρομικές υπηρεσίες της εποχής πρότεινε τα μαθήματα δια αλληλογραφίας για να εξασφαλίσει την επικοινωνία (Henry & Kaye, 1985).

Τέλος, στην εξέλιξη της εξ αποστάσεως επικοινωνία, η ανάπτυξη και η εξέλιξη των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας έπαιξε καθοριστικό ρόλο όπως έχει ήδη προαναφερθεί. Μεταξύ της δεκαετίας 1985 και 1995 υπήρξε αύξηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης λόγω της ραγδαίας εξέλιξης τη τεχνολογίας. Παρόλα αυτά, η ποιοτική επικοινωνία ανάμεσα στους εκπαιδευόμενους και τον διδάσκοντα αποτελεί το πιο σημαντικό κομμάτι επιτυχίας σε όλη την εκπαιδευτική και μαθησιακή διαδικασία (Βασιλάκης & Καλογιαννάκης, 2006).

2.3. Τύποι επικοινωνίας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Τρεις είναι οι τύποι επικοινωνίας κατά τον Moore (1989):

- α) επικοινωνία μεταξύ των φοιτητών
- β) επικοινωνία διδάσκοντα και φοιτητή και
- γ) επικοινωνία εκπαιδευόμενου με εκπαιδευτικό υλικό.

Ο ρόλος της διδασκαλίας στη εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι ιδιαίτερα πολύπλοκος και απαιτητικός σε αντίθεση με αυτόν των πιο παραδοσιακών θεσμών. Η επικοινωνία καθίσταται θεμελιώδες στοιχείο για την εκπαιδευτική δράση μεταξύ των συμμετεχόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία.

➤ Επικοινωνία Καθηγητή – Συμβούλου και φοιτητή

Ο καθηγητής έχοντας τον ρόλο του συμβούλου οφείλει να στηρίζει τον φοιτητή στη διαδικασία της μάθησης από απόσταση και προκειμένου να καταστεί η επικοινωνία τους αποτελεσματική, πρέπει να χαρακτηρίζεται από τα εξής:

- ο διδάσκων να ακούει τον εκπαιδευόμενο
- υψηλός βαθμός ανταπόκρισης,
- διατήρηση της επαφής
- αποτελεσματική αξιοποίηση των μέσων επικοινωνίας
- εντοπισμός πιθανών εμποδίων (Ο' Rourke, 2003).

Πολύ σημαντική καθίσταται η ικανότητα του καθηγητή να μπορεί να ακούει τον φοιτητή, να αντιλαμβάνεται τις ανάγκες και τις απορίες του και αυτή η ικανότητα σχετίζεται τόσο με τον προφορικό όσο και γραπτό λόγο. Παράλληλα, η επικοινωνία θα πρέπει να ερμηνεύεται από τον τόνο της φωνής, την στάση του σώματος και το ύφος του ομιλούντα. Οι δυο πιο σύγχρονες μορφές επικοινωνίας μέσω του Διαδικτύου που υποστηρίζουν σήμερα τις εικονικές τάξεις της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι η σύγχρονη επικοινωνία (εκπαιδευτές και οι εκπαιδευόμενοι επικοινωνούν ταυτόχρονα σε διαφορετικά μέρη) και η ασύγχρονη είναι όταν η επικοινωνία πραγματοποιείται σε διαφορετικό χρόνο και σε διαφορετικό μέρος

➤ Επικοινωνία μεταξύ φοιτητών

Η συνεργατική μάθηση αποτελεί μια επιλογή που συμβάλλει στην αύξηση των διαπροσωπικών σχέσεων και της επικοινωνίας μεταξύ των φοιτητών. Η συγκεκριμένη μέθοδος παρουσιάζει αρκετά σημαντικά πλεονεκτήματα. Η συνεργατική μέθοδο έχει θετική επίδραση αναφορικά με τις κοινωνικές ικανότητες και τα μαθησιακά αποτελέσματα. Επίσης έχει θετική συσχέτιση με τον αριθμό των φοιτητών που ολοκληρώνουν το πρόγραμμα σπουδών τους (Wenger, McDermott & Snyder, 2002).

Στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, η επικοινωνία και η συνεργασία που επιδεικνύουν οι φοιτητές μεταξύ τους είναι χαρακτηριστική. Επίσης, αυτή η μορφή

επικοινωνίας έχει στόχο την συνεργασία και την αλληλοβοήθεια κατά την εκπαίδευση χωρίς να αναπτύσσονται ανταγωνιστικές σχέσεις. Αυτού του είδους τα χαρακτηριστικά αυξάνονται όταν αναφερόμαστε στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση ενηλίκων σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Όλα τα παραπάνω έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση της απόδοσής τους καθώς φτάνουν στην επίλυση των προβλημάτων ευκολότερα και γρηγορότερα μέσα ακριβώς από την συνεργασία. Τέλος, οι φοιτητές όταν επικοινωνούν μεταξύ τους οδηγούνται σε καινοτόμες ιδέες και λύσεις.

➤ **Επικοινωνία φοιτητή με εκπαιδευτικό υλικό**
Πρόκειται για ένα χαρακτηριστικό της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Χωρίς την επικοινωνία του φοιτητή με το εκάστοτε εκπαιδευτικό υλικό δεν μπορεί να υφίσταται εκπαίδευση. Η διαδικασία της αλληλεπίδρασης με το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού υλικού έχει ως στόχο την κατανόηση του από την μεριά του φοιτητή και κατ' επέκταση την κατάκτηση της γνώσης.

2.4. Μέσα επικοινωνίας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Το μέσο που επιλέγεται κάθε φορά για να επικοινωνήσει κάποιος αναπαριστά κάθε φορά με συγκεκριμένο τρόπο την γνώση. Με άλλα λόγια, η γνώση ή η πληροφορία παρουσιάζεται διαφορετικά από κάθε μέσο. Ένας συνδυασμός των υπαρχόντων και χρησιμοποιούμενων μέσων μπορούν να καθορίσουν και την ποιότητα του εκάστοτε εκπαιδευτικού υλικού. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης, η γεωγραφική και χρονική διαφορά στην επικοινωνία παύει να έχει σημασία και στην ουσία προσομοιώνεται ως πραγματικότητα (Weidlich, & Bastiaens, 2018).

Ως εκ τούτου, στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ένα μέσο για να θεωρηθεί ως κατάλληλο οφείλει να τηρεί τα εξής κριτήρια (Hashim & Hashim, 2015):

1. **Προσβασιμότητα.** Τα μέσα που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για να πραγματοποιηθεί η εξ αποστάσεως εκπαίδευση πρέπει να είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.

2. Προσαρμοστικότητα. Τα μέσα που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν θα πρέπει να ταιριάζουν στον φοιτητή όσο το δυνατό καλύτερα αναφορικά με τον τόπο και το χρόνο.

3. Ενθάρρυνση της ενεργούς συμμετοχής των φοιτητών. Τα μέσα που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν θα πρέπει να εξασφαλίζουν την ενεργό συμμετοχή τους προκειμένου να υπάρχει αλληλεπίδραση.

4. Δυνατότητα σύνδεσης με άλλα μέσα. Τα μέσα που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν θα πρέπει να έχουν δυνατότητα να συνδεθούν και με άλλα μέσα προκειμένου να αξιολογείται και να εκτιμάται η μη λεκτική επικοινωνία των συμμετεχόντων.

Τα μέσα που χρησιμοποιούνται στην επικοινωνία για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση, εξαρτώνται αρχικά από την μορφή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Έτσι, στην ασύγχρονη διδασκαλία όπου υπάρχει καθυστέρηση χρόνου, χρησιμοποιούνται μέσα τα οποία επιτρέπουν τον εκπαιδευτικό και τον φοιτητή να συμμετέχει στην διαδικασία επικοινωνίας όποτε το επιθυμούν όπως για παράδειγμα το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο ή αλλιώς e-mail. Από την άλλη, στη σύγχρονη διδασκαλία όπου πραγματοποιείται σε πραγματικό χρόνο, χρησιμοποιούνται τεχνολογίες όπου ο εκπαιδευτικός και ο φοιτητής συμμετέχει στην επικοινωνία κατά τη διαδικασία της επικοινωνίας όπως για παράδειγμα το τηλέφωνο, το chat, η τηλεδιάσκεψη κ.τ.λ. (Watts, 2016).

Σ' ένα γενικότερο πλαίσιο, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση εστιάζει καθαρά στην τεχνολογία και σε εκπαιδευτικά συστήματα τα οποία ενσωματώνονται στην διδασκαλία των φοιτητών/μαθητών χωρίς την απαραίτητη φυσική τους παρουσία. Σήμερα, η τεχνολογία και το διαδίκτυο προσφέρει ποικίλα μέσα από προσωπικούς υπολογιστές (με κάρτα ήχου και μόντεμ), λειτουργικό σύστημα Windows, προγράμματα περιήγησης στο διαδίκτυο, Web Κάμερα, ηχεία και μικρόφωνο, στα οποία η πλειοψηφία έχει τη δυνατότητα πρόσβασης (Burns, 2011).

2.5. Ο ρόλος του εκπαιδευτή στην εξ αποστάσεως επικοινωνία

Ένας από τους βασικούς στόχους της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι η δημιουργία εκπαιδευόμενων οι οποίοι είναι αυτόνομοι στην μαθησιακή τους διαδικασία και αυτορυθμίζουν τους τρόπους με τους οποίους μαθαίνουν. Σ' αυτό το πλαίσιο, ο ρόλος του εκπαιδευτή είναι καθοριστικός προς σ' αυτήν την κατεύθυνση. Εφόσον πρόκειται για αυτόνομη μάθηση ο εκπαιδευτής έχει καθοδηγητικό ρόλο προκειμένου να επιτρέψει την ανάπτυξη μιας αυτοδύναμης διδακτικής ενότητας. Συνεπώς, τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα θα προκύψουν μέσα από το προκαλούμενο ενδιαφέρον, την αυτονομία στην μάθηση, την εμπλοκή και την επαναπροσέγγιση και όχι από την εξωτερική πίεση μέσω της επικοινωνίας (Kayode, 2018).

Η παρέμβαση του εκπαιδευτή είναι συγκεκριμένη και συμβαίνει όταν κρίνεται απαραίτητο. Ο εκπαιδευτής στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχει τη δυνατότητα μέσω της ηλεκτρονικής μάθησης να παρακολουθεί την πρόοδό των φοιτητών. Σ αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί ότι τα εξ αποστάσεως προγράμματα εκπαίδευσης προϋποθέτουν σε μεγάλο βαθμό την αυτοπειθαρχία των εκπαιδευόμενων (Bouhnik & Marcus, 2006).

Συχνά παρατηρείται στα προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, η αύξηση των επιπέδων άγχους για τους εκπαιδευόμενους. Κατά συνέπεια οι εκπαιδευτές πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειες επικοινωνίας προκειμένου να μειωθεί το άγχος και η ανησυχία των εκπαιδευόμενων αναφορικά με τις πληροφορίες αλλά και τις προθεσμίες παράδοσης των εργασιών (Sarrafzadeh & Williamson, 2012).

Ο εκπαιδευτής οφείλει να χρησιμοποιεί πολύπλευρες μεθόδους επικοινωνίας και να μην λαμβάνει υπόψη τις υπάρχουσες διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των εκπαιδευόμενων προκειμένου να επικοινωνήσει αποδοτικά μαζί τους αλλά και για να αποφευχθούν οι πιθανότητες διαρροής των εκπαιδευόμενων από το πρόγραμμα. Επομένως, η συνεχής αναδιατύπωση των εκπαιδευτικών στρατηγικών και των όρων επικοινωνίας αλλά και η συνεχής δυναμική προσαρμογή όλων στο εκπαιδευτικό δίκτυο κρίνεται αναγκαία (Machado et al., 2016).

Ο εκπαιδευτής οφείλει να έχει γνώση των διαθέσιμων εργαλείων επικοινωνίας τα οποία είναι προσβάσιμα από τους εκπαιδευόμενους και να αξιολογεί τυχόν επιπτώσεις που έχουν στην μαθησιακή διαδικασία ή να επιδιώκει την μελλοντική τους βελτίωση (Ogrezeanu, et al., 2017).

Ορισμένες φορές, το τηλεπικοινωνιακό δίκτυο, το ελλαττωματικό υλικό ή λογισμικό, η μειωμένη ευρυζωνικότητα να αποτελούν παράγοντες που δυσκολεύουν και δυσχεραίνουν την ηλεκτρονική επικοινωνία στα προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Επομένως, τόσο το ίδιο το πρόγραμμα όσο και οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να επιδεικνύουν ευελιξία αναφορικά με το χρονοδιάγραμμα του προγράμματος αλλά και κατανόηση και προσαρμογή προς τα απρόβλεπτα εμπόδια (Omotosho, et al., 2015).

Ωστόσο υπάρχουν λογισμικά ή πλατφόρμες που για κάποιο λόγο μπορεί να παρουσιάσουν χαρακτηριστικά που δεν μπορούν να εξυπηρετήσουν κάποιους εκπαιδευόμενους. Μια τέτοιου είδους ανισορροπία μπορεί να δημιουργήσει επικοινωνιακή πολυπλοκότητα με συνέπεια την αποδιοργάνωση της μάθησης και την απογοήτευση του εκπαιδευόμενου (Arbaugh, 2001).

2.5.1. Πρακτικές προώθησης της επικοινωνίας

Εδώ, ο εκπαιδευτής οφείλει να γνωρίζει την μορφή και τις φάσεις του εξ αποστάσεως προγράμματος και να χρησιμοποιεί πρακτικές προώθησης της επικοινωνίας για να ενθαρρύνει την συμμετοχή των εκπαιδευομένων στον πρόγραμμα. Αυτού του είδους οι πρακτικές προώθησης της επικοινωνίας σύμφωνα με τον Anderson (2008) πρέπει να χρησιμοποιούνται και να επαναλαμβάνονται α) στις αρχικές ερωτήσεις για τη δομή και την μορφή της διδασκαλίας, β) στις περιπτώσεις που εξαιτίας τεχνικών προβλημάτων το εκπαιδευτικό υλικό δεν είναι προσβάσιμο και γ) όταν οι εκπαιδευόμενοι αδυνατούν να υποβάλλουν ασκήσεις αξιολόγησης.

Πιο συγκεκριμένα, κατά την έναρξη του εξ αποστάσεως προγράμματος εκπαίδευσης είναι πολύ χρήσιμο το να δημιουργηθεί μια λίστα με ερωτο-απαντήσεις για βασικά ζητήματα που προβληματίζουν τους εκπαιδευόμενους τόσο για το εκπαιδευτικό κομμάτι όσο και για το διαδικαστικό. Πρόκειται για μια μορφή άτυπης επικοινωνίας για να ικανοποιηθούν εκ των προτέρων ορισμένες ανάγκες επικοινωνίας. (Ogrezeanu et al., 2017).

Ο εκπαιδευτής οφείλει κατά τις πρώτες εβδομάδες να δώσει έμφαση και ιδιαίτερη σημασία και μέσα από δικές του διδακτικές παρεμβάσεις και προτεινόμενες δραστηριότητες θα δώσει το έναυσμα να δραστηριοποιηθεί το σύνολο των εκπαιδευόμενων δημιουργώντας ένα δίκτυο μάθησης. Επομένως, η έντονη επικοινωνιακά παρουσία του εκπαιδευτή μπορεί να διαμορφώσει την κοινωνική συνοχή και την κοινωνική ισορροπία μέσα στην κοινότητα μάθησης, να διαμορφώσει τους κοινωνικούς δεσμούς που θα ενθαρρύνουν την συμμετοχικότητα, την κοινωνική συνδιαλλαγή και την αίσθηση του κοινού σκοπού μέσα από την συμμετοχή στην ομάδα (Machado et al., 2016).

Η σύγχρονη επικοινωνία και η αποτελεσματική χρήση των τεχνολογικών μέσων επικοινωνίας είναι αυτά που διατηρούν την επικοινωνία. Οι τακτικές μορφές επικοινωνίας, έστω και σύντομης μορφής, συνδυαστικά με συζητήσεις μπορούν να δημιουργήσουν την προθυμία για γνωστική εμπλοκή. Η σύγχρονη αλληλεπίδραση χαρακτηρίζεται για την ανατροφοδότηση προς τον εκπαιδευόμενο, γεγονός που βοηθά και αντισταθμίζει την απύσχα κοινωνική σύνδεση ενώ ταυτόχρονα προλαμβάνει αρνητικά συναισθήματα ακαδημαϊκής αποτυχίας (Watts, 2016).

Από την άλλη, στην γραπτή ασύγχρονη επικοινωνία, οι ερωτήσεις και οι προτεινόμενες δραστηριότητες βοηθούν στην διατήρηση του ενδιαφέροντος και την εμπλοκή των εκπαιδευόμενων στην διαδικασία της μάθησης. Αυτή η εμπλοκή έχει ως στόχο την παραγωγική τους συμμετοχή η οποία όχι μόνο βοηθά στην βαθύτερη κατανόηση αλλά και στην κριτική τους προσέγγιση απέναντι στο διδακτικό υλικό (Klemm, 2014).

Κατά τη σύγχρονη επικοινωνία μέσω τηλεδιάσκεψης και μέσω τηλεφώνου, κρίνεται απαραίτητο τόσο η όσο το δυνατόν πιστή ακολουθία του συμφωνημένου προγράμματος αλλά και η συνεχής οπτικοακουστικής επαφής με τον εκπαιδευτή. Η ποιότητα της επικοινωνίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εξοικείωση που υπάρχει με το εκάστοτε τεχνολογικό μέσο το οποίο είναι και το κανάλι επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου. Τυχόν, αδυναμία χρήσης ή προηγούμενες

αρνητικές εμπειρίες σε σχέση με τα τεχνικά μέσα, εντείνει την διαδραστική απόσταση κατά τη διάρκεια των μαθημάτων. Για το λόγο αυτό, ο εκπαιδευτής πρέπει να είναι ενήμερος για την επικοινωνιακή ετοιμότητα του εκπαιδευομένου και να τον βοηθήσει να προσαρμοστεί και να αξιοποιήσει σωστά και αποτελεσματικά την προσφερόμενη τεχνολογία. Ακόμη και ο τρόπος που χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτής το γραπτό λόγο σε μια δημόσια πλατφόρμα ή ένα e-mail με τη σωστή χρήση των χαρακτήρων και των μη λεκτικών στοιχείων, μπορεί να προλάβει τις αρνητικές συνέπειες της απρόσωπης επικοινωνίας (Weidlich & Bastiaens, 2018).

Οι διαδικτυακές πλατφόρμες οι οποίες υποστηρίζονται από τον εκάστοτε εκπαιδευτικό οργανισμό που οργανώνει το εξ αποστάσεως πρόγραμμα εκπαίδευσης μπορεί να αυξήσει ή να μειώσει την διαδραστική απόσταση. Ο εκπαιδευτής οφείλει να ενθαρρύνει κάθε μορφή επικοινωνίας αλλά και να υιοθετεί εναλλακτικές μεθόδους όταν δεν μπορούν να αξιοποιηθούν οι παρεχόμενες από τον επίσημο φορέα. Εδώ βέβαια η χρήση γραπτών μηνυμάτων μέσω SMS και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου αποκτά έναν χαρακτήρα μαζικότητας και προκύπτει το ζήτημα της ιδιωτικότητας το οποίο πρέπει να συνυπολογίζεται πάντα. Ο τρόπος επικοινωνίας που επιλέγεται θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του την προστασία των περιεχομένων των μηνυμάτων από τους εκπαιδευτές προς τους εκπαιδευόμενους και το αντίθετο (Schutte, 2018).

Συμπερασματικά, ο εκπαιδευτής οφείλει να υποστηρίξει τους εκπαιδευόμενους, να εντοπίσει τα κοινά χαρακτηριστικά της ομάδας που ηγείται και να αυξήσει τα κίνητρα για μάθηση και συμμετοχή σε όλη τη διαδικασία (So, & Brush, 2008).

2.6. Εμπόδια στην επικοινωνία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Είναι αποδεκτό ότι τα τεχνολογικά μέσα στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελούν βασικό τρόπο επικοινωνίας και υλοποίησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας ενώ ταυτόχρονα προσφέρουν μια ευέλικτη ευκαιρία εκπαίδευσης και μάθησης. Παράλληλα, όμως η έλλειψη προσωπικής επαφής μεταξύ εκπαιδευτικών και των εκπαιδευόμενων είναι το βασικό μειονέκτημα που την χαρακτηρίζει ενώ ταυτόχρονα εμφανίζονται αρκετά εμπόδια στην διαδικασία της διδασκαλίας (Berge, 2013).

Τα διάφορα εμπόδια που προκύπτουν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση μπορούν να είναι τεχνικά, ψυχολογικά, κοινωνικά, παιδαγωγικά ακόμη και πολιτιστικά. Όπως και να χει αυτά τα εμπόδια αλληλεπικαλύπτονται και συγχωνεύονται. Επίσης, τα εμπόδια αυτά, μπορεί να προκύψουν ανά πάσα στιγμή είτε στα αρχικά στάδια της διαδικασίας είτε στα ενδιάμεσα είτε στα τελικά. Ως μερική αιτία της πλειοψηφίας αυτών των εμποδίων, αποτελεί η αναποτελεσματική επικοινωνία (Ozelkan & Galambosi, 2012).

Το πιο κοινό εμπόδιο αποτελεί η άγνοια των ρόλων τόσο από πλευράς εκπαιδευτικών όσο και από πλευράς φοιτητών. Εδώ εμπίπτει η έλλειψη εμπειρίας και κατάρτισης και στις δυο πλευρές εξίσου. Επιπλέον, το κόστος, η ανατροφοδότηση, τα κίνητρα, η επικοινωνία ακόμη και το περιεχόμενο των μαθημάτων ανήκουν στην κατηγορία των εμποδίων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Berge, 2013).

Ειδικότερα, τα τεχνικά εμπόδια κατά την επικοινωνία τα οποία μπορεί να είναι αποτέλεσμα της έλλειψης εμπειρίας των συμμετεχόντων μπορεί να επιφέρουν σημαντικά προβλήματα στην επικοινωνία και να οδηγήσουν σε παρανοήσεις και παρεξηγήσεις στις ανακοινώσεις και τις δηλώσεις. Σαφώς τα εμπόδια είναι διαφορετικά από αυτά σε μια παραδοσιακή τάξη και πρέπει να αντιμετωπίζονται για να πραγματοποιείται μια εξειδικευμένη και αποτελεσματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Γι' αυτό, τόσο οι εκπαιδευτές όσο και οι εκπαιδευόμενοι οφείλουν να εξοικειωθούν με τις νέες τεχνολογίες αλλά επίσης, η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών θα πρέπει να γίνεται με βάση τις κατάλληλες παιδαγωγικές προσεγγίσεις προκειμένου όλοι να αποκομίζουν τα μέγιστα οφέλη (Zygouris & Mavroidis, 2016).

2.7. Ποιότητα επικοινωνίας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Έχει ήδη αναφερθεί ότι η επικοινωνία και η κατανόηση μεταξύ των συμμετεχόντων είναι απαραίτητες. Περαιτέρω, ζωτικό στοιχείο της επιτυχημένης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αποτελεί η επικοινωνία μεταξύ διδάσκοντα και φοιτητή. Ωστόσο τα εμπόδια υφίστανται και πρέπει να ξεπερνώνται. Η βελτίωση του τρόπου

επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου πρέπει να είναι συνεχής και μερικοί από τους τρόπους που βοηθούν προς αυτήν την κατεύθυνση είναι:

- Παροχή σαφών δηλώσεων σχετικά με τους στόχους του μαθήματος και τον σκοπό των διαδικτυακών δραστηριοτήτων και εργασιών.

- Παροχή βοήθειας πλοήγησης. Οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να γνωρίζουν τον τρόπο που θα προμηθευτούν το εκπαιδευτικό υλικό και να κατευθύνονται για το πότε, πού και πώς πρέπει να υποβάλλουν τις εργασίες ή τις δραστηριότητές τους για την αξιολόγησή τους.

- Χρήση σαφούς, ξεκάθαρης και περιεκτικής γλώσσας σε εργασίες, αναλυτικά προγράμματα και δημοσιεύσεις.

- Παροχή περιλήψεων και ανατροφοδότησης για να βοηθηθούν οι φοιτητές να αυτοαξιολογηθούν.

- Παροχή καθοδήγησης σε σχέση με τον καταμερισμό των εργασιών και τις ομαδικές διαδικασίες.

- Σχεδιασμός στοιχείων και δεδομένων της διαδικτυακής τάξης ώστε οι εκπαιδευόμενοι να εξοικειώνονται μεταξύ τους και να αλληλοεπιδρούν εποικοδομητικά και αποτελεσματικά (Sarrafzadeh & Williamson, 2012).

Η διαδικασία διασφάλισης της ποιότητας της επικοινωνίας έχει να κάνει με μια σειρά από δράσεις και δραστηριότητες και πολύ συχνά αναφέρεται σε γραφειοκρατικές διαδικασίες (Williams, 2016). Ειδικότερα, πρόκειται για μια συστηματική διαδικασία κατά την οποία αξιολογούνται και πιστοποιούνται τα αποτελέσματα βάση κάποιων συγκεκριμένων προτύπων επικοινωνίας. Στόχος αυτής της διαδικασίας είναι η βελτίωση της επικοινωνίας, η εξασφάλιση της μέτρησής της και η εναρμόνισή της με κάποια πρότυπα ιδρυμάτων εκπαίδευσης και ακαδημαϊκών προγραμμάτων (Altbachetal., 2009).

Τέλος, όταν αναφερόμαστε στην έννοια της διασφάλισης της ποιότητας της επικοινωνίας, έχουμε να κάνουμε με ποσοτικούς ελέγχους και μετρήσεις ενώ όταν αναφερόμαστε στην βελτίωση της επικοινωνίας έχουμε να κάνουμε με ποιοτικού τύπου αξιολογήσεις. Ωστόσο, η διασφάλιση της ποιότητας στην επικοινωνία συνδέεται άρρηκτα με την βελτίωση της ιδίως στα πανεπιστημιακά ιδρύματα (Nolan, 2013).

2.8. Στρατηγικές προώθησης της ποιότητας στην επικοινωνία στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Στην εξέλιξη των σπουδών των φοιτητών, η αποτελεσματική επικοινωνία στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι καθοριστικής σημασίας. Ως εκ τούτου τα πανεπιστημιακά ιδρύματα που διοργανώνουν τέτοιου είδους προγράμματα επιδιώκουν να βρίσκουν τρόπους που θα εφαρμόζονται από τους εκπαιδευτές προκειμένου να βελτιώνεται και να προωθείται η επικοινωνία μεταξύ τους. Τέτοιου πρακτικές στα πλαίσια μιας γενικότερης επικοινωνιακής στρατηγικής μπορεί να είναι (Παπαδημητρίου & Λιοναράκης, 2010) :

- Επεξήγηση των πλεονεκτημάτων της επικοινωνίας που γίνεται σε τακτική βάση.
- Συχνή επικοινωνία με τους εκπαιδευόμενους και σε περίπτωση απουσίας ή έλλειψης επικοινωνίας για μεγάλο διάστημα, να στέλνεται προσωπικό μήνυμα για διαπίστωση τυχόν προβλήματος και προσφοράς βοήθειας.
- Ενθάρρυνση για ερωτήσεις και απαντήσεις κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Συχνά οι φοιτητές ντρέπονται να απαντήσουν και επιλέγουν να μένουν αμέτοχοι.

Επιπλέον, άλλες πρακτικές που επιτρέπουν την ποιοτική και εποικοδομητική επικοινωνία ανάμεσα σε εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους μπορούν να είναι (Χατζηλάκος και συν., 2007):

- Η ανατροφοδότηση προς τους εκπαιδευόμενους πρέπει να γίνεται με τρόπο που τους βοηθά. Τα σχόλια θα πρέπει να γίνονται ευγενικά και με σεβασμό για να έχουν αποτελεσματική επίδραση στους φοιτητές.
- Ο εκπαιδευτής οφείλει να ωθεί τους εκπαιδευόμενους να αναπτύσσουν τις μαθησιακές τους δυνατότητες και να συνεχίζουν παρά τις όποιες αδυναμίες έχουν.
- Ο εκπαιδευτής οφείλει να στηρίξει τον εκπαιδευόμενο και ο εκπαιδευόμενος οφείλει να δεχθεί την στήριξη.
- Η συμβουλευτική υποστήριξη επίσης διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προώθηση της αποτελεσματικής επικοινωνίας.

Τέλος, μια ακόμη πρακτική προώθησης της επικοινωνίας αποτελεί η αναλυτική και επεξηγηματική κριτική των εργασιών των εκπαιδευομένων. Με άλλα λόγια, η επεξήγηση κάθε εργασίας προκειμένου να η επικοινωνιακή κριτική και διάλογο αποτελεί μέρος υγιούς επικοινωνίας μεταξύ όλων των συμμετεχόντων. Σε περιπτώσεις διαφωνίας, αυτές θα πρέπει να επιλύονται με σεβασμό και κατανόηση και από τις δυο πλευρές (Χατζηλάκος και συν., 2007).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ

3.1. Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος (ΔΙΠΑΕ)

Το Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος (ΔΙ.ΠΑ.Ε) ξεκίνησε να λειτουργεί το 2008 στη Θεσσαλονίκη, σύμφωνα με το νόμο 3391. Το πανεπιστήμιο διάφορες σχολές και έχει έδρες στη Θεσσαλονίκη, την Καβάλα, τη Δράμα και τις Σέρρες. Επίσης λειτουργούν παραρτήματα στο Κιλκίς, την Κατερίνη και το Διδυμότειχο. (https://el.wikipedia.org/wiki/Διεθνές_Πανεπιστήμιο_Ελλάδος).

Τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και το Ελληνικό Δημόσιο αποτελούν τις πηγές χρηματοδότησης του Πανεπιστημίου. Στόχος και συνάμα αποστολή του είναι να παρέχει την ανώτατη εκπαίδευση σε Έλληνες και ξένους καθώς επίσης να παράγει και να μεταδίδει γνώσεις γύρω από τα επιστημονικά πεδία με τα οποία ειδικεύεται. Επίσης, παρέχει μια σειρά από μεταπτυχιακά προγράμματα που απευθύνονται τόσο σε Έλληνες όσο και σε αλλοδαπούς φοιτητές προσφέροντας σε όλους διεθνείς προοπτικές (https://el.wikipedia.org/wiki/Διεθνές_Πανεπιστήμιο_Ελλάδος).

Τα πτυχία που απονέμει ως δημόσιο πανεπιστήμιο, είναι αναγνωρισμένα από το ίδιο το κράτος και την Ευρωπαϊκή Ένωση με ισχύς από όλα τα κράτη. Το ερευνητικό και διδακτικό του προσωπικό είναι άρτια επιστημονικά καταρτισμένο και αναγνωρισμένο από τη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα. Με νομοθετική ρύθμιση το 2019, το Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος απορρόφησε τα Τ.Ε.Ι. της Θεσσαλονίκης, της Κεντρικής Μακεδονίας και της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης τα οποία και καταργήθηκαν. Διοικητικά βρίσκεται στις εγκαταστάσεις στην Θέρμη Θεσσαλονίκης σε έκταση που του παραχώρησε το ελληνικό δημόσιο (https://el.wikipedia.org/wiki/Διεθνές_Πανεπιστήμιο_Ελλάδος).

Παρακάτω ακολουθεί πίνακας με τις σχολές του Πανεπιστημίου, τα τμήματα και τις πόλεις που έχουν τις έδρες τους:

Σχολές	Τμήματα
Σχολή Οικονομίας και Διοίκησης (Θεσσαλονίκη)	<ul style="list-style-type: none"> • Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων (Σέρρες) • Τμήμα Οικονομικών Επιστημών (Σέρρες) • Τμήμα Διοίκησης Εφοδιαστικής Αλυσίδας (Κατερίνη) • Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής (Καβάλα) • Τμήμα Διοίκησης Οργανισμών, Μάρκετινγκ και Τουρισμού (Θεσσαλονίκη) • Τμήμα Λογιστικής και Πληροφοριακών Συστημάτων (Θεσσαλονίκη) • Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας (Καβάλα)
Σχολή Κοινωνικών Επιστημών (Θεσσαλονίκη)	<ul style="list-style-type: none"> • Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας, Αρχειονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης (Θεσσαλονίκη) • Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία (Θεσσαλονίκη)
Σχολή Επιστημών Υγείας (Θεσσαλονίκη)	<ul style="list-style-type: none"> • Τμήμα Βιοϊατρικών Επιστημών (Θεσσαλονίκη) • Τμήμα Επιστημών Διατροφής και Διαιτολογίας (Θεσσαλονίκη) • Τμήμα Μαιευτικής (Θεσσαλονίκη) • Τμήμα Φυσικοθεραπείας (Θεσσαλονίκη) • Τμήμα Νοσηλευτικής (Θεσσαλονίκη) <ul style="list-style-type: none"> ○ Παράρτημα (Διδυμότειχο)
Σχολή Μηχανικών (Σέρρες)	<ul style="list-style-type: none"> • Τμήμα Μηχανολόγων Μηχανικών (Σέρρες) • Τμήμα Μηχανικών Τοπογραφίας και Γεωπληροφορικής (Σέρρες) • Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών (Σέρρες) • Τμήμα Μηχανικών Πληροφορικής, Υπολογιστών και Τηλεπικοινωνιών (Σέρρες) • Τμήμα Μηχανικών Περιβάλλοντος (Θεσσαλονίκη) • Τμήμα Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης (Θεσσαλονίκη) • Τμήμα Μηχανικών Πληροφορικής και Ηλεκτρονικών Συστημάτων (Θεσσαλονίκη)
Σχολή Επιστημών Σχεδιασμού (Σέρρες)	<ul style="list-style-type: none"> • Τμήμα Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής (Σέρρες) • Τμήμα Δημιουργικού Σχεδιασμού και Ένδυσης (Κιλκίς)
Σχολή Θετικών Επιστημών (Καβάλα)	<ul style="list-style-type: none"> • Τμήμα Φυσικής (Καβάλα) • Τμήμα Χημείας (Καβάλα) • Τμήμα Πληροφορικής (Καβάλα)
Σχολή Γεωτεχνικών Επιστημών (Δράμα)	<ul style="list-style-type: none"> • Τμήμα Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων (Θεσσαλονίκη) • Τμήμα Αγροτικής Βιοτεχνολογίας και Οινολογίας (Δράμα) • Τμήμα Γεωπονίας (Θεσσαλονίκη) • Τμήμα Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος

3.2. Στρατηγική του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος

Βασική επιδίωξη του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος αποτελεί η προσπάθεια δημιουργίας ενός πυλώνα αριστείας στον τομέα της εκπαίδευσης αλλά και της αριστείας με έμφαση στον τομέα της εκπαίδευσης και της έρευνας. Επίσης, στόχος αποτελεί η διεθνοποίηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων που προκύπτουν στα πλαίσια της διδακτικής και επιστημονικής κατάρτισης των φοιτητών καθώς και η διασύνδεση των φοιτητών του Ιδρύματος με την κοινωνία (<https://www.ihu.gr/politiki-roioutitas>).

Μέρος της στρατηγικής του πανεπιστημίου αποτελεί η Πολιτική Διασφάλισης Ποιότητας στα πλαίσια της οποίας αναπτύσσονται και εφαρμόζονται πρακτικές βελτίωσης και ενίσχυσης της ποιότητας των σπουδών και των υποστηρικτικών υπηρεσιών του ιδρύματος και στις οποίες συμμετέχουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (<https://www.ihu.gr/politiki-roioutitas>).

Η στρατηγική που ακολουθεί το Πανεπιστήμιο εκφράζει μια δομημένη, συστηματική και συνεχή δέσμευση του Ιδρύματος στην παροχή εκπαίδευσης, έρευνας και διδασκαλίας εξασφαλίζοντας την υψηλή ποιότητα προς τους ωφελούμενους.

Ορισμένες από τις θεμελιώδεις αξίες του Πανεπιστημίου στις οποίες στηρίζεται η στρατηγική του είναι

- ✓ Ακαδημαϊκή ελευθερία έκφρασης στην διδασκαλία και την έρευνα με σεβασμό στο Σύνταγμα και τους Νόμους του κράτους
- ✓ Αξιοκρατία
- ✓ Σεβασμό στην ακαδημαϊκή και επιστημονική δεοντολογία
- ✓ Πίστη στην πρόοδο της επιστήμης
- ✓ Κοινωνική ευθύνη απέναντι στη διάχυση της γνώσης και της μετάδοσής αυτής (<https://www.ihu.gr/politiki-roioutitas>).

Τέλος, ορισμένοι βασικοί άξονες πάνω στους οποίους βασίζονται όλα τα παραπάνω είναι:

- Η οργάνωση του Εσωτερικού Συστήματος και εσωτερικών διακανονισμών.
- Η διαφύλαξη των ακαδημαϊκών αρχών, της δεοντολογίας.
- Η αποτροπή των διακρίσεων.
- Η ενθάρρυνση της συμμετοχής εσωτερικών και εξωτερικών φορέων προς τη βελτίωση της λειτουργίας του ιδρύματος.
- Η συνεχής βελτίωση και αναμόρφωση των Προπτυχιακών και Μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών του Ιδρύματος.
- Η βελτίωση της μάθησης των φοιτητών.
- Η υποστήριξη των νέων ερευνητών.
- Η συνεχής βελτίωση των συνθηκών εργασίας του επιστημονικού και διοικητικού προσωπικού του Ιδρύματος.
- Η αποτελεσματική οργάνωση των υπηρεσιών και την ανάπτυξη και διατήρηση των υποδομών.
- Η ανάπτυξη συνεργιών μεταξύ των Τμημάτων των Σχολών του ΔΙ.ΠΑ.Ε. σε προπτυχιακά και μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών (<https://www.ihu.gr/politiki-roiotitas>).

3.3. Μεταπτυχιακές Σπουδές

Από το ακαδημαϊκό έτος 2010-2011 λειτουργεί Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στο Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος σύμφωνα με τις διατάξεις της υπ' αριθμό 81017/E5 υπουργικής απόφασης (ΦΕΚ 2012/17-09-2009, τεύχος Β') και τις διατάξεις του ν. 3685/2008 (Α' 148) περί θεσμικού πλαισίου για τις μεταπτυχιακές σπουδές.

Αναλυτικότερα, στο τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων με έδρα τις Σέρρες λειτουργούν τα εξής μεταπτυχιακά προγράμματα:

- Διοίκηση Επιχειρήσεων
- Διοίκηση Επιχειρήσεων Φιλοξενίας και Τουρισμού
- ΔΠΜΣ «Δημόσια Διοίκηση»

και στο τμήμα Οικονομικών Επιστημών με έδρα τις Σέρρες λειτουργεί το εξής μεταπτυχιακό πρόγραμμα:

- Χρηματοοικονομική Λογιστική και Διοίκηση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το παρόν κεφάλαιο αναλύει την μεθοδολογία της έρευνας. Αρχικά περιγράφει τον σκοπό και τα ερευνητικά ερωτήματα που εξετάζονται. Στη συνέχεια γίνεται λόγος για το δείγμα και το ερευνητικό εργαλείο ενώ επίσης αναλύεται πώς εξασφαλίστηκαν η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της έρευνας. Στη συνέχεια ακολουθεί η περιγραφική στατιστική των αποτελεσμάτων πριν την διεξαγωγή των συμπερασμάτων.

4.1.Σκοπός της έρευνας

Σκοπός και αντικείμενο μελέτης της παρούσας έρευνας αποτελεί η διερεύνηση των απόψεων των σπουδαστών αναφορικά με τις στρατηγικές επικοινωνίας καθώς και την ποιότητα επικοινωνίας μεταξύ του εκπαιδευτή και του εκπαιδευόμενου στα προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης που χρησιμοποιεί το Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος στην πόλη των Σερρών.

4.2. Ερευνητικά ερωτήματα

Τα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα που εξετάζονται στην παρούσα έρευνα διατυπώνονται ως εξής:

1. Ποιοι παράγοντες καθορίζουν την ποιότητα στην επικοινωνία μεταξύ των εκπαιδευτών και των εκπαιδευομένων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση;
2. Ποιες είναι οι δυσκολίες στην επικοινωνία με τη χρήση των νέων τεχνολογιών;

3. Ποιες είναι οι δυνατότητες βελτίωσης της ποιότητας της επικοινωνίας από τον εκπαιδευτή όπως προτείνουν οι εκπαιδευόμενοι;

4.3. Μεθοδολογία της έρευνας

Η ποσοτική μέθοδος είναι η μέθοδος που επιλέχθηκε για την συλλογή των δεδομένων στην παρούσα εργασία. Η συγκεκριμένη μέθοδος παρουσιάζει ορισμένα πλεονεκτήματα ανάμεσα σ αυτά και ότι είναι κατάλληλη για τη συλλογή μεγάλου δείγματος απαντήσεων και την ποσοτικοποίησή τους. Επίσης, μέσα από τη ποσοτική μέθοδο, το αντικείμενο της έρευνας περιγράφεται με σαφήνεια και οριοθετούνται οι εξαρτημένες και ανεξάρτητες μεταβλητές. Τέλος, με την ποσοτική μέθοδο επιτυγχάνονται υψηλά ποσοστά αξιοπιστίας των δεδομένων (Matveev, 2002).

Στην έρευνα έλαβαν μέρος 132 φοιτητές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και τους διανεμήθηκαν ερωτηματολόγια. Το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν από επιμέρους ενότητες με κλειστού τύπου ερωτήσεις σχετικές με τα ερευνητικά ερωτήματα. Τα δεδομένα στη συνέχεια συλλέχθηκαν και κωδικοποιήθηκαν ενώ επεξεργάστηκαν στατιστικά και πρόέκυψαν τα αντίστοιχα συμπεράσματα.

4.4. Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 130 (N=130) ενεργούς φοιτητές ή απόφοιτους των μεταπτυχιακών προγραμμάτων στο Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος με έδρα τις Σέρρες και τα οποία πραγματοποιούν εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Το δείγμα είναι δείγμα ευκολίας καθώς υπήρχε άμεση και εύκολη πρόσβαση σε ομάδες φοιτητών στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (π.χ. Facebook). Παρόλα αυτά, η διανομή και η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου έγινε διαδικτυακά ρισκάροντας να υπάρξει υψηλό ποσοστό άρνησης συμμετοχής.

4.5. Ερευνητικό εργαλείο

Το ερευνητικό εργαλείο που επιλέχθηκε ως το καταλληλότερο για την συλλογή των δεδομένων είναι το ερωτηματολόγιο. Πρόκειται για ένα δομημένο ερωτηματολόγιο με κλειστού τύπου ερωτήσεις. Οι ερωτήσεις κλειστού τύπου

διατυπώνονται με σαφήνεια και με απλό τρόπο ώστε να γίνονται κατανοητές ενώ επίσης οι κλειστού τύπου ερωτήσεις προσφέρουν γρήγορη και αντικειμενική βαθμολόγηση (Cresswell, 2011).

Συνολικά, το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελούνταν από 31 ερωτήσεις μοιρασμένες σε 5 ενότητες. Αναλυτικότερα οι ενότητες του ερωτηματολογίου είναι οι εξής:

1^η ενότητα: εξ αποστάσεως εκπαίδευση και επικοινωνία (7 ερωτήσεις)

2^η ενότητα: εξ αποστάσεως εκπαίδευση και ΔΙΠΑΕ (6 ερωτήσεις)

3^η ενότητα: εξ αποστάσεως εκπαίδευση και δυσκολίες στην επικοινωνία (8 ερωτήσεις)

4 ενότητα: δυνατότητες βελτίωσης της επικοινωνίας (6 ερωτήσεις)

5^η ενότητα: δημογραφικά στοιχεία (ερωτήσεις)

Οι απαντήσεις των ερωτήσεων στηρίζονται στην 5βάθμια κλίμακα Likert δηλώνοντας τον βαθμό ιεράρχησης της απάντησης ως εξής:

1=Καθόλου

2= Λίγο

3=Αρκετά

4= Πολύ

5=Πάρα πολύ

Το ερωτηματολόγιο συντάχθηκε ηλεκτρονικά με τη βοήθεια του Google Forms, διανεμήθηκε μέσω ηλεκτρονικών πλατφόρμων και μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (emails) και συμπληρώθηκε επίσης ηλεκτρονικά.

Στο εισαγωγικό σημείωμα του ερωτηματολογίου, η ερευνήτρια επεσήμανε το Πανεπιστημιακό Ίδρυμα στο οποίο φοιτεί και εξηγούσε το σκοπό της έρευνας. Επίσης επεσήμανε τη σημαντικότητα της συμμετοχής στην έρευνα αλλά εξίσου τόνιζε την εθελοντική συμμετοχή και την ανωνυμία των συμμετεχόντων (βλ. παράρτημα 1).

Το ερωτηματολόγιο αναρτήθηκε στην εξής διεύθυνση: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfcl2isVA8VAfIbJuJjVPkg8XvJN-Wkk3GFmEF6MK4jYaZ0Yw/viewform>.

4.6. Εγκυρότητα και Αξιοπιστία

Τόσο η εγκυρότητα όσο και η αξιοπιστία αποτελούν σημαντικά και καθοριστικά στοιχεία στην έρευνα και πρέπει να διασφαλίζονται. Για την αξιοπιστία της έρευνας προσμετρήθηκε ο συντελεστής του Cronbach's α , ο οποίος πρέπει να είναι μεγαλύτερος ή ίσος του 0,70 για να χαρακτηριστούν οι ερωτήσεις αξιόπιστες. Στην παρούσα έρευνα από τον πίνακα Reliability Statistics, ο συντελεστής Cronbach είναι 0,83 ο οποίος επιτρέπει τη συνέχεια της έρευνας.

Frequentist Scale Reliability Statistics	
Estimate	Cronbach's α
Point estimate	0.837
95% CI lower bound	0.791
95% CI upper bound	0.875

Τέλος, το ερωτηματολόγιο βασίστηκε στις έρευνες των Ηλιάδου & Αναστασιάδη (2010) και της Ηλιάδου (2011), εξασφαλίζοντας έτσι την εγκυρότητα του.

4.7. Αποτελέσματα της έρευνας

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

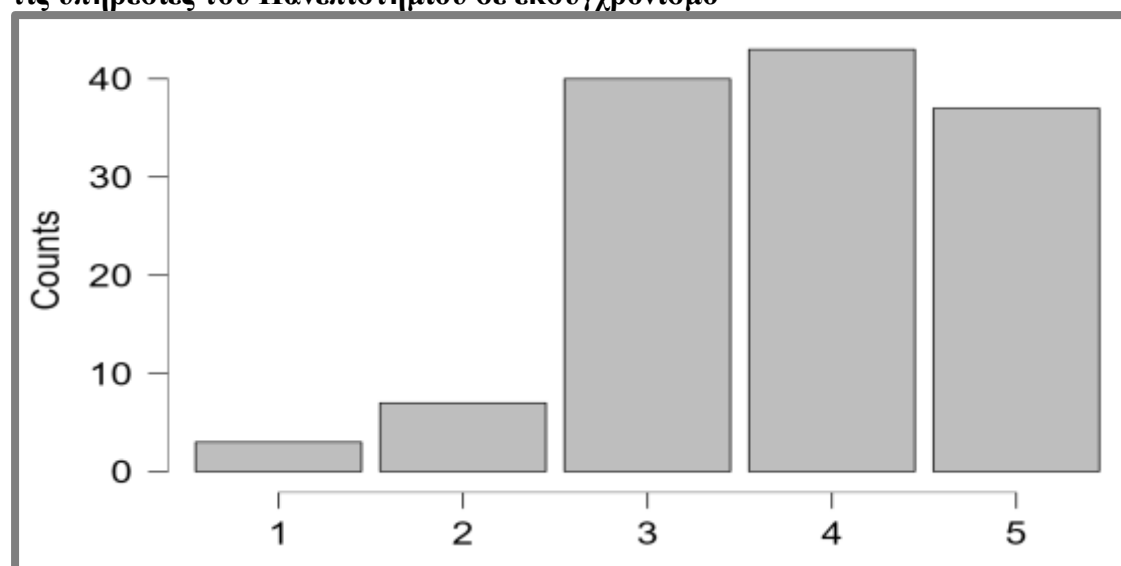
Στον πίνακα 1, για το 33% του δείγματος η κρίση της πανδημίας οδήγησε τόσο την εκπαίδευση όσο και τις υπηρεσίες του Πανεπιστημίου σε εκσυγχρονισμό «πολύ» και για το 30,7% «αρκετά». Επίσης το 28,4% δηλώνει ότι αυτό συνέβαλε « πάρα πολύ» ενώ μικρότερα είναι τα ποσοστά που δηλώνουν «λίγο» (5,3%) και καθόλου (2,3%) στην συγκεκριμένη δήλωση.

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 1. Θεωρείτε ότι η κρίση της πανδημίας οδήγησε την εκπαίδευση και τις υπηρεσίες του Πανεπιστημίου σε εκσυγχρονισμό

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	3	2.308	2.308	2.308
2	7	5.385	5.385	7.692
3	40	30.769	30.769	38.462
4	43	33.077	33.077	71.538
5	37	28.462	28.462	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 1. Θεωρείτε ότι η κρίση της πανδημίας οδήγησε την εκπαίδευση και τις υπηρεσίες του Πανεπιστημίου σε εκσυγχρονισμό

Σύμφωνα με τον πίνακα 2, το φιλικό κλίμα μεταξύ διδάσκοντα και φοιτητή καθορίζει την ποιότητα στην επικοινωνία μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση «πολύ» για το 43,8% και «πάρα πολύ» για το 18,4%. Περίπου το 1/3 του δείγματος υποστηρίζει ότι αυτό ισχύει σε «αρκετό» βαθμό ενώ υπάρχουν και 8 άτομα τα οποία δηλώνουν «λίγο» για την αντίστοιχη δήλωση. Τέλος, μόνο ένα άτομο υποστηρίζει ότι το φιλικό κλίμα μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων δεν καθορίζει καθόλου την ποιότητα της επικοινωνίας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

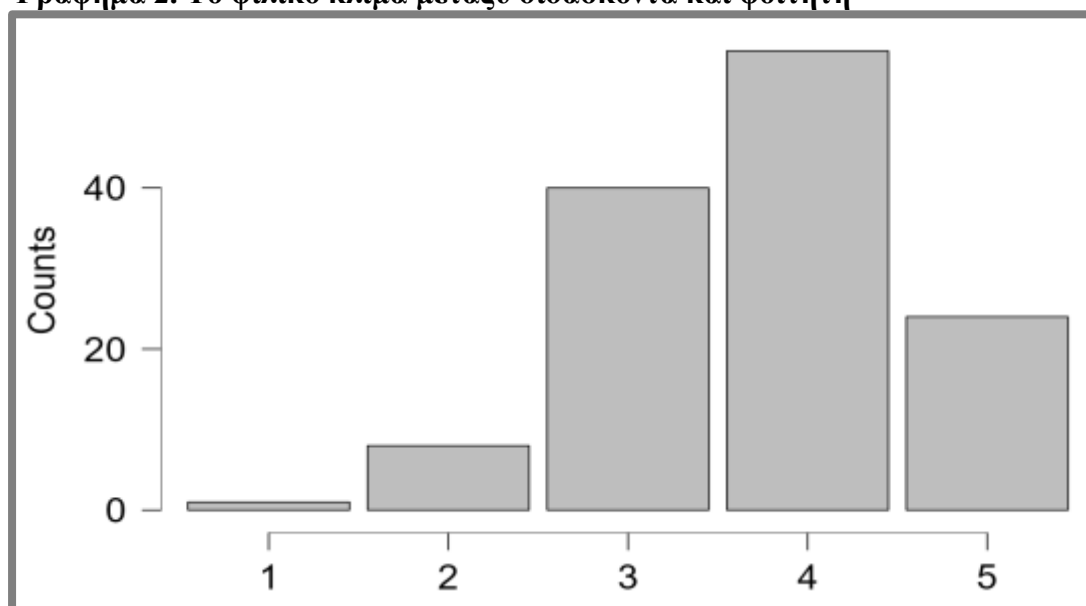
Σε ποιο βαθμό οι παρακάτω παράγοντες καθορίζουν την ποιότητα στην επικοινωνία μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 2. Το φιλικό κλίμα μεταξύ διδάσκοντα και φοιτητή

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	1	0.769	0.769	0.769
2	8	6.154	6.154	6.923
3	40	30.769	30.769	37.692
4	57	43.846	43.846	81.538
5	24	18.462	18.462	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 2. Το φιλικό κλίμα μεταξύ διδάσκοντα και φοιτητή

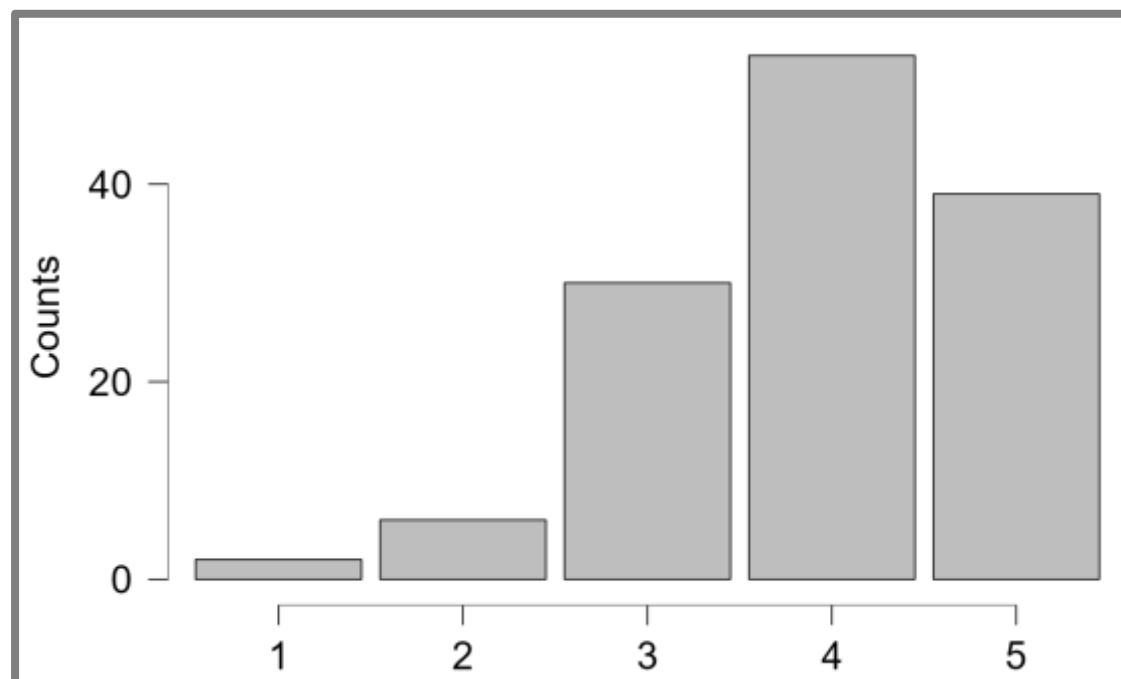
Σύμφωνα με τον πίνακα 3, το 40,7% των συμμετεχόντων δηλώνουν ότι η ευκρίνεια και η πληρότητα των μηνυμάτων από τον διδάσκοντα αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για την ποιότητα στην επικοινωνία «πολύ» ενώ για το 30% «πάρα πολύ». Επίσης, το 23% θεωρεί ότι αυτό ισχύει «αρκετά» ενώ το 4,6% απαντά με «λίγο». Τέλος, μόλις 2 άτομα με αντιστοιχία 1,5% απαντούν «καθόλου».

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 3. Η ευκρίνεια και η πληρότητα μηνυμάτων από τον διδάσκοντα

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	2	1.538	1.538	1.538
2	6	4.615	4.615	6.154
3	30	23.077	23.077	29.231
4	53	40.769	40.769	70.000
5	39	30.000	30.000	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 3. Η ευκρίνεια και η πληρότητα μηνυμάτων από τον διδάσκοντα

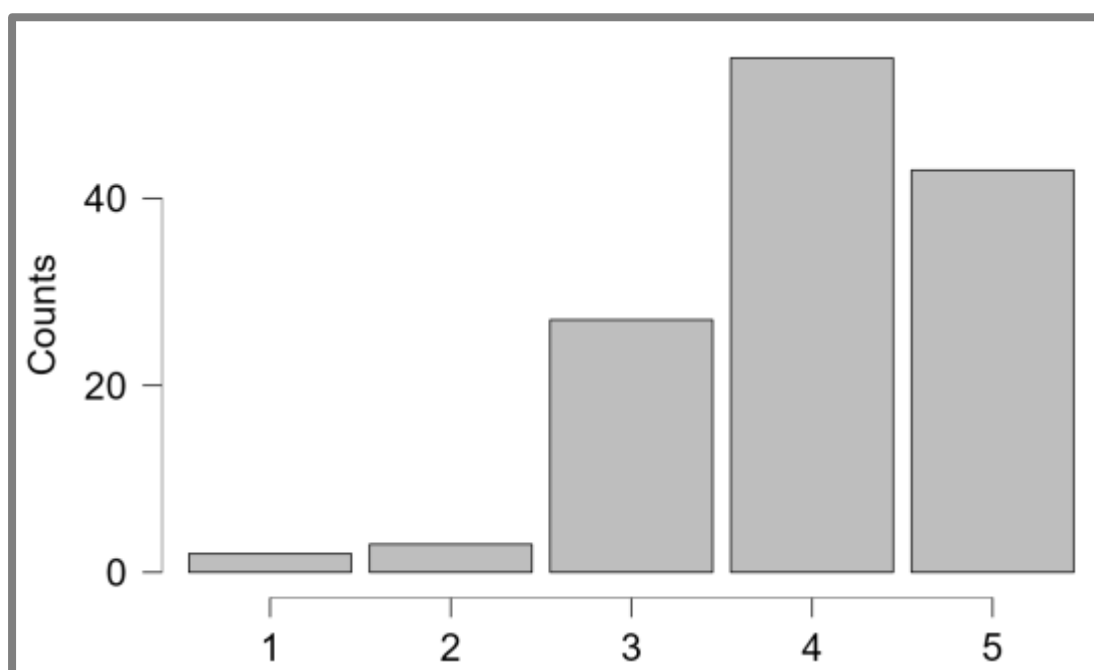
Στον πίνακα 4 παρουσιάζεται ότι το 42,3% του δείγματος πιστεύει ότι η ενθάρρυνση από την πλευρά του διδάσκοντα αναπτύσσει την ποιοτική επικοινωνία «πολύ» και για το 33% «πάρα πολύ». Επίσης, το 20,7% δηλώνει ότι αυτό συμβαίνει «αρκετά» ενώ λίγα είναι τα άτομα που δηλώνουν «λίγο» (3 άτομα από τα 130) και «καθόλου» (2 από τα 130).

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 4. Η ενθάρρυνση από την πλευρά του διδάσκοντα για την ανάπτυξη ποιοτικής επικοινωνίας

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	2	1.538	1.538	1.538
2	3	2.308	2.308	3.846
3	27	20.769	20.769	24.615
4	55	42.308	42.308	66.923
5	43	33.077	33.077	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 4. Η ενθάρρυνση από την πλευρά του διδάσκοντα για την ανάπτυξη ποιοτικής επικοινωνίας

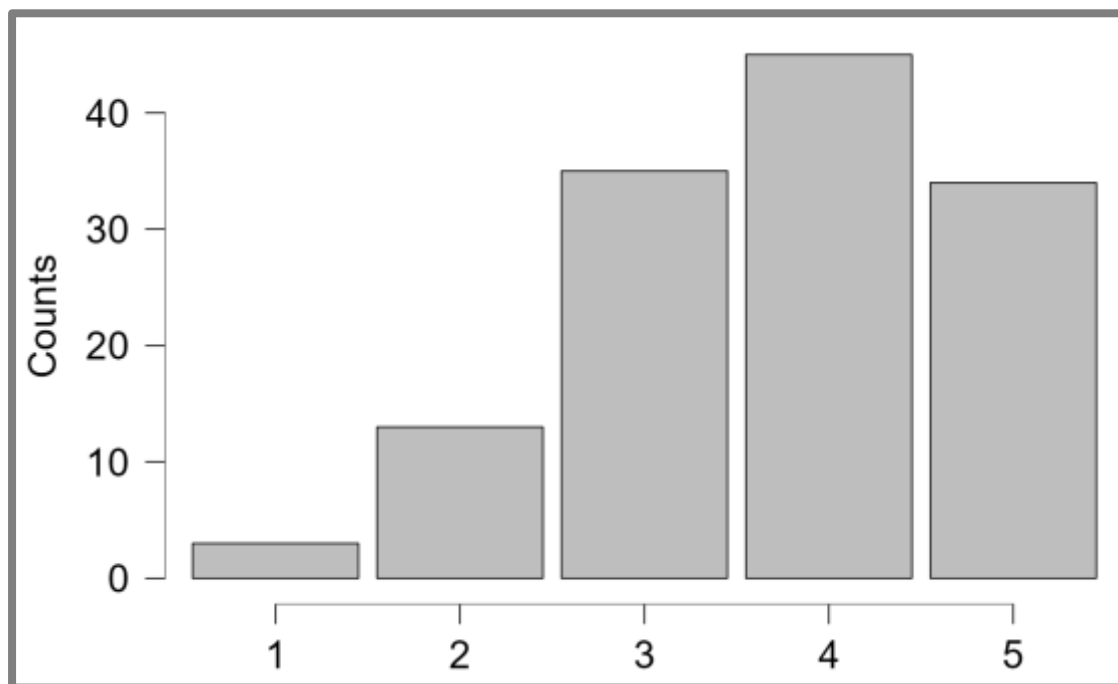
Η κατανόηση των συναισθημάτων του φοιτητή από την πλευρά του διδάσκοντα όπως φαίνεται στον πίνακα 5, για το 34,6% αποτελεί «πολύ» σημαντικό παράγοντα για την ποιότητα στην επικοινωνία ενώ για το 26,9% «αρκετά». Επιπλέον, για το 26,1% αυτό συμβαίνει «πάρα πολύ» ενώ για το 10% «λίγο». Μόνο το 2,3% δηλώνει πως αυτό δεν ισχύει καθόλου.

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 5. Η κατανόηση των συναισθημάτων του φοιτητή (άγχος, πίεση, κλπ.) από τον διδάσκοντα

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	3	2.308	2.308	2.308
2	13	10.000	10.000	12.308
3	35	26.923	26.923	39.231
4	45	34.615	34.615	73.846
5	34	26.154	26.154	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 5. Η κατανόηση των συναισθημάτων του φοιτητή (άγχος, πίεση, κλπ.) από τον διδάσκοντα

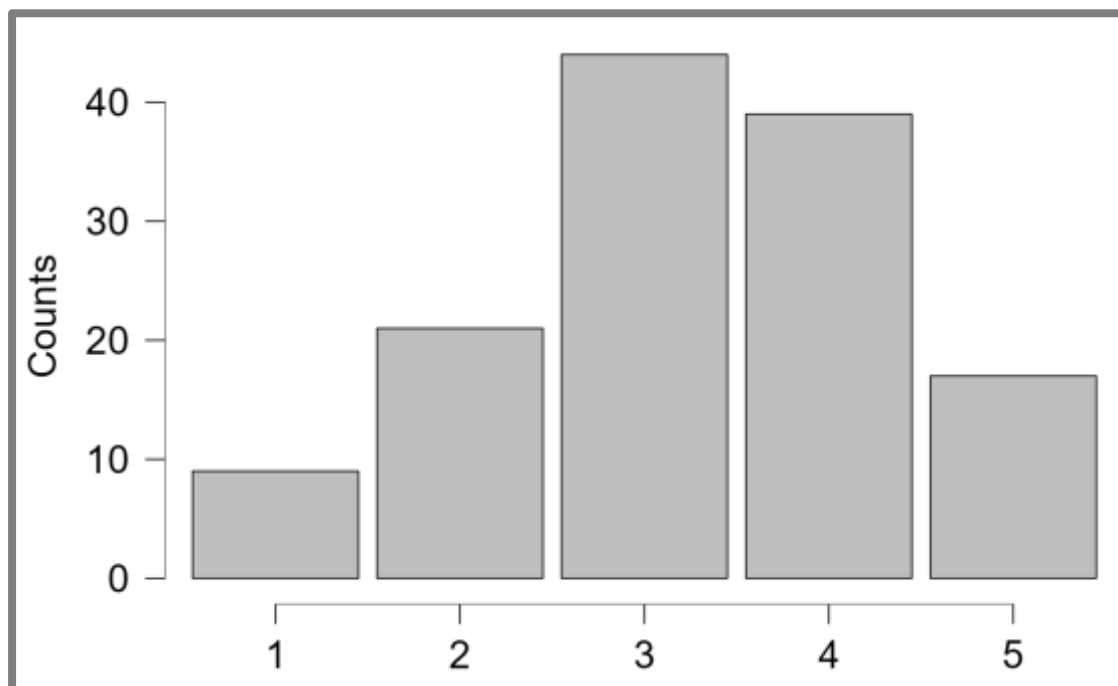
Σύμφωνα με τον πίνακα 6, το 33,8% του δείγματος δηλώνει «αρκετά» και το 30% δηλώνει «πολύ» ότι το ενδιαφέρον του διδάσκοντα για την οικογενειακή, εργασιακή και προσωπική κατάσταση των εκπαιδευόμενων αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την ποιότητα της επικοινωνίας. Επίσης το 16,1% δηλώνει «λίγο» ενώ το 13% δηλώνει «πάρα πολύ». Τέλος, το 6,9% δηλώνει «καθόλου».

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 6. Το ενδιαφέρον του διδάσκοντα για την οικογενειακή, εργασιακή και προσωπική κατάσταση των εκπαιδευόμενων

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	9	6.923	6.923	6.923
2	21	16.154	16.154	23.077
3	44	33.846	33.846	56.923
4	39	30.000	30.000	86.923
5	17	13.077	13.077	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 6. Το ενδιαφέρον του διδάσκοντα για την οικογενειακή, εργασιακή και προσωπική κατάσταση των εκπαιδευόμενων

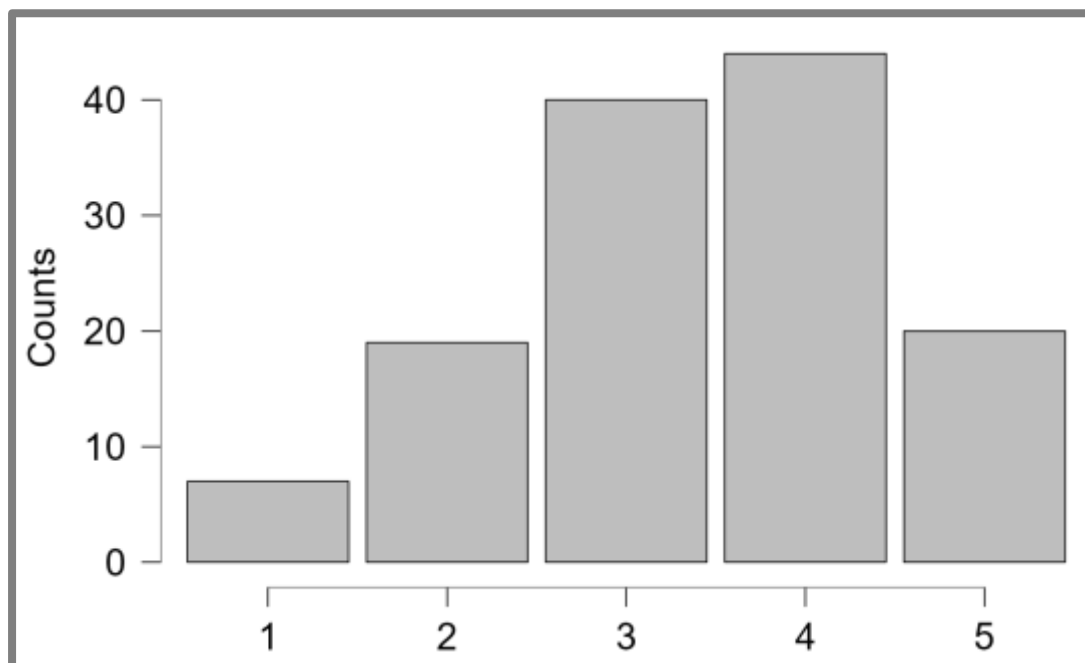
Συνεχίζοντας στον πίνακα 7, το 33,8% δηλώνει «πολύ» και το 30,7% δηλώνει «αρκετά» ότι η τακτική επικοινωνία ανάμεσα σε φοιτητή και διδάσκοντα συμβάλλει στην ποιότητα της επικοινωνίας ενώ το 15,3% δηλώνει «πάρα πολύ». Επίσης, το 14,6% δηλώνει «λίγο» ενώ μόνο το 5,3% δηλώνει «καθόλου».

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 7. Η τακτική επικοινωνία (πχ μια φορά την βδομάδα) ανάμεσα στον φοιτητή και τον διδάσκοντα

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	7	5.385	5.385	5.385
2	19	14.615	14.615	20.000
3	40	30.769	30.769	50.769
4	44	33.846	33.846	84.615
5	20	15.385	15.385	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 7. Η τακτική επικοινωνία (πχ μια φορά την βδομάδα) ανάμεσα στον φοιτητή και τον διδάσκοντα

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΠΛΑΕ

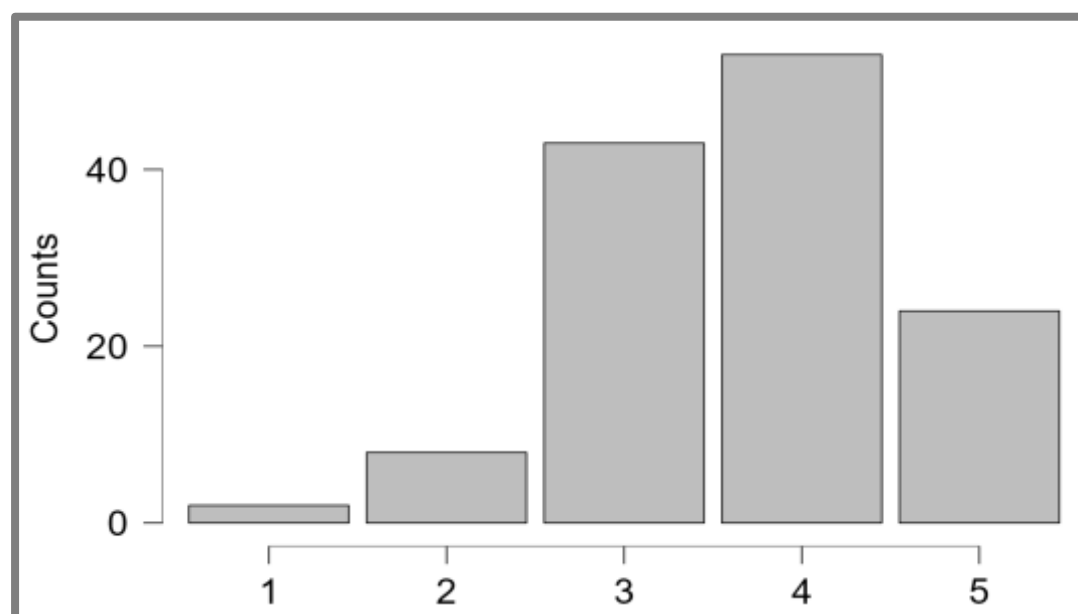
Η πρώτη ερώτηση της ενότητας 2 αναφορικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και το ΔΙΠΔΕ, η πλειοψηφία του δείγματος με 40,7% δηλώνει ότι η ανταπόκριση του Πανεπιστημίου για την μετάβαση από την δια ζώσης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και επικοινωνία «πολύ» ικανοποιητική και το 33% δηλώνει «αρκετά». Υπάρχει ένα 18,4% το οποίο εκφράζεται με «πάρα πολύ» και χαμηλότερα είναι τα ποσοστά που εκφράζονται με «λίγο» (6,1%) και «καθόλου» (1,5%).

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 8. Πόσο ικανοποιητική κρίνετε την ανταπόκριση του Πανεπιστημίου για την μετάβαση από την δια ζώσης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και επικοινωνία

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	2	1.538	1.538	1.538
2	8	6.154	6.154	7.692
3	43	33.077	33.077	40.769
4	53	40.769	40.769	81.538
5	24	18.462	18.462	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 8. Πόσο ικανοποιητική κρίνετε την ανταπόκριση του Πανεπιστημίου για την μετάβαση από την δια ζώσης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και επικοινωνία

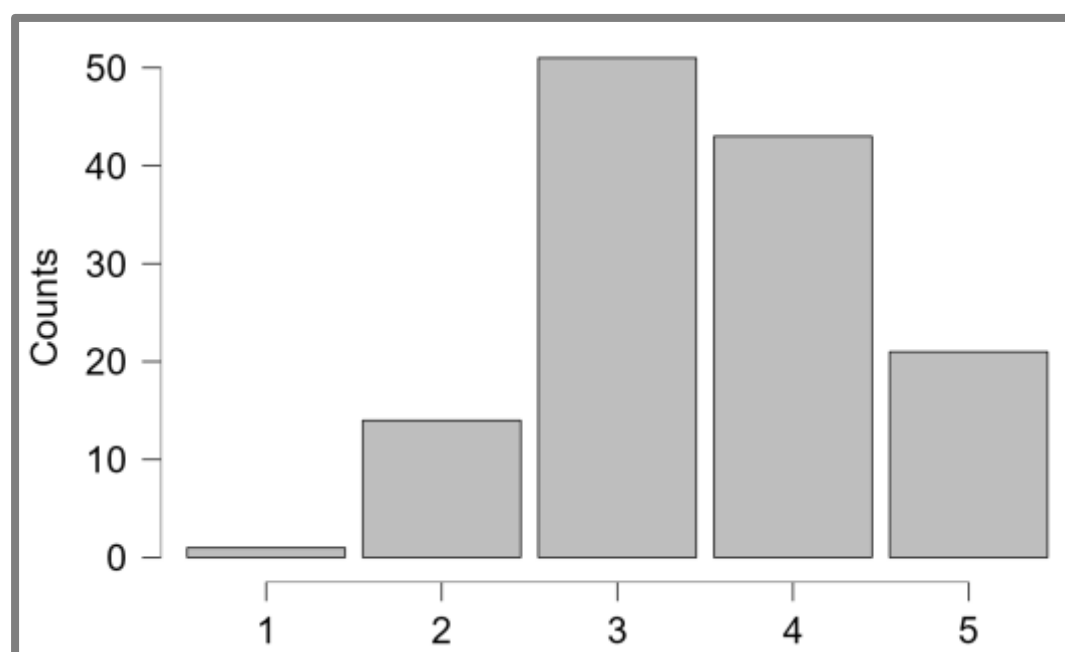
Βάσει του πίνακα 9 η πλειοψηφία του δείγματος με 39,2% δηλώνει ότι οι οδηγίες που δόθηκαν από το Πανεπιστήμιο ήταν «αρκετά» κατανοητές ενώ για το 33% ότι ήταν «πολύ» κατανοητές. Επίσης, το 16,1% πιστεύει ότι οι οδηγίες είναι «πάρα πολύ» κατανοητές ενώ εμφανίζονται και 14 άτομα που αντιστοιχούν σε ποσοστό 10,7% να δηλώνουν ότι είναι «λίγο» κατανοητές. Τέλος, μόνο ένα άτομο θεωρεί ότι οι οδηγίες δεν είναι καθόλου κατανοητές.

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 9. Θεωρείτε ότι για κάποιον που δεν ήταν προηγουμένως εξοικειωμένος/η με τις νέες τεχνολογίες, οι οδηγίες που δόθηκαν από το Πανεπιστήμιο ήταν κατανοητές

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	1	0.769	0.769	0.769
2	14	10.769	10.769	11.538
3	51	39.231	39.231	50.769
4	43	33.077	33.077	83.846
5	21	16.154	16.154	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 9. Θεωρείτε ότι για κάποιον που δεν ήταν προηγουμένως εξοικειωμένος/η με τις νέες τεχνολογίες, οι οδηγίες που δόθηκαν από το Πανεπιστήμιο ήταν κατανοητές

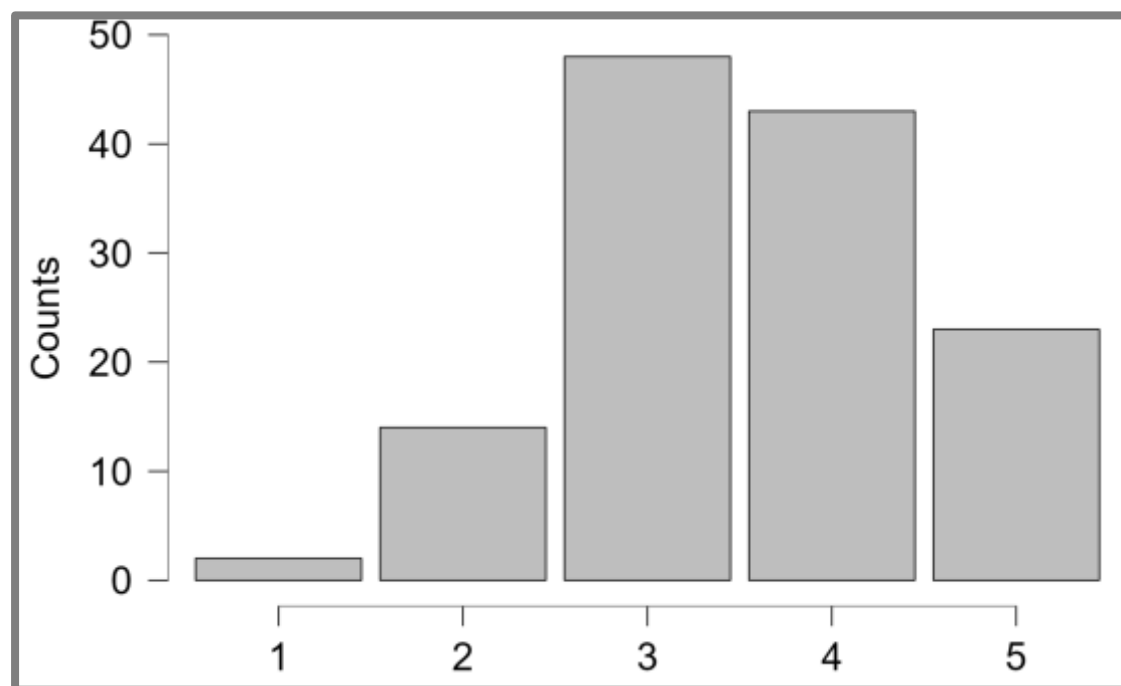
Σε σχέση με το πόσο πρακτικές ήταν οι οδηγίες που δόθηκαν από το Πανεπιστήμιο, ο πίνακας 10 παρουσιάζει ότι για το 36,9% ήταν «αρκετά» πρακτικές, για το 33% ότι ήταν «πολύ» πρακτικές ενώ για το 17,6% ήταν «πάρα πολύ» πρακτικές. Επίσης, το 10,7% δηλώνει ότι ήταν «λίγο» κατανοητές και μόλις το 1,5% καθόλου πρακτικές.

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 10. Θεωρείτε ότι για κάποιον που δεν ήταν προηγουμένως εξοικειωμένος/η με τις νέες τεχνολογίες, οι οδηγίες που δόθηκαν από το Πανεπιστήμιο ήταν πρακτικές

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	2	1.538	1.538	1.538
2	14	10.769	10.769	12.308
3	48	36.923	36.923	49.231
4	43	33.077	33.077	82.308
5	23	17.692	17.692	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 10. Θεωρείτε ότι για κάποιον που δεν ήταν προηγουμένως εξοικειωμένος/η με τις νέες τεχνολογίες, οι οδηγίες που δόθηκαν από το Πανεπιστήμιο ήταν πρακτικές

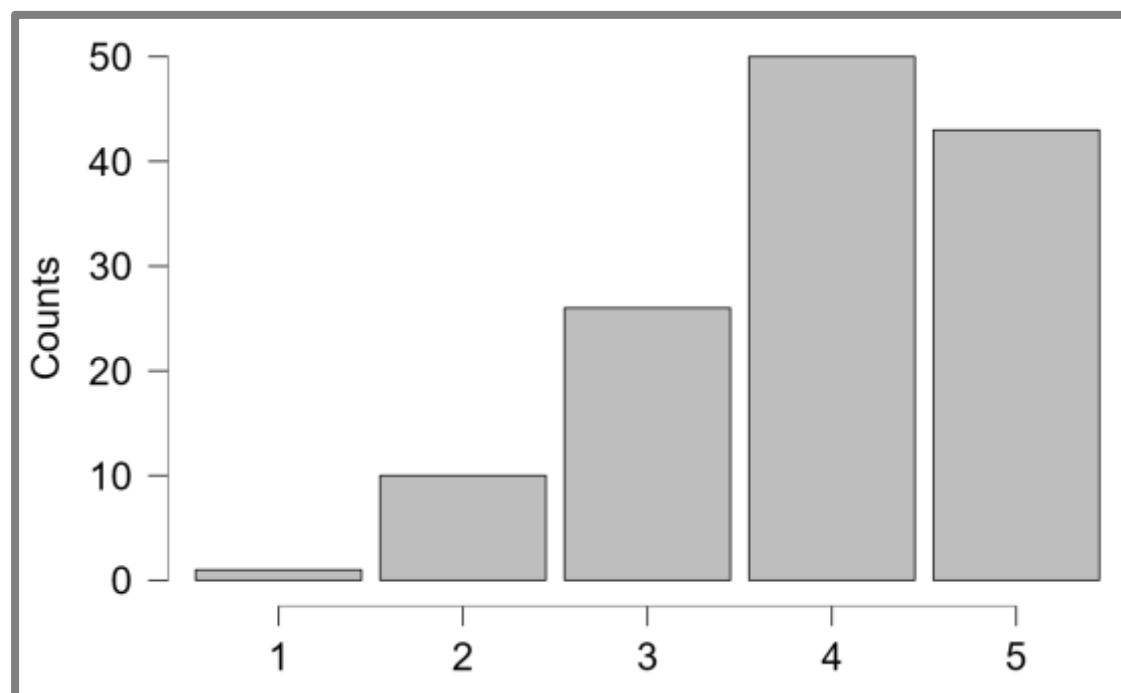
Το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων με 38,4% όπως φαίνεται στον πίνακα 11, θεωρεί ότι είχε τις δεξιότητες σε μεγάλο βαθμό («πολύ») προκειμένου να αντιμετωπίσει τις νέες τεχνολογίες για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και επικοινωνία του συγκεκριμένου πανεπιστημίου. Το 33% είχε σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό και το 20% σε αρκετό βαθμό. Τέλος το 7,6% δήλωσε ότι είχε λίγες δεξιότητες και μόνο ένα άτομο δεν είχε καθόλου.

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 11. Θεωρείτε ότι είχατε τις δεξιότητες να αντιμετωπίσετε την πρόκληση των νέων τεχνολογιών στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και επικοινωνίας του συγκεκριμένου Πανεπιστημίου

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	1	0.769	0.769	0.769
2	10	7.692	7.692	8.462
3	26	20.000	20.000	28.462
4	50	38.462	38.462	66.923
5	43	33.077	33.077	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 11. Θεωρείτε ότι είχατε τις δεξιότητες να αντιμετωπίσετε την πρόκληση των νέων τεχνολογιών στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και επικοινωνίας του συγκεκριμένου Πανεπιστημίου

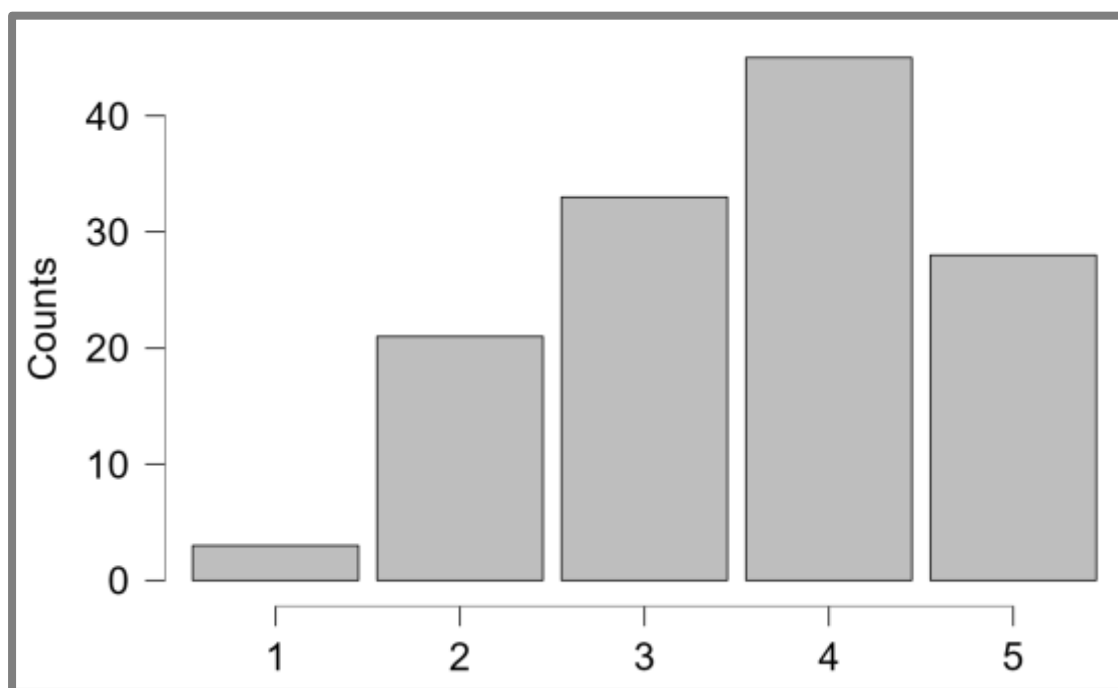
Η χρήση των νέων τεχνολογιών ενίσχυσε την επικοινωνία με τους συμφοιτητές/τριες μετά την έναρξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για τους περισσότερους συμμετέχοντες (34,6%) «πολύ» ενώ για το 25,3% «αρκετά». Επίσης, για το 21,5% έγινε σε μεγάλο βαθμό («πάρα πολύ») ενώ για το 16,1% αυτό συνέβη σε μικρότερο βαθμό («λίγο»). Τέλος, η παραπάνω δήλωση δεν ισχύει για τρία άτομα από τα 130 του δείγματος.

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 12. Σε ποιο βαθμό η χρήση των νέων τεχνολογιών ενίσχυσε την επικοινωνία σας με τους συμφοιτητές/τριες μετά την έναρξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	3	2.308	2.308	2.308
2	21	16.154	16.154	18.462
3	33	25.385	25.385	43.846
4	45	34.615	34.615	78.462
5	28	21.538	21.538	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 12. Σε ποιο βαθμό η χρήση των νέων τεχνολογιών ενίσχυσε την επικοινωνία σας με τους συμφοιτητές/τριες μετά την έναρξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

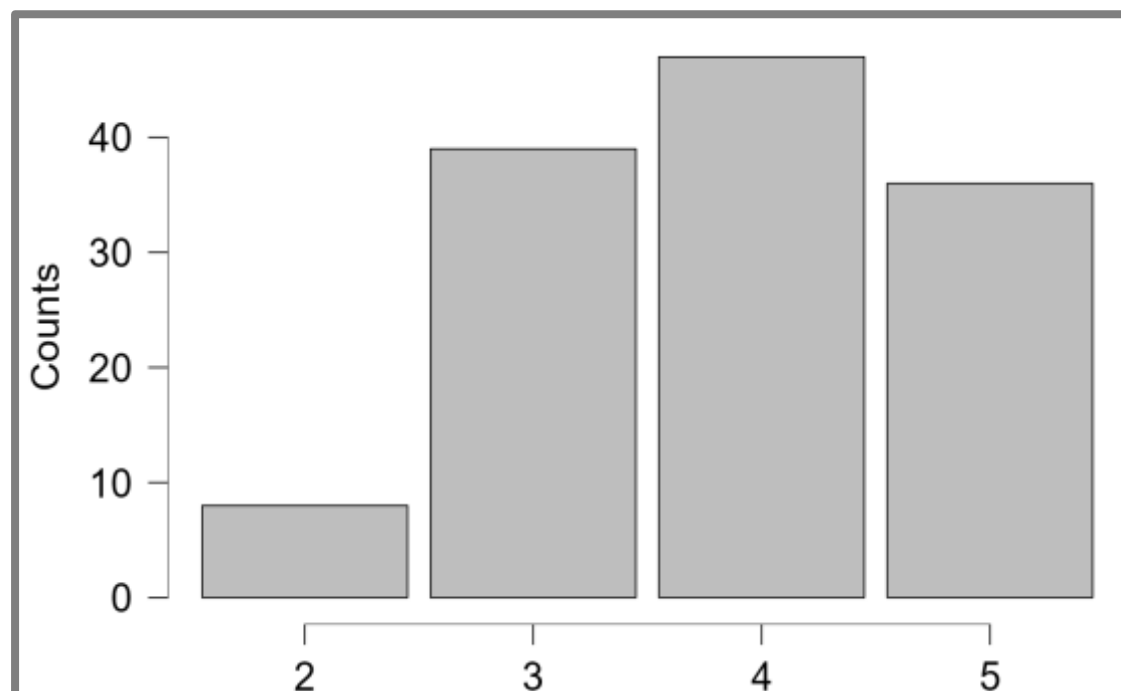
Σύμφωνα με τον πίνακα 13, η χρήση των νέων τεχνολογιών ενίσχυσε την επικοινωνία με τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες του Πανεπιστημίου μετά την έναρξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης πολύ για το 36,1% του δείγματος ενώ την ενίσχυσε «πάρα πολύ» για το 27,6%. Επίσης το 30% δήλωσε ότι αυτό έγινε «αρκετά» ενώ χαμηλότερο είναι το ποσοστό (6,1%) που δήλωσε «λίγο».

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 13. Σε ποιο βαθμό η χρήση των νέων τεχνολογιών ενίσχυσε την επικοινωνία σας με τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες του Πανεπιστημίου μετά την έναρξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

J	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
2	8	6.154	6.154	6.154
3	39	30.000	30.000	36.154
4	47	36.154	36.154	72.308
5	36	27.692	27.692	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 13. Σε ποιο βαθμό η χρήση των νέων τεχνολογιών ενίσχυσε την επικοινωνία σας με τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες του Πανεπιστημίου μετά την έναρξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Αντιμετωπίσατε δυσκολίες στην επικοινωνία σας με την χρήση νέων τεχνολογιών αναφορικά με:

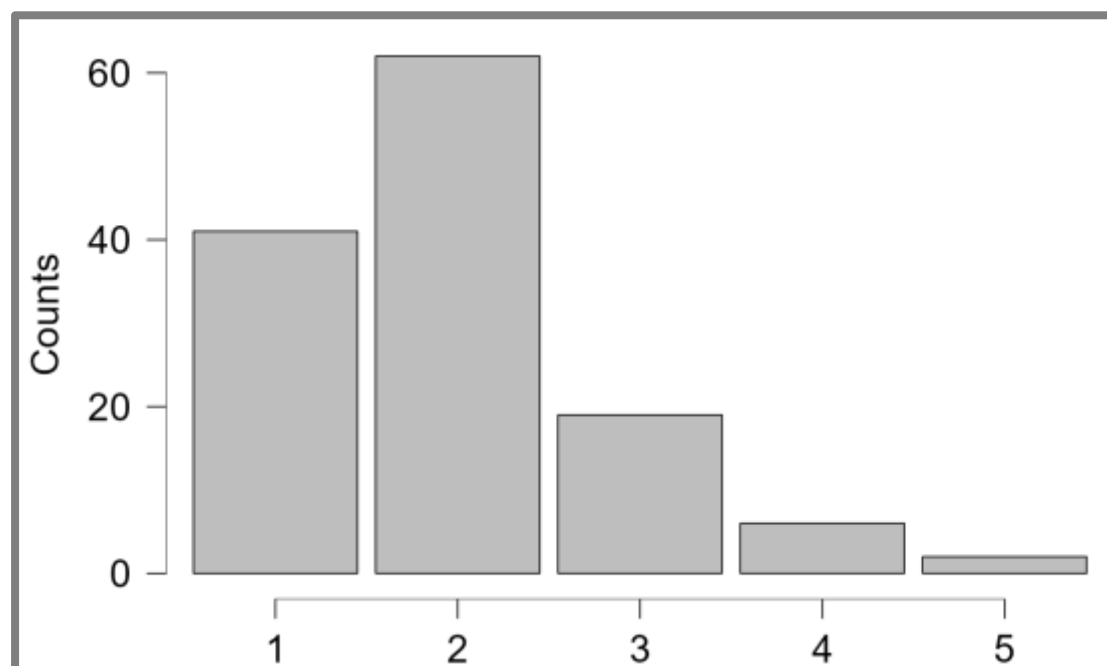
Η χρονική απόσταση μεταξύ αιτήματος και απάντησης αποτελεί μια μικρή δυσκολία καθώς όπως φαίνεται στον πίνακα 14 η πλειοψηφία του δείγματος με ποσοστό 47,6% δηλώνει «λίγο» και το 31,5% δηλώνει «καθόλου». Παρόλα αυτά, το 14,6% δηλώνει «αρκετά» και υπάρχει και ένα 4,6% που δηλώνει «πολύ». Τέλος, δυο άτομα δηλώνουν ότι η συγκεκριμένη δήλωση είναι σε μεγάλο βαθμό μια δυσκολία στην επικοινωνία.

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 14. Χρονική απόσταση μεταξύ αιτήματος και απάντησης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	41	31.538	31.538	31.538
2	62	47.692	47.692	79.231
3	19	14.615	14.615	93.846
4	6	4.615	4.615	98.462
5	2	1.538	1.538	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 14. Χρονική απόσταση μεταξύ αιτήματος και απάντησης

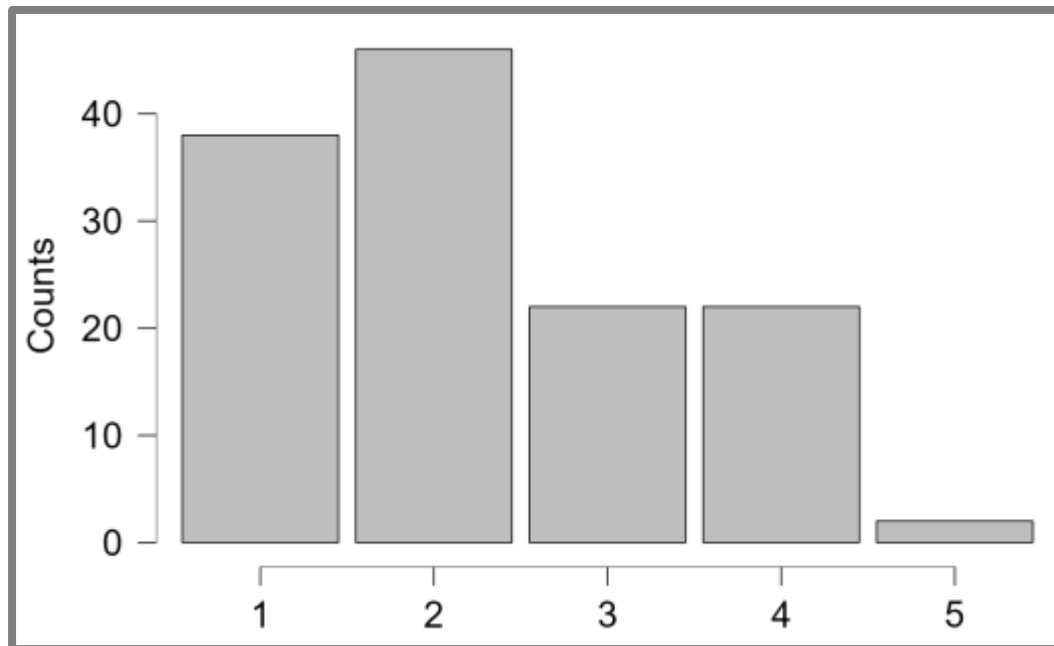
Όπως παρουσιάζεται στον πίνακα 15, η έλλειψη αμεσότητας αποτελεί επίσης σε μικρό βαθμό δυσκολία στην επικοινωνία καθώς το 35,3% δηλώνει «λίγο», το 29,2% δηλώνει «καθόλου» ενώ ισόποσες είναι οι απαντήσεις με 16,9% να δηλώνουν «αρκετά» και «πολύ» αντίστοιχα. Τέλος, μόνο δυο άτομα θεωρούν τον συγκεκριμένο παράγοντα σημαντική δυσκολία.

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 15. Έλλειψη αμεσότητας

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	38	29.231	29.231	29.231
2	46	35.385	35.385	64.615
3	22	16.923	16.923	81.538
4	22	16.923	16.923	98.462
5	2	1.538	1.538	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 15. Έλλειψη αμεσότητας

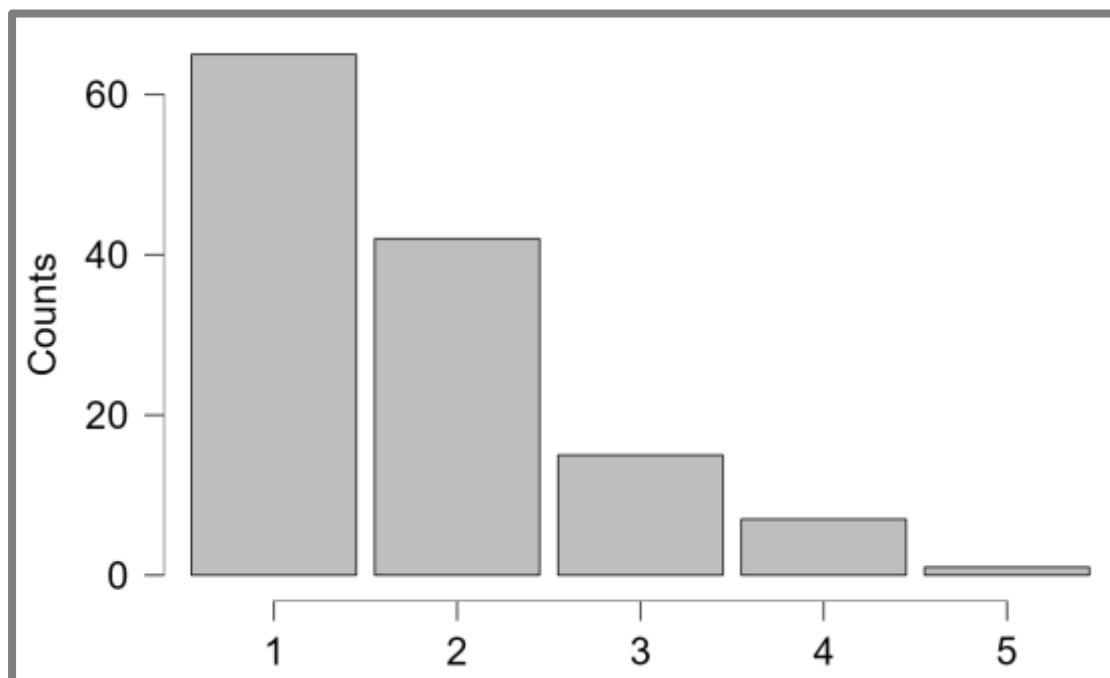
Αναφορικά με την έλλειψη γνώσεων ως δυσκολία στην επικοινωνία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, το 50% του δείγματος δηλώνει ότι δεν αποτελεί «καθόλου» δυσκολία ενώ το 32,3% δηλώνει «λίγο» όπως αποτυπώνεται στον πίνακα 16. Επίσης, το 11,5% δηλώνει «αρκετά» ενώ το 5,3% δηλώνει «πολύ». Τέλος, μόλις ένα άτομο από το δείγμα δηλώνει «πάρα πολύ».

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 16. Έλλειψη γνώσεων

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	65	50.000	50.000	50.000
2	42	32.308	32.308	82.308
3	15	11.538	11.538	93.846
4	7	5.385	5.385	99.231
5	1	0.769	0.769	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 16. Έλλειψη γνώσεων

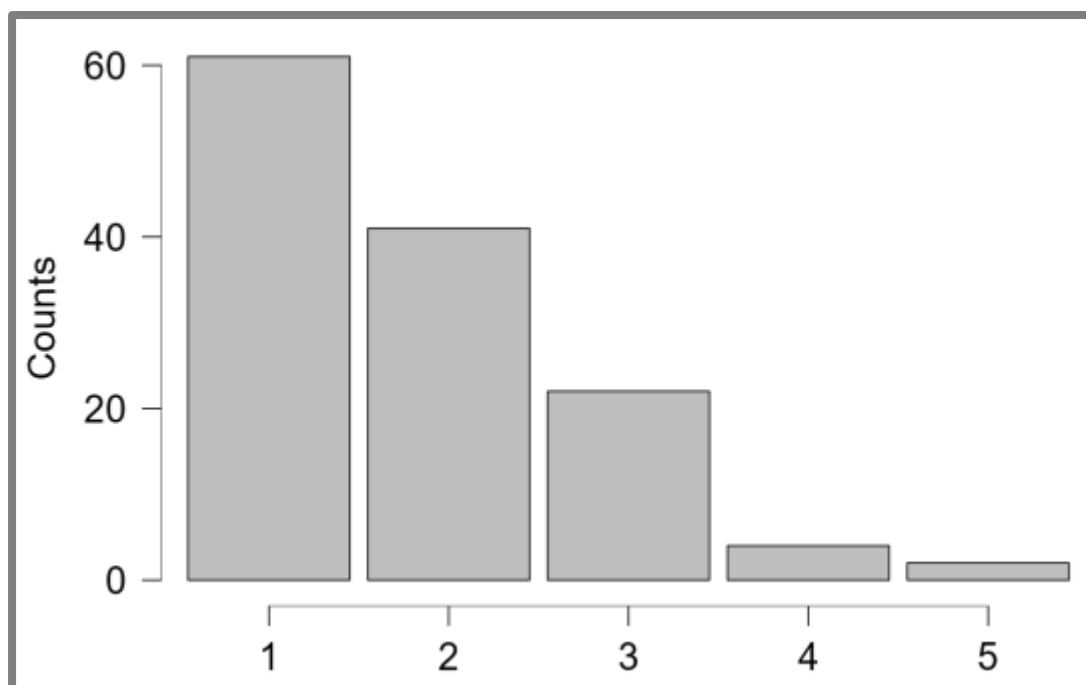
Αναφορικά με τις δυσκολίες στην επικοινωνία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και σύμφωνα με τον πίνακα 17, το 46,9% δεν θεωρεί καθόλου την έλλειψη διάθεσης δυσκολία ενώ το 31,5% τη θεωρεί μικρή δυσκολία. Το 16,9% την θεωρεί «αρκετά» ενώ χαμηλά είναι τα ποσοστά που την θεωρούν «πολύ» (3%) και «πάρα πολύ» (1,5%).

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 17. Έλλειψη διάθεσης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	61	46.923	46.923	46.923
2	41	31.538	31.538	78.462
3	22	16.923	16.923	95.385
4	4	3.077	3.077	98.462
5	2	1.538	1.538	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 17. Έλλειψη διάθεσης

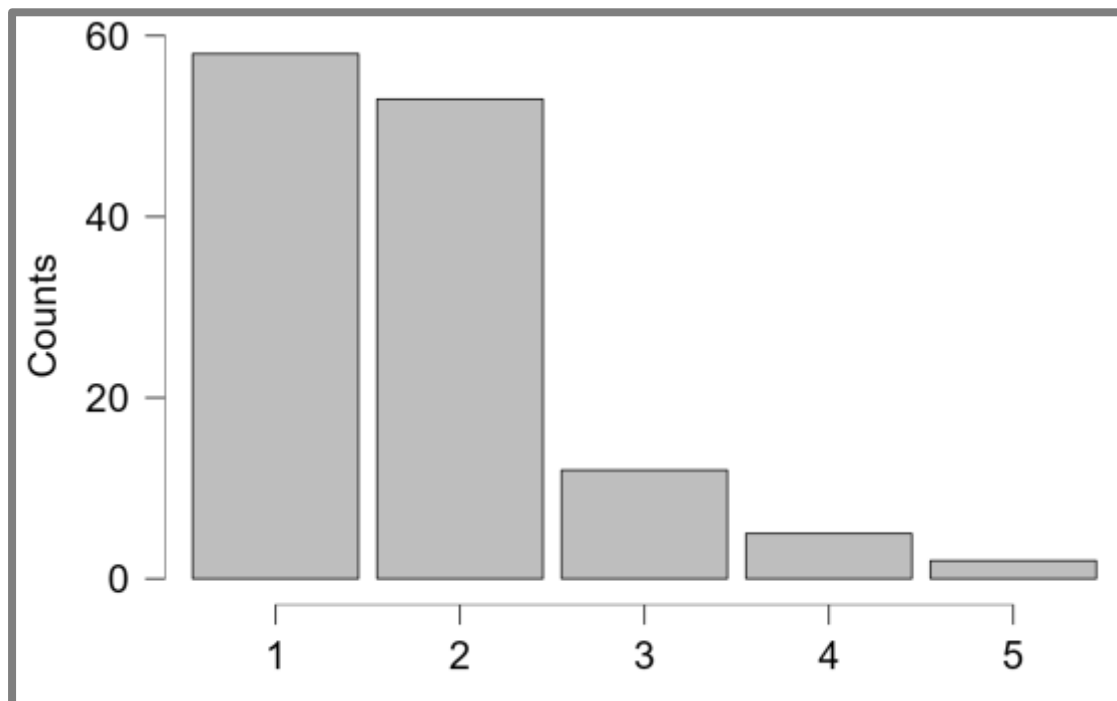
Η έλλειψη ενημέρωσης δεν αποτελεί δυσκολία για το 44,6% των συμμετεχόντων ενώ αποτελεί σε μικρό βαθμό για το 40,7%. «Αρκετά» κρίνουν την έλλειψη ενημέρωσης ως δυσκολία το 9,2% και σε «πολύ» υψηλό βαθμό το 3,8%. Τέλος, μόνο δυο άτομα την θεωρούν σε μεγάλο βαθμό δυσκολία όπως παρουσιάζεται στον πίνακα 18.

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 18. Έλλειψη ενημέρωσης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	58	44.615	44.615	44.615
2	53	40.769	40.769	85.385
3	12	9.231	9.231	94.615
4	5	3.846	3.846	98.462
5	2	1.538	1.538	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 18. Έλλειψη ενημέρωσης

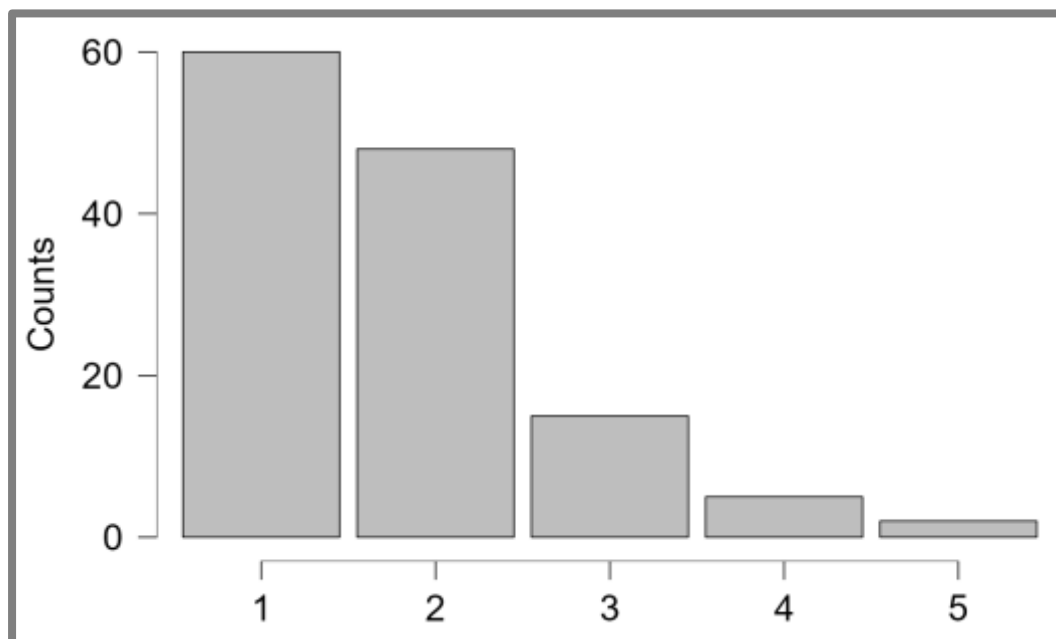
Συνεχίζοντας με τον πίνακα 19, το 46,1% δεν θεωρεί την έλλειψη ενδιαφέροντος δυσκολία στην επικοινωνία και το 36,9% την θεωρεί σε μικρό βαθμό. Το 11,5% του δείγματος δηλώνει «αρκετά» ενώ το 3,8% «πολύ». Τέλος, μόνο δυο άτομα αντιμετωπίζουν την έλλειψη ενδιαφέροντος σε «πάρα πολύ» μεγάλο βαθμό δυσκολία στην επικοινωνία στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 19. Έλλειψη ενδιαφέροντος

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	60	46.154	46.154	46.154
2	48	36.923	36.923	83.077
3	15	11.538	11.538	94.615
4	5	3.846	3.846	98.462
5	2	1.538	1.538	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 19. Έλλειψη ενδιαφέροντος

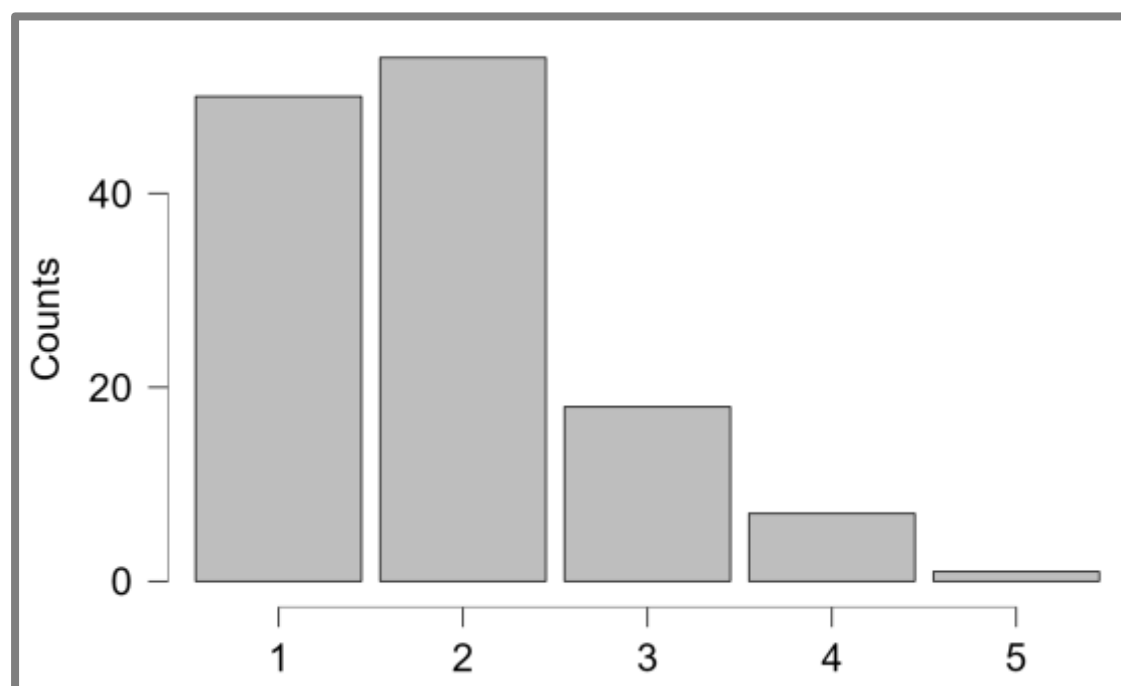
Σύμφωνα με τον πίνακα 20 η έλλειψη τεχνικής υποστήριξης δεν αποτελεί δυσκολία για τους 50 από τους 130 ερωτώμενους με ποσοστό 38,4% ενώ για τους 54 από τους 130 με ποσοστό 41,5% αποτελεί σε μικρό βαθμό δυσκολία. Επίσης, το 13,8% θεωρεί την έλλειψη τεχνικής υποστήριξης «αρκετά» μεγάλη δυσκολία ενώ το 5,3% τη θεωρεί σε «πολύ». Μόνο ένα άτομο την θεωρεί σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό δυσκολία.

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 20. Έλλειψη τεχνικής υποστήριξης

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	50	38.462	38.462	38.462
2	54	41.538	41.538	80.000
3	18	13.846	13.846	93.846
4	7	5.385	5.385	99.231
5	1	0.769	0.769	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 20. Έλλειψη τεχνικής υποστήριξης

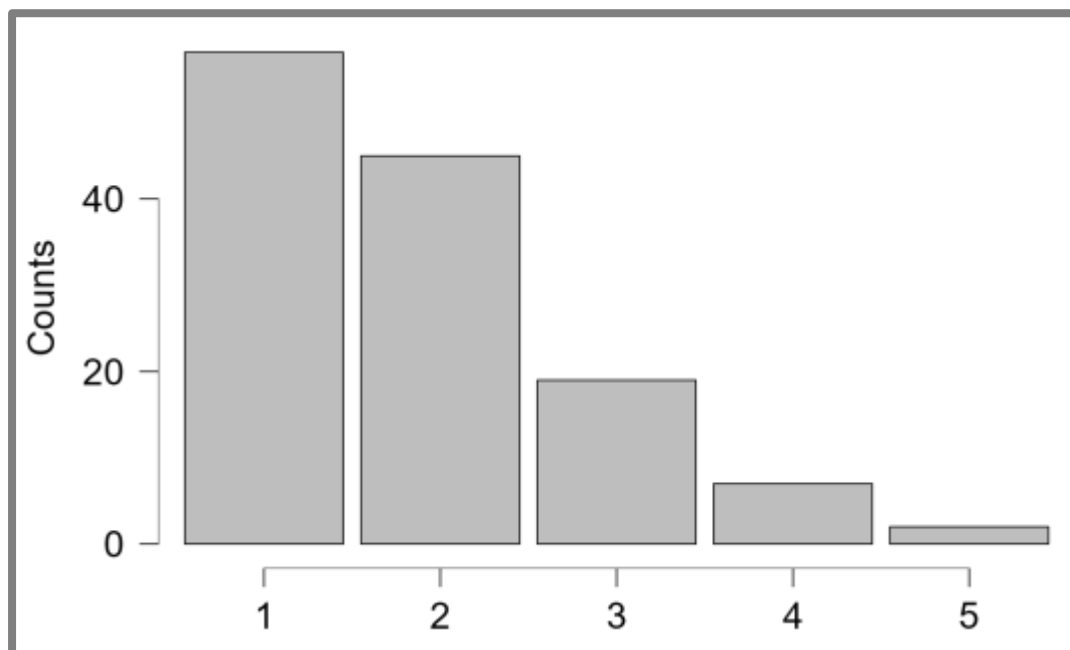
Τέλος, δυσκολίες τεχνικού χαρακτήρα δεν αποτελούν δυσκολία στην επικοινωνία για το 43,8% ενώ για το 34,6% αποτελεί μικρού βαθμού δυσκολία. Επίσης, το 14,6% την θεωρεί «αρκετά» μεγάλη δυσκολία ενώ το 5,3% δηλώνει ότι είναι δυσκολία σε «πολύ» μεγάλο βαθμό. Τέλος, μόνο 2 άτομα την θεωρούν «πάρα πολύ» μεγάλη δυσκολία.

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 21. Άλλες δυσκολίες τεχνικού χαρακτήρα

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	57	43.846	43.846	43.846
2	45	34.615	34.615	78.462
3	19	14.615	14.615	93.077
4	7	5.385	5.385	98.462
5	2	1.538	1.538	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 21. Άλλες δυσκολίες τεχνικού χαρακτήρα

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι οι Καθηγητές:

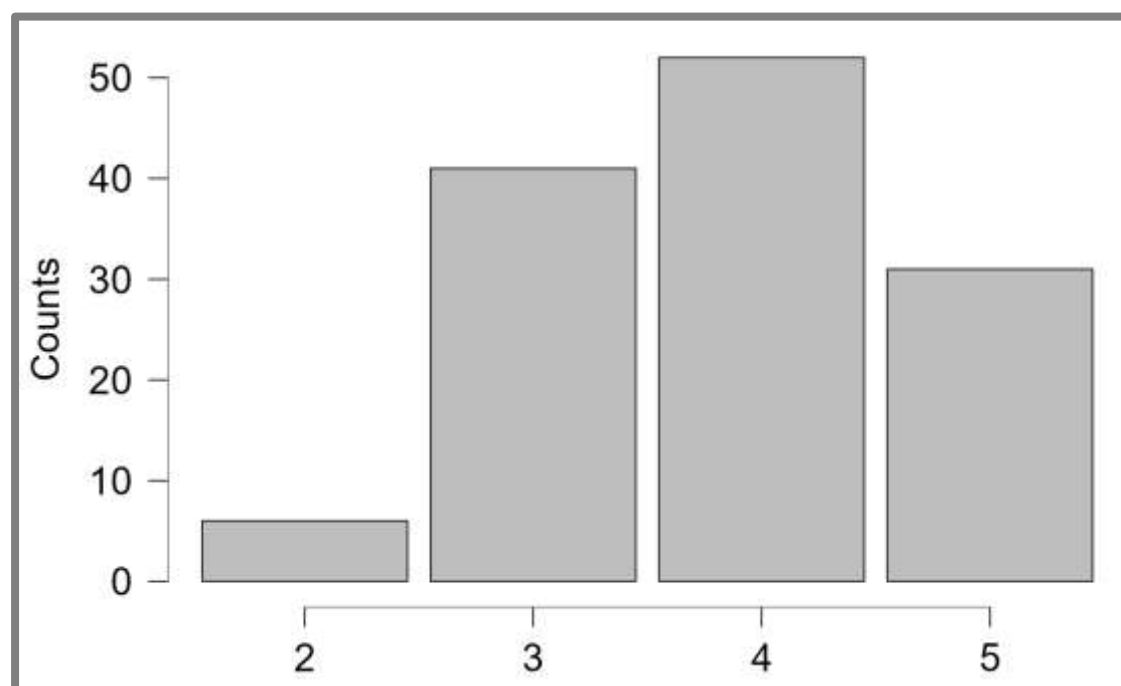
Στην τέταρτη ενότητα εξετάζονται οι τρόποι βελτίωσης της επικοινωνίας από την πλευρά των διδασκόμενων προς τους διδάσκοντες. Επομένως, σύμφωνα με τον πίνακα 22 το 40% θεωρεί ότι το να πιστεύουν οι καθηγητές στην επικοινωνία αποτελεί σε αρκετό βαθμό τρόπο βελτίωσης και το 31,5% σε «πολύ» μεγάλο βαθμό. Το 23,8% το θεωρεί σε «πάρα πολύ» μεγάλο βαθμό ενώ αντίθετα μόνο το 4,6% το θεωρεί «λίγο».

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 22. Πιστεύουν στην αξία της επικοινωνίας

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
2	6	4.615	4.615	4.615
3	41	31.538	31.538	36.154
4	52	40.000	40.000	76.154
5	31	23.846	23.846	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 22. Πιστεύουν στην αξία της επικοινωνίας

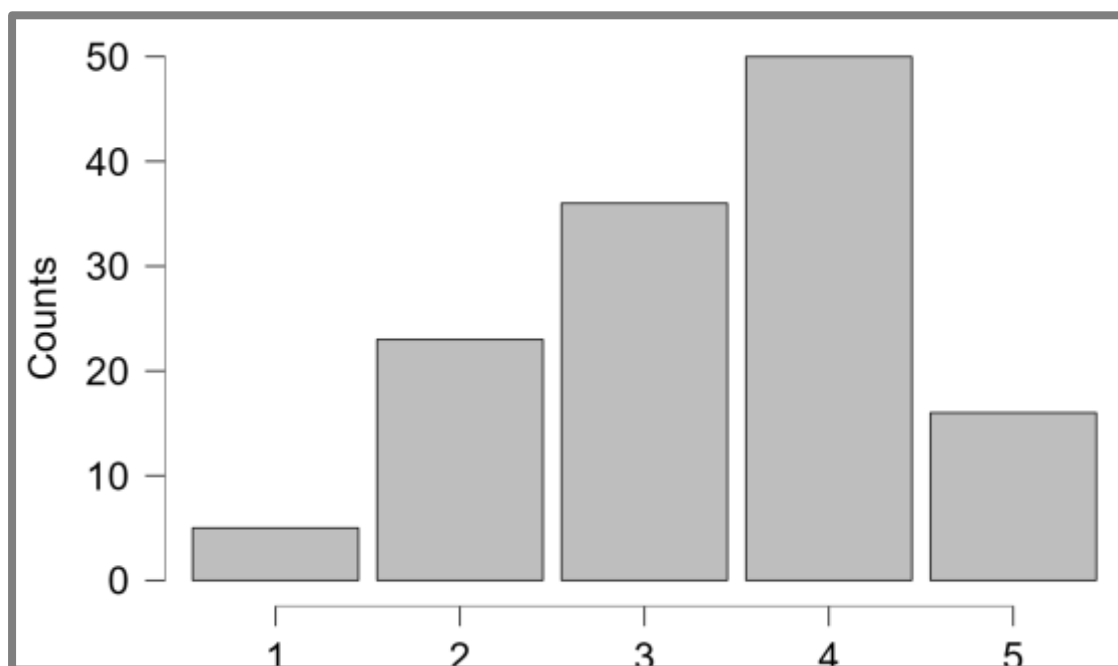
Για το 38,4% του δείγματος οι καθηγητές θα πρέπει να ενθαρρύνουν την επικοινωνία «πολύ» και για το 12,3% «πάρα πολύ» περισσότερο. «Αρκετά» πρέπει να το κάνουν αυτό οι καθηγητές σύμφωνα με το 27,6% ενώ «λίγο» δηλώνει το 17,6%. Τέλος, μόνο για το 3,8% δεν πρέπει να γίνει καθόλου η περαιτέρω ενθάρρυνση από τους καθηγητές.

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 23. Θα πρέπει να ενθαρρύνουν περισσότερο την επικοινωνία

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	5	3.846	3.846	3.846
2	23	17.692	17.692	21.538
3	36	27.692	27.692	49.231
4	50	38.462	38.462	87.692
5	16	12.308	12.308	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Πίνακας 23. Θα πρέπει να ενθαρρύνουν περισσότερο την επικοινωνία

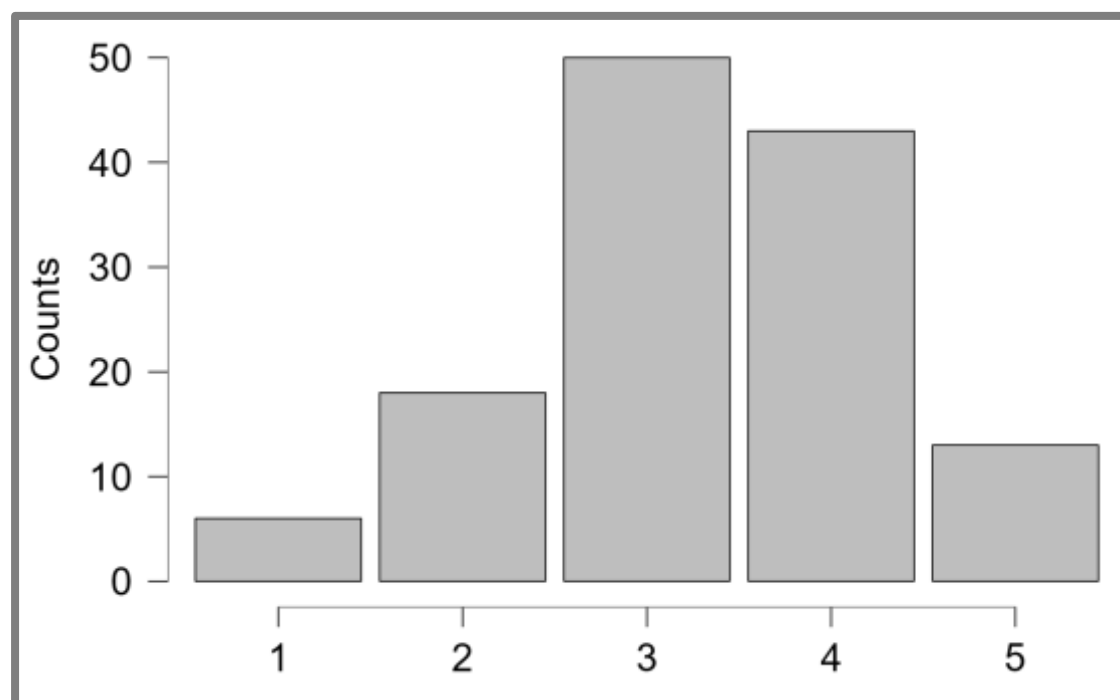
Σύμφωνα με τον πίνακα 24 οι καθηγητές θα πρέπει να αναλαμβάνουν περισσότερες πρωτοβουλίες για την αύξηση της επικοινωνίας με τους εκπαιδευόμενους «πολύ» για το 33% και «πάρα πολύ» για το 10% του δείγματος. Για το 38,4% «αρκετά» ενώ για το 13,8% σε λίγο βαθμό. Υπάρχουν και 6 άτομα που δεν το θεωρούν ότι αυτό αποτελεί τρόπο βελτίωσης της επικοινωνίας μεταξύ διδασκόντων και διδασκόμενων.

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 24. Θα πρέπει να αναλαμβάνουν περισσότερες πρωτοβουλίες για την αύξηση της επικοινωνίας με τους εκπαιδευόμενους

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	6	4.615	4.615	4.615
2	18	13.846	13.846	18.462
3	50	38.462	38.462	56.923
4	43	33.077	33.077	90.000
5	13	10.000	10.000	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Πίνακας 24. Θα πρέπει να αναλαμβάνουν περισσότερες πρωτοβουλίες για την αύξηση της επικοινωνίας με τους εκπαιδευόμενους

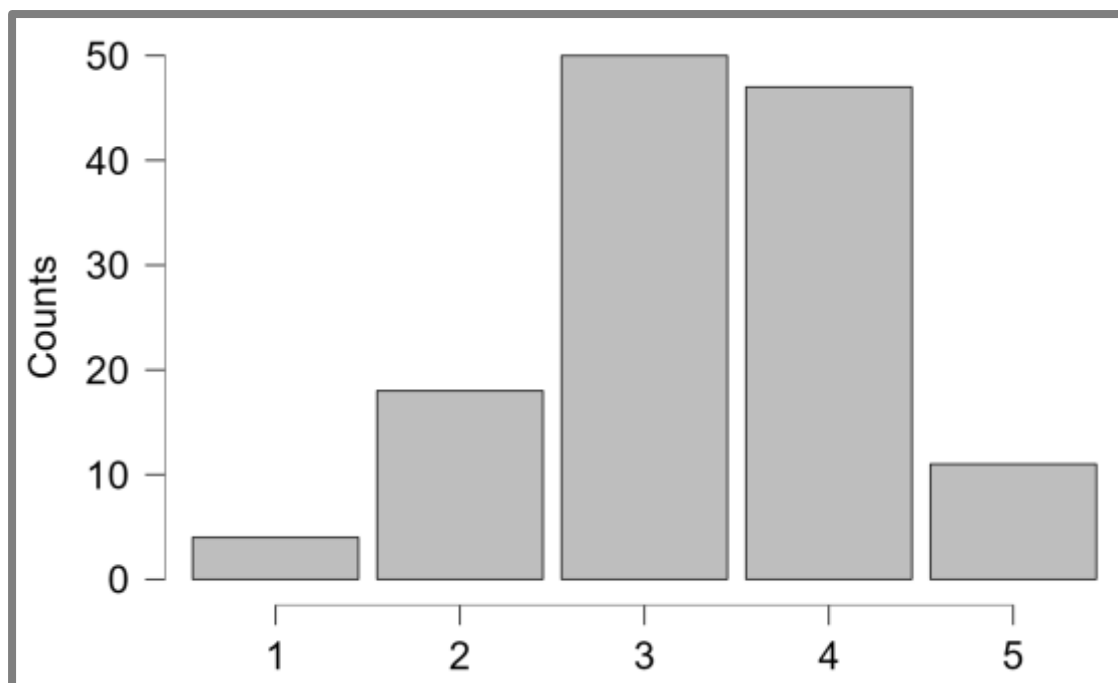
Σύμφωνα με τον πίνακα 25 και την αντίστοιχη δήλωση, οι περισσότεροι συμμετέχοντες με 38,4% δηλώνουν ότι αυτό πρέπει να γίνει «αρκετά» και το 36,1% «πολύ». Σε «πάρα πολύ» υποστηρίζει το 8,4% ενώ το 13,8% σε «λίγο». Τέλος υπάρχουν 4 άτομα που δεν θεωρούν ως τρόπο βελτίωσης την παρακάτω δήλωση.

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 25. Θα πρέπει να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στην ανάπτυξη επικοινωνίας με τους εκπαιδευόμενους

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	4	3.077	3.077	3.077
2	18	13.846	13.846	16.923
3	50	38.462	38.462	55.385
4	47	36.154	36.154	91.538
5	11	8.462	8.462	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 25. Θα πρέπει να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στην ανάπτυξη επικοινωνίας με τους εκπαιδευόμενους

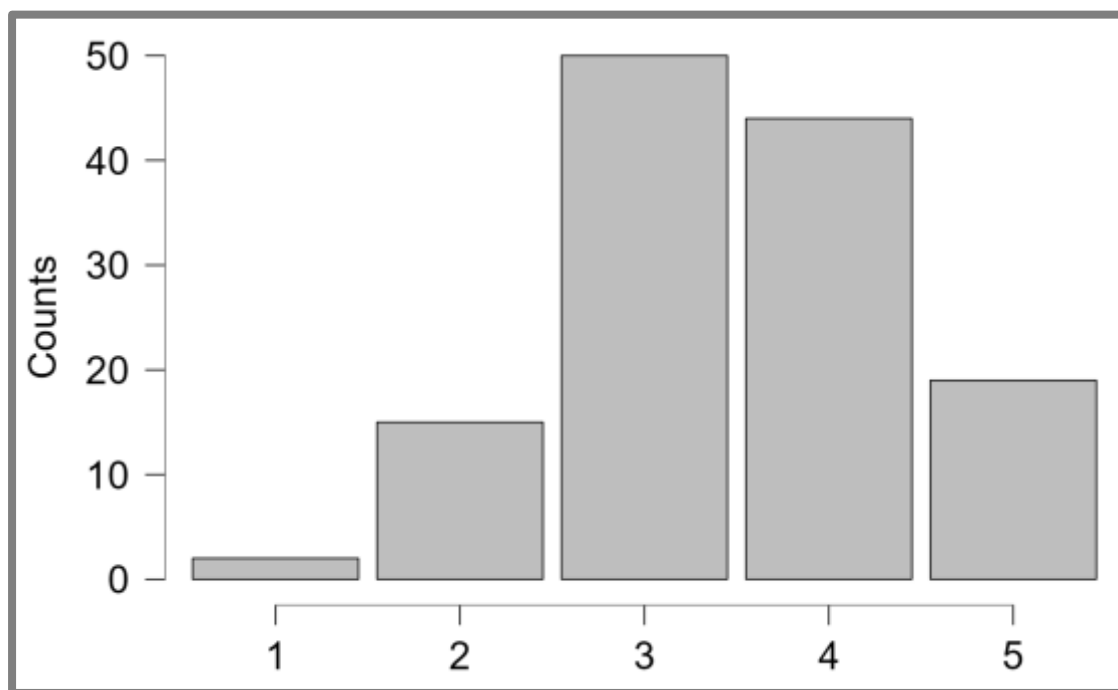
Σύμφωνα με τον πίνακα 26 οι καθηγητές έχουν τα κατάλληλα εργαλεία για να ενθαρρύνουν την επικοινωνία σε «πάρα πολύ» μεγάλο βαθμό για το 14,6% και σε «πολύ» για το 33,8%. Επιπλέον, για το 38,4% αυτό συμβαίνει «αρκετά» ενώ σε μικρό βαθμό αυτό ισχύει για το 11,5%. Τέλος, δυο άτομα θεωρούν ότι αυτό δεν συμβαίνει καθόλου.

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 26. Έχουν στη διάθεσή τους τα κατάλληλα εργαλεία για να ενθαρρύνουν την επικοινωνία

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	2	1.538	1.538	1.538
2	15	11.538	11.538	13.077
3	50	38.462	38.462	51.538
4	44	33.846	33.846	85.385
5	19	14.615	14.615	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 26. Έχουν στη διάθεσή τους τα κατάλληλα εργαλεία για να ενθαρρύνουν την επικοινωνία

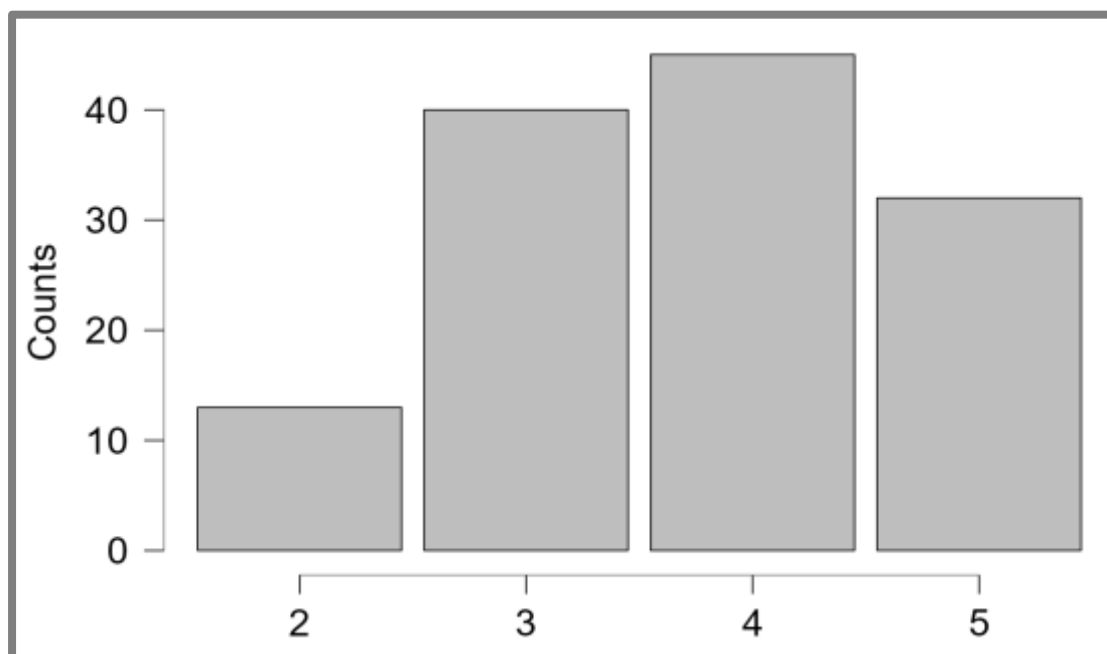
Στην τελευταία ερώτηση αναφορικά με το ότι οι καθηγητές έχουν τις απαραίτητες γνώσεις για τις δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες, προκύπτει σύμφωνα με τον πίνακα 27 ότι αυτό συμβαίνει σε «πολύ» μεγάλο βαθμό για το 34,6% και σε «πάρα πολύ» μεγάλο βαθμό για το 24,6%. Υψηλό παρουσιάζεται το ποσοστό που θεωρεί ότι αυτό συμβαίνει «αρκετά» με 30,7% ενώ σε μικρότερο βαθμό θεωρεί ότι αυτό συμβαίνει το 10% του δείγματος.

1= Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Αρκετά, 4=Πολύ, 5=Πάρα πολύ

Πίνακας 27. Έχουν τις απαραίτητες γνώσεις όσον αφορά τις δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
2	13	10.000	10.000	10.000
3	40	30.769	30.769	40.769
4	45	34.615	34.615	75.385
5	32	24.615	24.615	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 27. Έχουν τις απαραίτητες γνώσεις όσον αφορά τις δυνατότητες που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες

ΕΝΟΤΗΤΑ 5: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

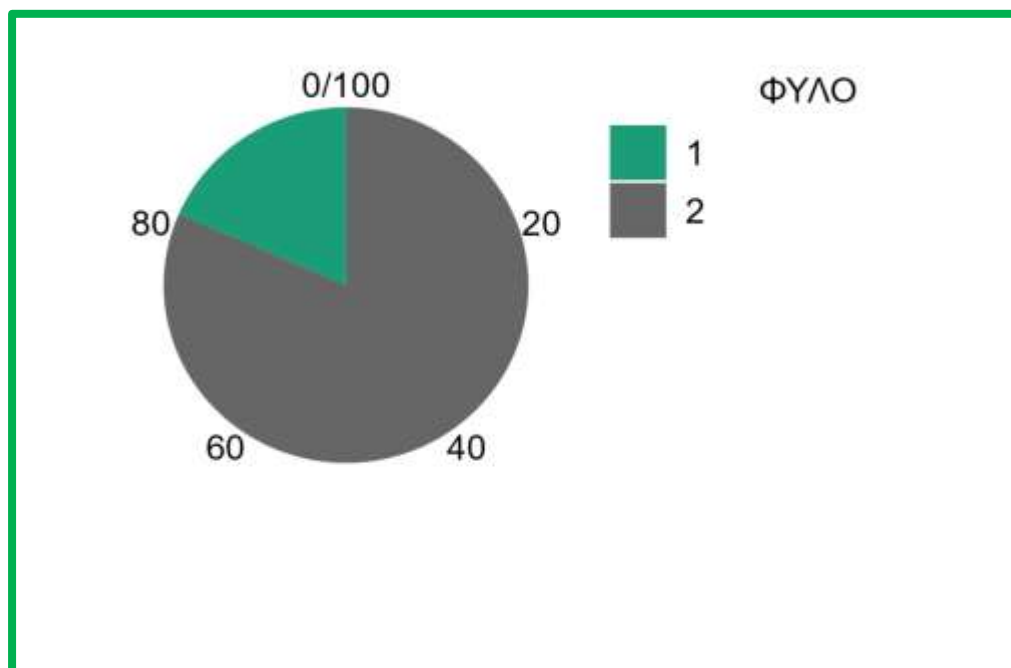
Σύμφωνα με τα δημογραφικά στοιχεία και σύμφωνα με τον πίνακα 28 η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος είναι γυναίκες με ποσοστό 81,5% σε αντίθεση με τους άνδρες που αντιστοιχούν στο 18,4%.

1=Άνδρας, 2=Γυναίκα

Πίνακας 28. ΦΥΛΟ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	24	18.462	18.462	18.462
2	106	81.538	81.538	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 28. ΦΥΛΟ

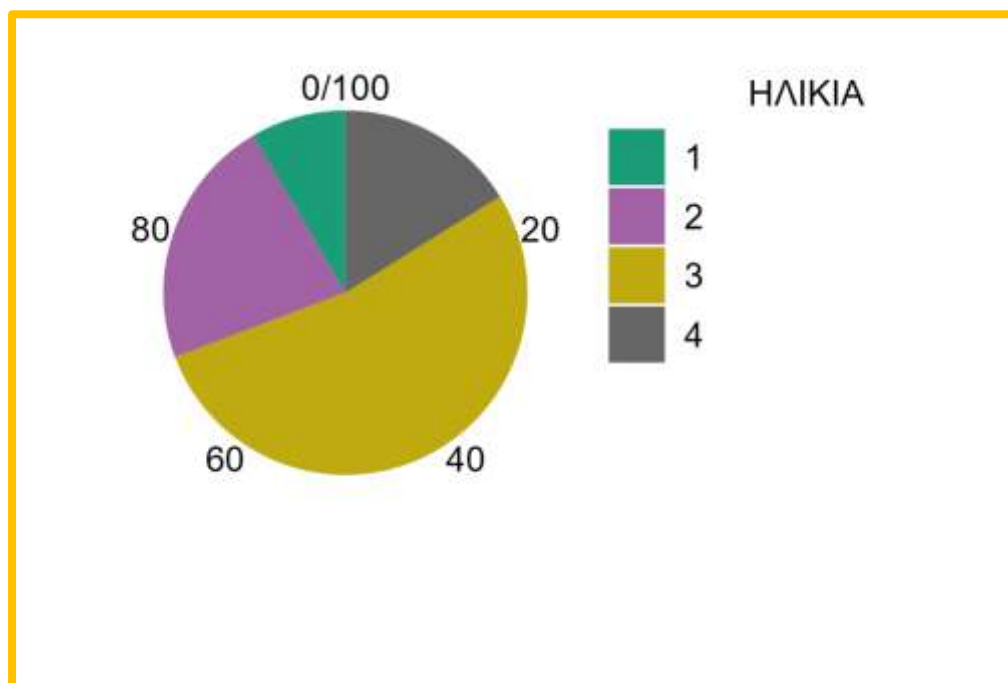
Σύμφωνα με τον πίνακα 29, το ηλικιακό γκρουπ στο οποίο ανήκει η πλειοψηφία του δείγματος είναι μεταξύ 41 και 50 ετών με ποσοστό 53% και ακολουθεί αυτό των 31 με 40 ετών με ποσοστό 22,3%. Υπάρχει ένα μικρό ποσοστό με 16,1% το οποίο αντιστοιχεί στην ηλικία άνω των 50 ετών και ελάχιστο είναι το ποσοστό με 8,4% το οποίο ανήκει στις ηλικίες μεταξύ 21 και 30 ετών.

1= 21-30, 2=31-40, 3=41-50, 4=>50

Πίνακας 29. ΗΛΙΚΙΑ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	11	8.462	8.462	8.462
2	29	22.308	22.308	30.769
3	69	53.077	53.077	83.846
4	21	16.154	16.154	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 29. ΗΛΙΚΙΑ

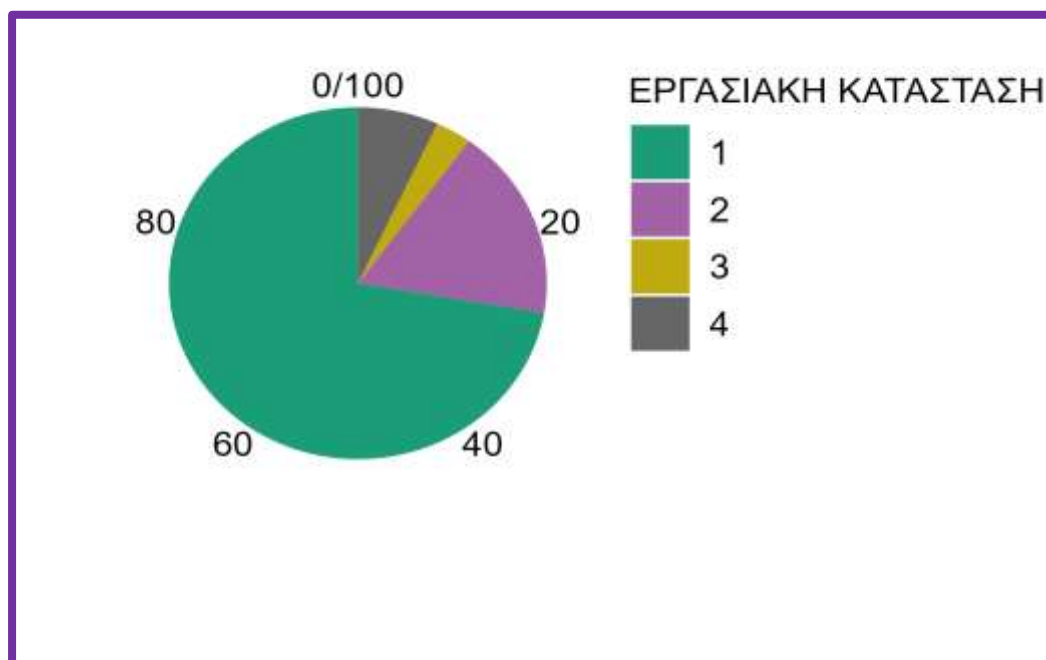
Σύμφωνα με τον πίνακα 31 η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων με ποσοστό 72,3% είναι δημόσιοι υπάλληλοι και ακολουθούν με 17,6% οι ιδιωτικοί υπάλληλοι. Τέλος το δείγμα περιλαμβάνει 9 άτομα με ποσοστό 6,9% να είναι άνεργοι και τέλος 4 άτομα με ποσοστό 3% να δηλώνουν ελεύθεροι επαγγελματίες.

1=Δημόσιος υπάλληλος, 2= Ιδιωτικός υπάλληλος, 3= ελεύθερος επαγγελματίας, 4= Συνταξιούχος/α, 5= Άνεργος/η

Πίνακας 31. ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	94	72.308	72.308	72.308
2	23	17.692	17.692	90.000
3	4	3.077	3.077	93.077
4	9	6.923	6.923	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 31. ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

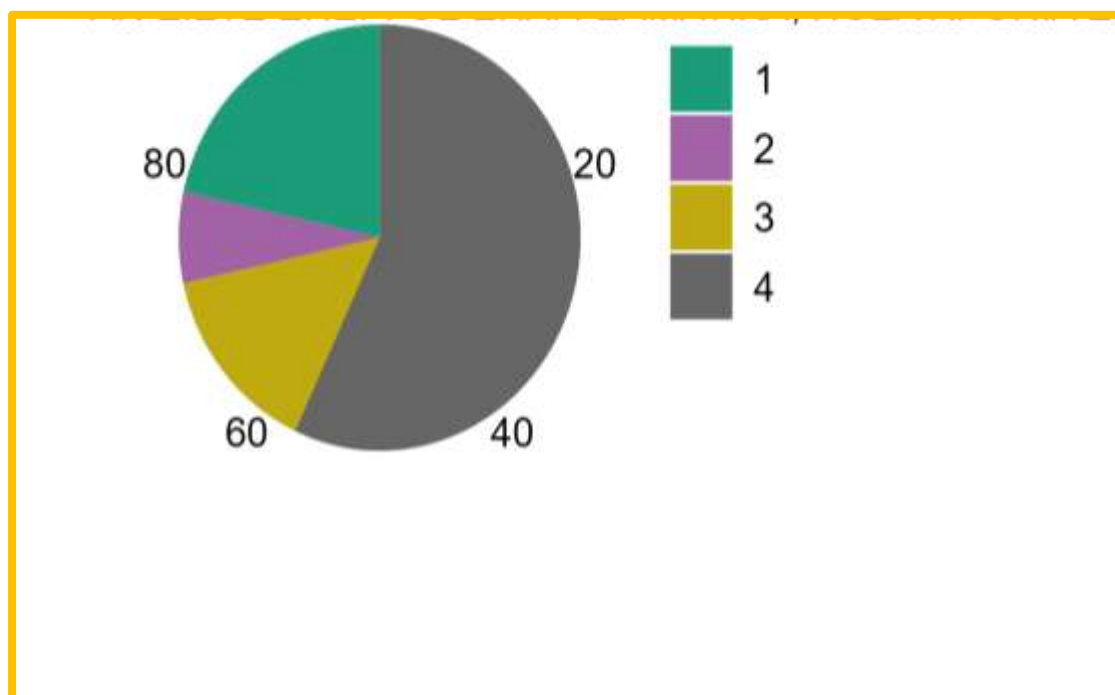
Τέλος, σύμφωνα με τον πίνακα 31 το δείγμα στην πλειοψηφία του με 56,9% δηλώνει επαγγελματικά ενεργό περισσότερο από 15 χρόνια και ακολουθεί με 21,5% αυτοί που δηλώνουν από 0 έως 5 χρόνια. Επίσης, το 14,6% δηλώνει ότι είναι ενεργό επαγγελματικά από 11 έως 15 χρόνια ενώ το 6,9% από 6 έως 10 χρόνια.

1=0-5, 2=6-10, 3=11-15, 4=>15

Πίνακας 31. ΑΝ ΕΙΣΤΕ ΕΝΕΡΓΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ, ΠΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΕΙΣΤΕ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΑΣ

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	28	21.538	21.538	21.538
2	9	6.923	6.923	28.462
3	19	14.615	14.615	43.077
4	74	56.923	56.923	100.000
Missing	0	0.000		
Total	130	100.000		

Γράφημα 31. ΑΝ ΕΙΣΤΕ ΕΝΕΡΓΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ, ΠΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΕΙΣΤΕ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΑΣ

ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ

X² Test with Contingency Tables

Contingency Tables

		Σε ποιο βαθμό οι παρακάτω παράγοντες καθορίζουν την ποιότητα στην επικοινωνία μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση [Η κατανόηση των συναισθημάτων του φοιτητή (άγχος, πίεση, κλπ.) από τον διδάσκοντα]					
ΦΥΛΟ		1	2	3	4	5	Total
1	Count	0.000	6.000	7.000	8.000	3.000	24.000
	% within row	0.000 %	25.000 %	29.167 %	33.333 %	12.500 %	100.000 %
	% within column	0.000 %	46.154 %	20.000 %	17.778 %	8.824 %	18.462 %
	% of total	0.000 %	4.615 %	5.385 %	6.154 %	2.308 %	18.462 %
2	Count	3.000	7.000	28.000	37.000	31.000	106.000
	% within row	2.830 %	6.604 %	26.415 %	34.906 %	29.245 %	100.000 %
	% within column	100.000 %	53.846 %	80.000 %	82.222 %	91.176 %	81.538 %
	% of total	2.308 %	5.385 %	21.538 %	28.462 %	23.846 %	81.538 %
Total	Count	3.000	13.000	35.000	45.000	34.000	130.000
	% within row	2.308 %	10.000 %	26.923 %	34.615 %	26.154 %	100.000 %
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	2.308 %	10.000 %	26.923 %	34.615 %	26.154 %	100.000 %

Στον παραπάνω πίνακα ελέγχουμε αν οι μεταβλητές φύλο και η κατανόηση των συναισθημάτων του φοιτητή (άγχος, πίεση, κλπ.) από τον διδάσκοντα, είναι ανεξάρτητες. Βλέπουμε πως από το σύνολο των 130 ερωτηθέντων, το 60,76% τείνουν στο πολύ έως πάρα πολύ, ενώ το 26,92% του δείγματος τείνει στο αρκετά. Πιο συγκεκριμένα το 52,3% του συνόλου των γυναικών τείνουν στο πολύ έως πάρα πολύ

ενώ μικρότερα ποσοστά στο αρκετά, λίγο και καθόλου. Όσον αφορά τους άνδρες, το 8,45% επίσης τείνουν στο πολύ έως πάρα πολύ ενώ μικρότερα ποσοστά στο αρκετά, λίγο και καθόλου.

Chi-Squared Tests

	Value	df	p
χ^2	9.469	4	0.070
N	130		

Στο παραπάνω πίνακάκι παρουσιάζονται τα αποτελέσματα ελέγχου χ^2

Για τον παραπάνω έλεγχο θα πρέπει να καθοριστούν τα εξής:

H_0 : Η κατανόηση των συναισθημάτων του φοιτητή (άγχος, πίεση, κλπ.) από τον διδάσκοντα και το φύλο είναι ανεξάρτητες μεταβλητές

H_1 Η κατανόηση των συναισθημάτων του φοιτητή (άγχος, πίεση, κλπ.) από τον διδάσκοντα και το φύλο δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές

Το κριτήριο απόφασης είναι:

Εάν $p > \alpha$, η H_0 είναι αποδεκτή.

Η απόφαση

Αν $\alpha = 0,05$, τότε $p = 0,07 > 0,05$, άρα η H_0 είναι δεκτή.

Επομένως για $\alpha = 0,05$ το φύλο και η κατανόηση των συναισθημάτων του φοιτητή (άγχος, πίεση, κλπ.) από τον διδάσκοντα είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

Contingency Tables

Σε ποιο βαθμό οι παρακάτω παράγοντες καθορίζουν την ποιότητα στην επικοινωνία μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση [Η ευκρίνεια και η πληρότητα μηνυμάτων από τον διδάσκοντα]							
ΦΥΛΟ		1	2	3	4	5	Total
1	Count	0.000	1.000	6.000	15.000	2.000	24.000
	% within row	0.000 %	4.167 %	25.000 %	62.500 %	8.333 %	100.000 %
	% within column	0.000 %	16.667 %	20.000 %	28.302 %	5.128 %	18.462 %
	% of total	0.000 %	0.769 %	4.615 %	11.538 %	1.538 %	18.462 %
2	Count	2.000	5.000	24.000	38.000	37.000	106.000
	% within row	1.887 %	4.717 %	22.642 %	35.849 %	34.906 %	100.000 %
	% within column	100.000 %	83.333 %	80.000 %	71.698 %	94.872 %	81.538 %
	% of total	1.538 %	3.846 %	18.462 %	29.231 %	28.462 %	81.538 %
Total	Count	2.000	6.000	30.000	53.000	39.000	130.000
	% within row	1.538 %	4.615 %	23.077 %	40.769 %	30.000 %	100.000 %
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %
	% of total	1.538 %	4.615 %	23.077 %	40.769 %	30.000 %	100.000 %

Στον παραπάνω πίνακα ελέγχουμε αν οι μεταβλητές φύλο και η ευκρίνεια και η πληρότητα μηνυμάτων από τον διδάσκοντα, είναι ανεξάρτητες. Βλέπουμε πως από το σύνολο των 130 ερωτηθέντων, το 70,76% τείνουν στο πολύ έως πάρα πολύ, ενώ το 23,07% του δείγματος τείνει στο αρκετά. Πιο συγκεκριμένα το 57,6% του συνόλου των γυναικών τείνουν στο πολύ έως πάρα πολύ ενώ μικρότερα ποσοστά στο αρκετά, λίγο και καθόλου. Όσον αφορά τους άνδρες, το 13,06% επίσης τείνουν στο πολύ έως πάρα πολύ ενώ μικρότερα ποσοστά στο αρκετά, λίγο και καθόλου.

Chi-Squared Tests

	Value	df	p
χ^2	8.528	4	0.074
N	130		

Στο παραπάνω πίνακάκι παρουσιάζονται τα αποτελέσματα ελέγχου χ^2

Για τον παραπάνω έλεγχο θα πρέπει να καθοριστούν τα εξής:

H_0 : Η ευκρίνεια και η πληρότητα μηνυμάτων από τον διδάσκοντα και το εκπαιδευτικό φύλο είναι ανεξάρτητες μεταβλητές

H_1 : Η ευκρίνεια και η πληρότητα μηνυμάτων από τον διδάσκοντα και το εκπαιδευτικό φύλο δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές

Το κριτήριο απόφασης είναι:

Εάν $p > \alpha$, η H_0 είναι αποδεκτή.

Η απόφαση

Αν $\alpha = 0,05$, τότε $p = 0,74 > 0,05$, άρα η H_0 είναι δεκτή.

Επομένως για $\alpha = 0,05$ το φύλο και η ευκρίνεια και η πληρότητα μηνυμάτων από τον διδάσκοντα είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

Contingency Tables

ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ [Άλλες δυσκολίες τεχνικού χαρακτήρα]							
ΗΛΙΚΙΑ		1	2	3	4	5	Total
1	Count	6.000	2.000	2.000	1.000	0.000	11.000
	% within row	54.545 %	18.182 %	18.182 %	9.091 %	0.000 %	100.000 %
	% within column	10.526 %	4.444 %	10.526 %	14.286 %	0.000 %	8.462 %
	% of total	4.615 %	1.538 %	1.538 %	0.769 %	0.000 %	8.462 %
2	Count	13.000	10.000	3.000	3.000	0.000	29.000
	% within row	44.828 %	34.483 %	10.345 %	10.345 %	0.000 %	100.000 %
	% within column	22.807 %	22.222 %	15.789 %	42.857 %	0.000 %	22.308 %
	% of total	10.000 %	7.692 %	2.308 %	2.308 %	0.000 %	22.308 %
3	Count	28.000	26.000	11.000	2.000	2.000	69.000
	% within row	40.580 %	37.681 %	15.942 %	2.899 %	2.899 %	100.000 %
	% within column	49.123 %	57.778 %	57.895 %	28.571 %	100.000 %	53.077 %
	% of total	21.538 %	20.000 %	8.462 %	1.538 %	1.538 %	53.077 %
4	Count	10.000	7.000	3.000	1.000	0.000	21.000
	% within row	47.619 %	33.333 %	14.286 %	4.762 %	0.000 %	100.000 %
	% within column	17.544 %	15.556 %	15.789 %	14.286 %	0.000 %	16.154 %
	% of total	7.692 %	5.385 %	2.308 %	0.769 %	0.000 %	16.154 %
Total	Count	57.000	45.000	19.000	7.000	2.000	130.000
	% within row	43.846 %	34.615 %	14.615 %	5.385 %	1.538 %	100.000 %
	% within column	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %	100.000 %

Contingency Tables

ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ [Άλλες δυσκολίες τεχνικού χαρακτήρα]						
ΗΛΙΚΙΑ	1	2	3	4	5	Total
% of total	43.846 %	34.615 %	14.615 %	5.385 %	1.538 %	100.000 %

Στον παραπάνω πίνακα ελέγχουμε αν οι μεταβλητές ηλικία και άλλες δυσκολίες τεχνικού χαρακτήρα, είναι ανεξάρτητες. Βλέπουμε πως από το σύνολο των 130 ερωτηθέντων, το 78,45% τείνει στο λίγο έως καθόλου, ενώ το 14,61% του δείγματος τείνει στο αρκετά. Τέλος ένα 6,91% τείνει στο πολύ έως πάρα πολύ. Στην ηλικιακή ομάδα των 21-30 ετών, το 6,14% τείνει στο λίγο έως καθόλου, ενώ το 1,53%. Στην ηλικιακή ομάδα των 31-40 ετών, το 17,69% βρίσκεται στο λίγο έως καθόλου, ενώ το 2,3% του δείγματος βρίσκεται στο αρκετά. Έπειτα στην ηλικιακή ομάδα των 41-50 ετών, το 41,53% τείνει στο λίγο έως καθόλου, ενώ το 8,46% του δείγματος βρίσκεται στο αρκετά. Τέλος στην ηλικιακή ομάδα άνω των 50 ετών 13,07% τείνει στο λίγο έως καθόλου, ενώ το 2,3% του δείγματος βρίσκεται στο αρκετά.

Chi-Squared Tests

	Value	df	p
χ^2	6.309	12	0.900
N	130		

Στο παραπάνω πινακάκι παρουσιάζονται τα αποτελέσματα ελέγχου χ^2

Για τον παραπάνω έλεγχο θα πρέπει να καθοριστούν τα εξής:

H₀: Άλλες δυσκολίες τεχνικού χαρακτήρα και η ηλικία είναι ανεξάρτητες μεταβλητές

H₁: Άλλες δυσκολίες τεχνικού χαρακτήρα και η ηλικία δεν είναι ανεξάρτητες μεταβλητές

Το κριτήριο απόφασης είναι:

Εάν $p > \alpha$, η H₀ είναι αποδεκτή.

Η απόφαση

Αν $\alpha = 0,05$, τότε $p = 0,9 > 0,05$, άρα η H₀ είναι δεκτή.

Επομένως για $\alpha = 0,05$ η ηλικία και άλλες δυσκολίες τεχνικού χαρακτήρα είναι ανεξάρτητες μεταβλητές.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Η εργασία εξέτασε τις απόψεις των μεταπτυχιακών φοιτητών/τριών αναφορικά με τις στρατηγικές επικοινωνίας και την ποιότητα επικοινωνίας στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και ειδικότερα εξέτασε τις απόψεις των μεταπτυχιακών φοιτητών/τριών για το επικοινωνιακό πλαίσιο που υφίσταται σε σχέση με τα εξ αποστάσεως μεταπτυχιακά προγράμματα που υπάρχουν στα τμήματα του ΔΠΙΑΕ στην πόλη των Σερρών.

Από τα αποτελέσματα προέκυψε ότι ο βασικός λόγος που δημιουργήθηκαν τα εξ αποστάσεως προγράμματα ήταν η κρίση της πανδημίας ενώ για την ποιότητα της επικοινωνίας μεταξύ διδασκόντων και διδασκόμενων υπάρχουν ορισμένοι παράγοντες που την επηρεάζουν. Αρχικά το φιλικό κλίμα, η ενθάρρυνση του διδάσκοντα για επικοινωνία καθώς και η ευκρίνεια των μηνυμάτων που αποστέλλονται διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ποιότητα της επικοινωνίας μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών. Το συγκεκριμένο εύρημα συνάδει με τη βιβλιογραφία καθώς ο ρόλος του διδάσκοντα είναι καθοριστικός για το πλαίσιο της επικοινωνίας που πρόκειται να αναπτυχθεί. Έχει ήδη αναφερθεί στο θεωρητικό πλαίσιο ότι η ενθάρρυνση της συμμετοχικότητας μέσα σε ένα προσιτό και φιλικό πλαίσιο είναι σημαντικά στοιχεία για την αποδοτική επικοινωνία και τον ρόλο που έχει ο διδάσκων (Machado et al., 2016).

Παράλληλα, οι παράγοντες της κατανόησης των αισθημάτων του φοιτητή και το ενδιαφέρον του διδάσκοντα για προσωπικά ζητήματα του φοιτητή ή με άλλα λόγια ο παράγοντας της ενσυναίσθησης επίσης παίζει σημαντικό ρόλο στην επικοινωνία σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στην έρευνα. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει το θεωρητικό πλαίσιο σύμφωνα με το οποίο ο εκπαιδευτικός πάσης φύσεως οφείλει να είναι σε θέση να αντιληφθεί τα συναισθήματα του μαθητή και να προσπαθήσει να θέσει τον εαυτό του στη θέση του. Μ αυτόν τον τρόπο η επικοινωνία είναι αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη (Woolfolk, 2000).

Ο βαθμός ικανοποίησης των φοιτητών/τριών του ΔΠΙΑΕ σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας φαίνεται να είναι υψηλός. Οι ερωτώμενοι δήλωσαν σε μεγάλο βαθμό ικανοποιημένοι από τις οδηγίες που δόθηκαν από το Πανεπιστήμιο τόσο για την κατανόηση όσο και για την πρακτική συμβολή τους για την υλοποίηση των προγραμμάτων της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Το εύρημα επιβεβαιώνει τις απαντήσεις των συμμετεχόντων αναφορικά με την ομαλή μετάβαση από τη δια ζώσης

εκπαίδευση στην εξ αποστάσεως. Επίσης, προκύπτει ότι οι νέες τεχνολογίες αυξήσαν την επικοινωνία των φοιτητών/τριών τόσο με τους συμφοιτητές/τριες όσο και με τις υπηρεσίες του Πανεπιστημίου. Το συγκεκριμένο εύρημα είναι πολύ σημαντικό καθώς επιβεβαιώνει την συνεχή ανάγκη επικοινωνίας των εκπαιδευόμενων γεγονός που διευκολύνεται μέσα από την εξέλιξη της τεχνολογίας οι οποίες βελτιώνουν τη διαδικασία της επικοινωνίας όλων των εμπλεκόμενων μελών σε μεγάλο βαθμό ενώ παράλληλα η τεχνολογία αυξάνει τα κίνητρα των εκπαιδευόμενων για περαιτέρω αναζήτηση πληροφοριών σε διάφορα blogs και sites τα οποία εκτός ότι ενισχύουν τις γνώσεις τους, τους δημιουργούν την αίσθηση της ομαδικότητας και του ανήκειν (Abdo,2021).

Σε σχέση με τα εμπόδια και τις δυσκολίες στην επικοινωνία στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, προκύπτει ότι ζητήματα τεχνικού χαρακτήρα ή η έλλειψη τεχνικής υποστήριξης δεν αποτελούν σημαντικές δυσκολίες στην επικοινωνία. Το συγκεκριμένο εύρημα έρχεται σε αντίθεση με τις έρευνες (Dabaj, 2011) οι οποίες επισημαίνουν τα τεχνικά προβλήματα που μπορεί να προκύψουν ανά πάσα στιγμή κατά τη διαδικασία της εκπαίδευσης και είναι πιθανό να δημιουργούνται και από την έλλειψη γνώσεων στις νέες τεχνολογίες τόσο από την πλευρά του διδάσκοντα όσο και από την πλευρά του διδασκόμενου με αποτέλεσμα να δυσχεραίνουν την ποιότητα της επικοινωνίας. Παράγοντες όπως η χρονική απόσταση, η έλλειψη αμεσότητας και η έλλειψη διάθεσης επίσης δεν θεωρήθηκαν σημαντικές δυσκολίες για την επικοινωνία σύμφωνα με τους ερωτώμενους.

Σε σχέση με την διερεύνηση των τρόπων βελτίωσης της επικοινωνίας από την πλευρά των διδασκόντων, προκύπτει ότι θα πρέπει να είναι σε θέση να αξιοποιήσουν όλες τις διαθέσιμες τεχνολογίες για την καλύτερη επικοινωνία στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση καθώς επίσης και οι ίδιοι οι διδάσκοντες να ενθαρρύνουν περισσότερο την επικοινωνία με το να αναλαμβάνουν περισσότερες πρωτοβουλίες και να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στην επικοινωνία τους με τους διδασκόμενους. Σύμφωνα με την έρευνα των Ching et al. (2002), ένας από τους παράγοντες που επηρεάζουν την επικοινωνία μεταξύ των διδασκόντων και των διδασκόμενων αποτελεί η διαθεσιμότητα του καθηγητή και η ανταπόκρισή του προς τους φοιτητές (Παπαδημητρίου & Λιοναράκης, 2010). Επομένως, το εύρημα της παρούσας έρευνας επιβεβαιώνει τον συγκεκριμένο παράγοντα ως δυνατότητα βελτίωσης της επικοινωνίας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Τέλος, σύμφωνα με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων στην έρευνα, το δείγμα αποτέλεσαν στην πλειοψηφία του γυναίκες ενώ το ηλικιακό γκρουπ που επικράτησε ήταν μεταξύ 41-50 ετών. Η συντριπτική πλειοψηφία είναι δημόσιοι υπάλληλοι και οι περισσότεροι από αυτούς είναι ενεργοί επαγγελματικά πάνω από 15 χρόνια.

Συμπερασματικά, η επικοινωνία αποτελεί παράγοντα επιτυχίας των προγραμμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η τεχνολογία μπορεί να διατηρήσει την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα της επικοινωνίας εξαιτίας των πολλών δυνατοτήτων που προσφέρει. Παρόλα αυτά, η εκπαιδευτική διαδικασία πραγματοποιείται τόσο από τον εκπαιδευτικό όσο και από τον εκπαιδευόμενο και οφείλουν και τα δυο μέρη να συμβάλλουν προς αυτή την κατεύθυνση με ορισμένες επικοινωνιακές στρατηγικές οι οποίες σε μεγάλο βαθμό εξαρτώνται από τις επικοινωνιακές δεξιότητες τους.

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στην παρούσα εργασία καταγράφηκαν οι απόψεις των μεταπτυχιακών φοιτητών του ΔΠΙΑΕ με έδρα τις Σέρρες αναφορικά με την επικοινωνιακή στρατηγική που χρησιμοποιεί το Πανεπιστήμιο και την ποιότητα της επικοινωνίας που υπάρχει ανάμεσα στους εκπαιδευτές και τους εκπαιδευόμενους. Παρόλα αυτά, κατά την διαδικασία της έρευνας προκύπτουν ορισμένοι περιορισμοί που πρέπει να ληφθούν υπόψη καθώς πιθανόν να επηρεάζονται τα αποτελέσματα.

Αρχικά, το δείγμα της έρευνας είναι μικρό και επίσης πολύ συγκεκριμένο εφόσον αναφέρεται αποκλειστικά στους φοιτητές του ΔΠΙΑΕ και μάλιστα στα προγράμματα εξ αποστάσεως που εδρεύουν στην πόλη των Σερρών. Επομένως τα αποτελέσματα δύναται να μην γενικευτούν στον υπόλοιπο πληθυσμό.

Επίσης, το ερευνητικό εργαλείο όπου στην προκείμενη περίπτωση είναι το ερωτηματολόγιο κλειστού τύπου, παρουσιάζει ορισμένους περιορισμούς. Το ερωτηματολόγιο δεν επιτρέπει στους συμμετέχοντες να αναλύσουν την σκέψη τους και επομένως να αιτιολογήσουν την απάντησή τους. Αυτό έχει σαν συνέπεια να μην γίνεται εις βάθος ανάλυση στο θέμα που διερευνάται. Περαιτέρω, υπάρχει πιθανότητα οι απαντήσεις να μην είναι αντικειμενικές στην προσπάθεια των συμμετεχόντων να αποδώσουν μια καλύτερη εικόνα σε αυτά που ρωτώνται, γεγονός που δεν οδηγεί σε αξιόπιστα συμπεράσματα.

Τέλος, παρόλο που διεξήχθη πιλοτικό τεστ δεν αποκλείεται να υπήρξαν απορίες κατά την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων από τους συμμετέχοντες. Εφόσον όμως η συμπλήρωση έγινε ηλεκτρονικά, οι απορίες δεν λύθηκαν, γεγονός που μπορεί να επηρέασε τις απαντήσεις των συμμετεχόντων.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Μια πρώτη πρόταση για μελλοντική έρευνα, αποτελεί η επανάληψη της παρούσας έρευνας ξεπερνώντας τους περιορισμούς που αναφέρθηκαν πιο πάνω. Επομένως, η έρευνα μπορεί να επαναληφθεί με μεγαλύτερο δείγμα και συνδυαστικά με ερωτήσεις ανοικτού τύπου προκειμένου να συλλεχθούν περισσότερα δεδομένα.

Επίσης, ενδιαφέρον θα παρουσίαζε η διερεύνηση των απόψεων για το ίδιο θέμα από την πλευρά των εκπαιδευτών. Για παράδειγμα, μια μελλοντική έρευνα που θα εξετάζει τις απόψεις των εκπαιδευτών θα μπορούσε να συμπεριλάβει συνεντεύξεις αναφορικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι καθηγητές στην επικοινωνία με τους φοιτητές αλλά και την προσμέτρηση της ποιότητας επικοινωνίας στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Τέλος, θα μπορούσε να γίνει μια συγκριτική μελέτη ανάμεσα σε πανεπιστήμια που χρησιμοποιούν προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αναφορικά με τις επικοινωνιακές τους στρατηγικές. Η σύγκριση των αποτελεσμάτων θα μπορούσε να φέρει στην επιφάνεια τρόπους βελτίωσης στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των πανεπιστημίων για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

1. Θεωρείτε ότι η κρίση της πανδημίας οδήγησε την εκπαίδευση και τις υπηρεσίες του Πανεπιστημίου σε εκσυγχρονισμό;

1. Καθόλου
2. Λίγο
3. Μέτρια
4. Πολύ
5. Πάρα πολύ

Σε ποιο βαθμό οι παρακάτω παράγοντες καθορίζουν την ποιότητα στην επικοινωνία μεταξύ διδασκόντων και διδασκομένων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
Το φιλικό κλίμα μεταξύ διδάσκοντα και φοιτητή					
Η ευκρίνεια και η πληρότητα μηνυμάτων από τον διδάσκοντα					
Η ενθάρρυνση από την πλευρά του διδάσκοντα για την ανάπτυξη ποιοτικής επικοινωνίας					
Η κατανόηση των συναισθημάτων του φοιτητή (άγχος, πίεση,					

κλπ.) από τον διδάσκοντα					
Το ενδιαφέρον του διδάσκοντα για την οικογενειακή, εργασιακή και προσωπική κατάσταση των εκπαιδευόμενων					
Η τακτική επικοινωνία (πχ μια φορά την εβδομάδα) ανάμεσα στον φοιτητή και τον διδάσκοντα					

ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΠΑΕ

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
Πόσο ικανοποιητική κρίνετε την ανταπόκριση του Πανεπιστημίου για την μετάβαση από την δια ζώσης στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και επικοινωνία					
Θεωρείτε ότι για κάποιον που δεν ήταν προηγουμένως εξοικειωμένος/η με τις νέες τεχνολογίες, οι οδηγίες που					

δόθηκαν από το Πανεπιστήμιο ήταν κατανοητές					
Θεωρείτε ότι για κάποιον που δεν ήταν προηγουμένως εξοικειωμένος/η με τις νέες τεχνολογίες, οι οδηγίες που δόθηκαν από το Πανεπιστήμιο ήταν πρακτικές					
Θεωρείτε ότι είχατε τις δεξιότητες να αντιμετωπίσετε την πρόκληση των νέων τεχνολογιών στο πλαίσιο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και επικοινωνίας του συγκεκριμένου Πανεπιστημίου					
Σε ποιο βαθμό η χρήση των νέων τεχνολογιών ενίσχυσε την επικοινωνία σας με τους συμφοιτητές/τριες μετά την έναρξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης					
Σε ποιο βαθμό η χρήση των νέων τεχνολογιών ενίσχυσε την επικοινωνία σας με τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες του Πανεπιστημίου μετά την έναρξη					

της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης					
-------------------------------------	--	--	--	--	--

ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Αντιμετωπίσατε δυσκολίες στην επικοινωνία σας με την χρήση νέων τεχνολογιών αναφορικά με:

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
Χρονική απόσταση μεταξύ αιτήματος και απάντησης					
Έλλειψη αμεσότητας					
Έλλειψη γνώσεων					
Έλλειψη διάθεσης					
Έλλειψη ενημέρωσης					
Έλλειψη ενδιαφέροντος					
Έλλειψη τεχνικής υποστήριξης					
Άλλες δυσκολίες τεχνικού χαρακτήρα					

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι οι Καθηγητές:

	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
Πιστεύουν στην αξία της επικοινωνίας					
Θα πρέπει να ενθαρρύνουν περισσότερο την επικοινωνία					
Θα πρέπει να αναλαμβάνουν περισσότερες πρωτοβουλίες για την αύξηση της επικοινωνίας με τους εκπαιδευόμενους					
Θα πρέπει να αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στην ανάπτυξη επικοινωνίας με τους εκπαιδευόμενους					
Έχουν στη διάθεσή τους τα κατάλληλα εργαλεία για να ενθαρρύνουν την επικοινωνία					
Έχουν τις απαραίτητες γνώσεις όσον αφορά τις δυνατότητες που					

προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες					
--------------------------------	--	--	--	--	--

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. ΦΥΛΟ

1=ΑΝΤΡΑΣ

2=ΓΥΝΑΙΚΑ

2. ΗΛΙΚΙΑ

1=21-30

2=31-40

3=41-50

4= >50

3. ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

1=ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ

2=ΙΔΙΩΤΙΚΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ

3=ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΕΠΑΓΕΛΜΑΤΙΑΣ

4=ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΣ/Α

5=ΑΝΕΡΓΟΣ/Η

4. ΑΝ ΕΙΣΤΕ ΕΝΕΡΓΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ, ΠΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΕΙΣΤΕ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΑΣ

1=0-5

2=6-10

3=11-15

4= >15

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βασιλάκης, Κ., & Καλογιαννάκης, Μ. (Επιμ.) (2006). *Προσεγγίσεις της Εκπαίδευσης από Απόσταση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ατραπός.
- Βρασίδης, Χ., Ζεμπύλας, Μ. & Πέτρου, Α. (2005). Σύγχρονα παιδαγωγικά μοντέλα και ο ρόλος της εκπαιδευτικής τεχνολογίας. Στο: Συμεών Ρετάλης (επιμ.) *Οι προηγμένες τεχνολογίες διαδικτύου στην υπηρεσία της μάθησης*, (σελ. 35-58). Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Creswell, J. (2011). *Η έρευνα στην εκπαίδευση. Σχεδιασμός, διεξαγωγή και αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας*. Αθήνα: Ίων.
- Zygouris, F. & Μανροϊδής, Ι. (2016). Η επικοινωνία διδάσκοντα και διδασκόμενων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Μελέτη περίπτωσης στο Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών του Κ.Ε.Ε.ΕΝ.ΑΠ. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 7, 69. 10.12681/jode.9769.
- Κελενίδου, Π., Αντωνίου, Π., & Παπαδάκης, Σ. (2017). Η εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση. Συστηματική ανασκόπηση της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας. *Πρακτικά: 9ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, Τόμ. 9., Αθήνα 23-26 Νοεμβρίου 2017. Πάτρα, ΕΑΠ.
- Κρασαδάκη, Ε., Γρηγορούδης, Ε., Ζοπουνίδης, Κ., & Ματσατσίνης, Ν. (2020). *Η διαχείριση της κρίσης του Covid-19 στα πανεπιστήμια*. *Naftemporiki*. <https://www.naftemporiki.gr/story/1660459/i-diaxeirisi-tiskrisis-tou-covid-19-sta-panepistimia>.
- Λιοναράκης Α., (2006). Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης στο Λιοναράκης Α.

Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση – Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης,
Αθήνα: Προπομπός.

Λιοναράκης, Α. (2001). Ανοικτή και εξ αποστάσεως πολυμορφική εκπαίδευση. Προβληματισμοί για μία ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού διδακτικού υλικού . Στο Α. Λιοναράκης (επιμ.), *Απόψεις και προβληματισμοί για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση* (σελ. 33-51). Αθήνα: Προπομπός.

Μαλικιώση - Λοΐζου, Μ. (2006). *Συμβουλευτική Ψυχολογία*. Αθήνα. Εκδόσεις: Ελληνικά Γράμματα.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2012). *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας: με σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων*. (4η έκδ.). Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Μπόγκα- Καρτέρη Κ. (2005). *Επικοινωνία. Ανθρώπινη/Επιχειρησιακή θεωρία και εφαρμογές*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Παπαδημητρίου, Σ., & Λιοναράκης, Α. (2010). Ο Ρόλος του Καθηγητή-Συμβούλου και η ανάπτυξη μηχανισμού υποστήριξής του στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. *Open Education- The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, 6(1), 106-122. <http://journal.openet.gr/index.php/openjournal/article/view/103>.

Satir, V. (1995). *Ανθρώπινη επικοινωνία: καλύτερες σχέσεις με τον εαυτό μας και τους άλλους*. (Αθ. Ντούργα, Μετάφ). Αθήνα: Δίοδος.

Σοφός, Α., Κώστας, Α., & Παράσχου, Β. (2015). *Online εξ αποστάσεως εκπαίδευση. [ηλεκτρ. βιβλ.]* . Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. <http://hdl.handle.net/11419/182>.

ΥΠΑΙΘ. (2022). *Μένουμε σπίτι - μαθαίνουμε στο σπίτι*.
<https://www.minedu.gov.gr/news/44606-07-04-2020-menoume-spitimathainoume-sto-spiti-evrytati-i-symmetoxi-stin-eks-apostaseos-ekpaidefsi>.

Χατζηλάκος, Θ., Παπαδάκης, Σ. & Ρώσσιου, Ε. (2007) *Ομαδικές Συμβουλευτικές Τηλεσυναντήσεις. Ανοικτή εκπαίδευση*. τ. 5, Αθήνα: Προπομπός.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Abdo, M. I. (2021). Distance Learning and its Impact on Student's Creativity Material: A Practical Experience for Students of the Qweismeh Brigade. *Materials Today Proceeding*.

Adnan, M., & Anwar, K. (2020). Online learning amid the COVID-19 pandemic: Students' perspectives. *Pedagogical Sociology and Psychology*, 2, no. 1.

Altbach, P. (2010). *Access Means Inequality*. *International Higher Education*, Vol 61 (Fall):https://htmldbprod.bc.edu/pls/htmldb/f?p=2290:4:0::NO:RP,4:P0_CONTENT_ID:112020.

Anderson, T. (2004). Towards a theory of online learning. *Theory and practice of online learning*, 2, 109-119.

Anderson, B., & Simpson, M. (2012). History and heritage in open, flexible, and distance education. *Journal of Open, Flexible and Distance Learning*, 16(2), 1-10.

Berge, Z. (2013). Barriers to communication in distance education. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 14(1), 374-388.

Bouhnik, D., & Marcus, T. (2006). Interaction in distance-learning courses. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 57(3), 299-305.

- Bozkurt, A., & Sharma, R.C. (2020). Emergency Remote Teaching in a Time of Global Crisis Due to CoronaVirus Pandemic. *Asian Journal of Distance Education* 15 (1): i–vi.
- Chan, R., Bista, K., & Allen, R. (2022). *Is online and distance learning the future in global higher education? The faculty perspectives during COVID-19*. New York: In R. Y. Chan, K. Bista, & R. M. Allen (Eds.), *Online teaching and learning in higher education during COVID-19: International perspectives and experiences*. Routledge.
- Dabaj, F. (2011). Analysis of communication barriers to distance education: A review study. *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 1(1).
- Hanson, D., Maushak, N.J., Schlosser, C.A., Anderson, M.L., Sorenson, C. & Simonson, M.(1997). *Distance education: Review of the literature* (2nd ed.). Washington, DC: Association for Educational Communications and Technology. Ames, Iowa: Research Institute for Studies in Education.
- Harting, K. & Erthal, M. (2005). *History of Distance Learning. Information Technology – IT*.
https://www.researchgate.net/publication/252188171_History_of_Distance_Learning.
- Hashim, W., & Hashim, H. (2015). Selection of Appropriate Media and Technology for Distance Education. *International Journal of Science and Research (IJSR)*, 4(11), σσ. 1209-1216.
- Holmberg, B. (1995). *Theory and Practice of Distance Education*. Leicester: Routledge.
- Keegan, D. (1996). *Foundations of distance education* (3rd ed.). London: Routledge.
- Klemm Jr, J. D. (2014). *How discussions motivate learners to think critically when responding to postings online* (Doctoral dissertation). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3637155).

- Machado, L. R., Ferreira, G. R. M., Longhi, M. T., & Behar, P. A. (2016). Social Networking in a Virtual Learning Environment: Analysis of Social Interactions. In *ECEL 2016 - Proceedings of the 15th European Conference on e-Learning* (p. 442). Academic Conferences and Publishing International Limited.
- Mason, R. (1998). Models of Online Courses. Institute of Educational Technology, The Open University. In L. Banks, C. Graebner, D. McConnell (ed.) *Networked Lifelong Learning: Innovative Approaches to Education and Training Through the Internet*. University of Sheffield.
- Matveev, A.V. (2002). *The perception of Intercultural communication competence by American and Russian managers with experience on multicultural teams*. PhD Dissertation, Ohio University.
- Moore, M., & Kearsy, G. (2011). *Distance Education: A Systems View*.
- Moore, G.M. (1989). Editorial: Three types of interaction. *The American Journal of Distance Education*, 3(2).1-6.
http://www.ajde.com/Contents/vol3_2.htm#editorial.
- Nolan, A. (2013). *Plenary presentation at 10th Enhancement Themes conference*.
<http://www.enhancementthemes.ac.uk/pages/docdetail/docs/presentation/andrea-nolan---10-yearsof-enhancement-themes-in-scotland>.
- Ogrezeanu, A., Purcarea, A. A., & Ogrezeanu, A. (2017). Pathways For Positive Social Impacts Through Designing Communication Strategy And Tools Within ELearning Projects. In *The International Scientific Conference eLearning and Software for Education* (Vol. 2, p. 585). " Carol I" National Defence University.

- O' Rourke, J. (2003). *Tutoring in Open and Distance Learning, A Handbook for Tutors, Canada:* COL.
http://www.unisa.ac.za/contents/courses/docs/Tutoring%20in%20ODL_CoL.pdf.
- Ozelkan, E.C. & Galambosi, A. (2012). Overcoming communication barriers in online teaching: Understanding faculty preferences. In the *Proceedings of the International Conference on Communication, Media, Technology and Design (ICCMTD)*. Istanbul, Turkey pp. 292-298.
<http://www.cmdconf.net/2012/makale/55.pdf>.
- Roblyer, M.D. & Wiencke, W.R. (2003). Design and use of a rubric to assess and encourage interactive qualities in distance education. *The American Journal of Distance Education*, 17(2), 77-98.
- Rumble, G. (2001). Re-inventing distance education, 1971-2001. *International Journal of Life-long Education*, 20 (1/2), 13- 43.
- Santos, A., Carvalho, C., Maria, C., Lima, P. (2008). Distance Education and its Different Forms of Learning – New Learners? *Revista Brasileira de Aprendizagem Aberta e a Distância*, 6, 10.17143/rbaad.v6i0.188.
- Sarrafzadeh, M., & Williamson, K. (2012, January/June). Multicultural, virtual work places: Opportunities and challenges for LIS educators. *International Journal of Information Science and Management*, 2(1), 89-102.
- Schutte, B. J. (2018). Identifying the communication preferences of distance education students at the Unit for Open Distance Learning (Master's thesis).
<http://hdl.handle.net/10394/31054>.
- Simamora, R. (2020). The Challenges of Online Learning during the COVID-19 Pandemic: An Essay Analysis of Performing Arts Education Students.

*Studies
in Learning and Teaching, 1*

- Simonson, M. R., Smaldino, S., Albright, M., & Zvacek, S. (2006). *Teaching and learning at a distance: Foundations of distance education (3rd ed.)*. Upper Saddle River, N.J.: Pearson/Merrill Prentice Hall.
- So, H. J., & Brush, T. A. (2008). Student perceptions of collaborative learning, social presence and satisfaction in a blended learning environment: Relationships and critical factors. *Computers & education, 51*(1), 318-336.
- Tait, A. (2003). Reflections on Student Support in Open and Distance Learning *International Review of Research in Open and Distance Learning, 4*(1).
- Watts, L. (2016). Synchronous and asynchronous communication in distance learning: A review of the literature. *Quarterly Review of Distance Education, 17*(1), 23.
- Weidlich, J., & Bastiaens, T. J. (2018). Technology matters—The impact of transactional distance on satisfaction in online distance learning. *International Review of Research in Open and Distributed Learning, 19*(3).
- Wenger, E., McDermott, R., & Snyder, W. (2002). *Cultivating communities of practice: A guide to managing knowledge*. Cambridge, MA: Harvard Business School Press.
- Williams, J. (2016). Quality assurance and quality enhancement: is there a relationship? *Quality in Higher Education, 22*(2), 97-102. <http://www.tandfonline.com.proxy.eap.gr/doi/pdf/10.1080/13538322.2016.1227207>.
- Woolfolk, A. (2000). Educational psychology in teacher education. *Educ Psychol. 35*(4):257- 270.

UNESCO (2020a). *COVID-19 education response*.

<https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/globalcoalition> UNESCO

(2020b). *COVID-19 Educational disruption and response*.

<https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>.

UNESCO. (2022) *Distance Learning*.

[//unevoc.unesco.org/home/distance+learning&context=](https://unevoc.unesco.org/home/distance+learning&context=)

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

https://el.wikipedia.org/wiki/Διεθνές_Πανεπιστήμιο_Ελλάδος

<https://www.ihu.gr/politiki-poiotitas>